

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

113. LETO / MAJ 2008 / 3,12 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

5

**V gorah
izgubljene stvari**

Intervju: Janko Lapajne, Jana Marinko

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A, LJUBLJANA

tel: 01 585 26 30

e-mail: pohodnik@univet.si

www.pohodnik-si.com

Air Revolution 7.1

Air Revolution 3.1

Island Pro

Air Revolution 2.0

MEINDL

Shoes For Actives

Pri nakupu Meindl čevljev si lahko pomagata z naslednjo lestvico:

- A** Vsestranski čevlji za prosti čas, potovanja in vsakdanjo rabo
- AB** Lahki pohodni čevlji za hojo po utrjenih poteh, ture v sredogorju in lažje trekinge
- B** Klasični trekinški čevlji, primerni tudi za lažje gorniške ture
- BC** Pohodniški čevlji za kopne visokogorske ture, zahtevnejši trekning in hojo po zavarovanih plezalnih poteh.
- C** Gorniški čevlji za večdnevne pohode v visokogorje in ledeniške ture
- D** Vrhunski visokogorski čevlji za ekstremne razmere v kritičnih pogojih

 Teva

VEDNO KAJ NOVEGA ...

SHOP IN SHOP

PRVI TEVA SHOP IN SHOP V SLOVENIJI!
TOMAS SPORT NA ČOPOVI V LJUBLJANI

V eni izmed najboljših in najbolj založenih slovenskih trgovin s športno obutvijo, v trgovini TOMAS SPORT na Čopovi v Ljubljani, smo uredili prvo slovensko TEVA trgovino v trgovini, kjer lahko najdete in preizkusite vso obutev Teva na enem mestu.

W DOZER 2

Zaradi še dodatno ojačanih prstov so sandali Dozer 2 pojem stabilnosti in varne hoje.

LASTNOSTI:

- Prilagodljivi pašček na notranji strani stopala
- Trpežna vezalka na poteg
- Zaprti prsti za maksimalno zaščito
- Protibakterijska zaščita Microban®
- Zinc
- Vgrajen "Shoc Pad™"

NARMADA

Klasično usnje in podplat za hitro odvajanje vlage naredita obuvavo Narmada udobno in stabilno. To je nov pristop h klasičnemu dnevnemu slogu.

LASTNOSTI:

- Zaščita za prste
- Wrapor™ Fit
- Zaponka za hitro obuvanje in sezuvanje
- Drain Frame
- Antibakterijska obdelava ALF

TERRA FI 2

Sandali, ki so zaradi svoje vsestranskosti najljubše tevice številnih športnikov, popotnikov ali le ljubiteljev udobja, saj njihov preprost videz skriva številne tehnološke rešitve: klasični Tevin sistem jermenja, anti-bakterijska zaščita Microban® zinc, v peti vgrajeni Shoc Pad™ blažilci, podplat Spider Rubber®.

W MALI

Potovanje na Mali in njegove lepote so bile navdih za obutev Mali Thong. V njej lahko vidimo strast, kulturo in ljudi te dežele. Je drugi najpopularnejši izdelek iz kolekcije z omejeno naklado "Teva Destination"; priborite si svoj par dokler še lahko.

LASTNOSTI:

- Trpežen trokraki jermen

K SUNKOSI

Hitro sušiči materiali, vezava na poteg za hitro obuvanje in sezuvanje, ter zunanji podplat iz gume "Spider Rubber", testiran v Tevi. Obutev Sunkosi še najmlajšemu avturistu podari amfibične sposobnosti.

LASTNOSTI:

- Hitro sušiči materiali
- Trpežna vezalka na poteg
- Zaščita za prste

K TOACHI

Tudi otroci imajo radi pustolovščine. Ali so noge na suhem ali v vodi, jim pri tem ni dosti mar. Kot tudi ne, če jim pot prekrži velik kamen. Sandali K Toachi so narejeni za čofotanje, male prste pa ščiti zaprt prednji del.

www.teva-slo.si

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

108. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Štritar (namestnik odgovornega urednika),

Slavica Tovšak

Oblikovanje in likovno urejanje: Zvone Kosovelj

Tehnično urejanje in grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5080 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,12 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

Slika na naslovnici: Pomlad

Foto: Oton Naglost

Zaupanje

Ko sem še vedel za število svojih vzponov na Ratitovec, sem vedno povedal: »Gori sem bil toliko-in-tolikokrat, enkrat pa le do koč.« Pa mi je znanec odvrnil: »Saj je to isto, kočja je tako rekoč na vrhu.« Pa ni! Vsaj tistikrat ni bila. V silovitem metežu, nepredirni megli in globokem snegu je bilo tistih nekaj višinskih metrov in dobrih sto v dolžino nedosegljivih. Tudi če bi gazil in po kakšnem naključju zadel vrh, bi to zahtevalo veliko napora. Pa ne zagovarjam zdaj kakega fundamentalizma pri osvajanju vrhov, še zdaleč ne. Ne želim z višinomerom iskati skale, ki najbolj štrli iz vrha, in stopiti nanjo, da bom res »na vrhu«. Želim le opozoriti na resnico, resnico, ki postaja vse bolj ohlapna. Kajti le resnica lahko vzbudi pravo zaupanje. In poštenost je bila vedno zelo zaželena in cenjena odlika vseh, ki so se preizkušali v prvobitnosti narave. Tam, kjer se vsaj pred samim seboj ni mogoče skriti.

K temu razmišljanju me je spodbudilo branje knjige High Crimes (avtor Michael Kodas). V izvirniku to pomeni nedoločljivo ravnanje, za katero je težko izreči obtožbo, v resnici pa gre za zločine »na visoki ravni«. Na najvišjih vrhovih Zemlje. Na himalajskih grebenih ostajajo mrtvi, zmrzni ljudi, ki so zaupali. Zaupali vodnikom donosnih odprav, takih, ki vodijo stranke na Everest in druge visoke gore. Zaupali najprej visoke vsote denarja (po nekaj deset tisoč evrov), potem pa še svoje življenje. Odmislimo preostale dejavnike pogosto premožnih in včasih tudi razvajenih strank, ki si želijo na vrh, poglejmo samo človeški vidik. Vodnik se ponudi, ob pomoči svoje agencije se hvali, kolikokrat je že bil na vrhu, kako odlično vodi ipd. Celo vseh poslovnih zvižaj vajeni ljudje nasedejo, preprosto zaupajo. Morda zato, ker verjamejo sredstvom obveščanja, vsemogočnim medijem. Ker je vse na spletnih straneh, ker je tu povsod navzoči internet? Slike vodnika z vrha – obraz je neprepoznaven, saj je pokrit s kisikovo masko – zbuja zaupanje. Pa čeprav so iz ukradenega fotoaparata katerega izmed umrlih, ki po osvojitvi vrha ni dosegel doline.

Pred dvesto leti si moral preprosto verjeti, da je nekdo bil na vrhu. V zadnjem stoletju je bil dokaz fotografija ali diapozitiv z vrha (saj se še spomnite Toma Česna in zgodbe z diapozitivi?). Potem so prišli internet pa mini kamere, sateliti, prenosni telefoni in računalniki. Z vrha Everesta prenosni potekajo živo, umirajoči Rob Hall je 11. maja leta 1996 z južnega vrha poklical ženo in ji sporočil: »Dobro spi, draga, in ne skrbi preveč ...« Malo pozneje smo videli Dava Karničarja, ko je odsmučal z vrha. Iz stene mogočne gore Nanga Parbat je klical na pomoč Tomaž Humar. Pa vendarle vsa ta medijska pokritost, ta stalna prisotnost budnega očesa, ne prepreči zlorab, pa tudi zaupanja ne povečuje. Gre le za navidezno zaupanje: »... saj je bilo na internetu.« Z današnjo digitalno tehnologijo je tako lahko ponarediti fotografije ali zamegliti dejstva.

Zaupanje na besedo, zaupanje v dejanja človeka, zaupanje v njegovo srce. V tisto srčnost, ki naj bi bila še naprej značilnost vseh, ki se preizkušajo, ki so pogumni, ki se odrekajo, da bi zmogli, ki gredo v naravo tudi z ljubeznijo. Mar ni že od nekdaj veljalo, da je za osvajanje gora bistveno zaupanje? Zaupanje najprej svojim lastnim sposobnostim, potem tovarišu, navezi. In predvsem zaupanje v besede sočloveka.

Verjamem na besedo.

Marjan Bradeško

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 do danes na www.pvkazalo.si;
od 1986 do lanskega letnika v formatu *pdf*.

TEMA MESECA 4-13

Ne odnehaj!

Marjan Bradeško

Nenavadna reševalna akcija

Franci Horvat

Trikrat na Sisol

Andrej Stritar

PLANINSTVO 14-45

Naravovarstvene dileme

Vesna Paulin

**Medsebojni stiki
in obnašanje v gorah**

Marjan Bradeško

In memoriam (Marjan Oblak)

Borut Vukovič, Tomaž Banovec, Franci Ekar

Kako se mi je skrčila domovina

Igor Maher

**Po preplezani smeri še
"čarovnija narave"**

Pavel Dimitrov

Treking v Etiopiji

Petra Klinar

Tibet, kitajska olimpijada, mi

Tone Škarja

NA TURO 46-51

Cjajnik

Stane Poljak

Cjajnik/Lärchenturm

Vladimir Habjan

GALERIJA 52-53

**Rože - 2. Mednarodni festival
alpskega cvetja**

INTERVJU 54-61

**Da se kaj dogaja, mora biti zadaj
gonilna sila (Janko Lapajne)**

Mateja Pate

**Ljubiteljica strmih vzponov
(Jana Marinko)**

Katja Podergajs

GALERIJA 62-63

Aleksander Čufar

ALPINIZEM 64-69

Dvajset ponovitev Čopovega stebra

Filip Bence

Konec dober, vse dobro!

Andrej Trošt

NAŠA SMER 70-74

Po sledih slovenskih andinistov

Mateja Pate

NOVICE IZ VERTIKALE 75

PISMA BRALCEV 77

LITERATURA 78

PLANINSKO BRANJE NEKOČ 80

NOVICE IN OBVESTILA 81

Kako poznamo naše gore? 92

PRILOGA 93-96

**Analiza nesreč in reševalnega dela
v letu 2007**

Pavle Podobnik

Divjina nad Lepeno: Srednja špica, Hudi vrh in Vršiči z Lipnika

Ne odnehaj!

Našel sem »šivanko v senu« - ključ pod Srednjo špico

✍ Marjan Bradeško

Dršel in kotalil sem se po dolgem, silno strmem pobočju Srednje špice, se »utapljal« v predirajočem se gnilem aprilskem snegu in ves razigran pridiral v dolino Dolič. Na prvi uravnavi sem se zadihlan ustavil in tedaj me je prešinilo, tisti zoprni občutek, ko že vnaprej veš, da je nekaj narobe. Naglo sem snel nahbtnik – in slutnja se je potrdila: odprta zadrga na pokrovu.

Panično sežem z roko v odprtino – in ne otipam ničesar. Podrgnem po vseh vogalih, skoraj vtaknem glavo noter – nič! Prazno, obupno prazno. Khm, morda pa je v notranjem žepu pokrova? Lažno upanje! Notranji žep je lepo zaprt, v njem vsa vsebina, tudi nožek, ki sem ga med malico prestavil vanj.

Avtomobilskega ključa pa žal nikjer. Dokončno nikjer!

Kod si hodil, kje si bil?

Neverjetno, kako v takem trenutku delajo misli. Načrt, bliskovit. Hitro gor Čez Utro pa preko Golobarja nazaj v Kal – Koritnico pogledat svoj lepo zaklenjeni avto, potem pa hitro peš v Bovec. Urška in Mojca me bosta res čakali malo dlje, ampak to ne bo zamuda, ki bi povzročila skrb. Tam se bom usedel na avtobus, pa v Ljubljano po rezervni ključ, in naslednje jutro brž nazaj. Tako bomo vsaj nekaj še imeli od počitnic. Zadegam nahrbtnik na rame, se ozrem dol na ravnico, po kateri voda kar dere izpod snega, naredim par korakov, ko se usuje nov plaz misli ...

Kje sem hodil? Iz Kala – Koritnice sem prekoračil Sočo čez tisti viseči most, se po lepi potki vzel na Golobar, vmes pil le čaj, torej pokrova nisem odpiral. Na Golobarju sem se skozi robidovje in nizke smreke zakadil v greben med Vršiči in Hudim vrhom. Tam

se je pričel sneg, ki je zjutraj še prav lepo držal, še cepin in dereze sem si nadel in do Hudega vrha je šlo vse krasno. Tam sem prvič nekaj malega prigriznil. Sem morda že tam odprl žep na pokrovu? Notri je bil tudi nožek, ki sem ga pri drugi malici prestavil v notranji žep. In lupil sem pomarančo. Torej sem že na Hudem vrhu odpiral zunanji žep. Naprej. Po imenitnem snegu sem prikoračil na Srednjo špico, užival prelesten razgled v največji samoti, potem pa zares malical že na zahodnem pobočju, malo pod vrhom, tam nekje, kjer se pričinja gostejše drevje. Vem, da sem tam gori odpiral vse žepe. Konec misli ...

Še vedno stoječ sredi mokrega snega se prvič obrnem. Strahoma. Oči potujejo, glava vse bolj leze nazaj in šele po dolgem času uzrem vršno pobočje. Ne! Preveč! Skoraj petsto višinskih metrov je od tod do vrha. Strmine, ki je res poštena, težkega, gnilega snega, grmovja ... Ne, ni možnosti. Tja gor ne grem, pa naj se zgodi karkoli!

Ampak, kaj pa če ... Če mi je ključ padel ven kje od tistega počitka pod vrhom do tule dol? Kje ga bom našel, v prepletu krivenčastih vej, med snežno brozgo, na tako dolgem pobočju. Nemogoče! Kaj pa, če je ključ zdrsnil ven med malico? Ah, prav tako se je gotovo odpeljal po pobočju, takrat je bila na snegu še tenka skorjica, in pobočje je tako velikansko in tako grdo zaraščeno. Ne. Ne grem.

A vendarle, zakaj ne bi poskusil? Ha, zakaj ne! Taka strmina v takem snegu me bo uničila. Saj ne mislim plavati navzgor, riti do prsi, padati med skrite veje in rušje, se zapletati v grmovje! Ne, jaz že ne!

Odločitev!

Ampak, če ga najdeš, ne bo treba v Ljubljano, prigrabil boš skoraj en dan, ko boš lahko v Bovcu užival počitnice. He, he, he – se je oglasilo od nekje, kot bi mi hudiček prigovarjal, naj se vendar podam v boj z odurnim pobočjem, ki je postajalo vse strmejše, bolj ko sem se nagibal k temu, da bi vendarle poskusil.

Zakaj bi nabiral dodatne višinske metre, zakaj bi se izčrpal za nekaj, kar je že vnaprej obsojeno na propad? Ampak, kaj pa, če ga le najdem?

Gremo! Ostro kot na povelje sem se obrnil, trdo prijel palice in odrinil. Že po petem koraku sem se grdo udrl nekam med veje; ko sem vlekel nogo ven, se je čevelj zataknil za ostro grčo. Nisem še zaklel. Strmina se je hitro postavila pokonci, šlo je »mož na moža« oziroma »prsi na sneg«. Kdor je kdaj »plaval« po aprilski brozgi, verjetno pozna občutek. In tako sem nehote v plavalni tehniki kravl (ime, mimogrede, prihaja od plazenja) napredoval po pobočju gor.

Planina Golobar, zadaj Kanin

Kako že pravijo – majhen korak za človeka? Velik zame. Prav vsak. Z vse več kletvicami. Gamaše so zlezle do čevljev, hlače so bile mokre, kot bi brodil po vodi, in postale so težke, da jih je pas komaj še držal na meni. Prijemal sem se za poležane veje, se vlekel navzgor z njihovo pomočjo, še lastne stopinje od dopedanskega spusta mi niso kaj dosti pomagale, ker so bile tako strašno globoke. Minilo je pol ure, odkar sem se odločil, in pobočja nad menoj je bilo še več kot polovico. Ničkolikokrat sem se ves zasopel ustavil in skrajno resno razmišljal, da bi odnehal. Toda odločitev je odločitev in pri tem mi je nekaj trme hudo prav prišlo. K sreči je sneg višje gori postajal nekoliko boljši, udiralo se ni več do tal, pač pa le do polovice, pa tudi drevja in grmovja je bilo nekaj manj. Nenadoma sem opazil, da je razgled spet imeniten, tam čez proti Bovcu je stal rumeni stožec Javorščka, nad Doličem

 Oton Naglost

se je pričeval, še ves lepo zalit, greben, ki vodi proti Krnu. Sopol sem kot stara lokomotiva, se vse pogostej ustavljal, a vendarle počasi lezel navzgor. Po dobri uri vzpona sem nenadoma zagledal tisto izrazito kotanjo, ki sem jo med malico naredil v snegu ...

Kaj se sveti tam na gori?

Nič! Le belo pobočje pred menoj s tisto kotanjasto »poličko«, ki sem jo izsedel med malico. Saj sem vedel, ves trud je bil zaman! Stopim tja, kjer je udrtina od nahrbtnika. Ničesar. Gledam, če bi morda ključ na kakšen način poniknil v sneg. Z roko pregrebem svoje »sedišče« in ves sneg okrog mesta, kjer je ležal narbntnik. Kje pa! Saj sem vedel, ni nobene možnosti!

K stvari pristopim še znanstveno. Predpostavimo, da sem ključ res »stresel« prav tukaj. Aha, ko sem opletal z odprtim pokrovom, je lahko ključ odneslo

tudi malo v desno. In po strmem snegu, skorjica je bila za ključ dovolj trdna, se je odpeljal v dolino – natančneje, med pragozd vej, grmičja in drugega »šavja«. Po petih metrih gladkega pobočja se začne gozd, pravzaprav tam stoji večja, tršata bukev, vsa prebičana od vetra in snegov. Okrog nje velik kolobar, pomladno drevje je pričelo dihati, sokovi se že pretakajo po deblu – in sneg se tam okoli najbolj topi.

Poln upanja v treh korakih skočim do bukve, se z roko ujame za deblo in se nestrpnostno zazrem v udrtino ob njem.

Hura! Neverjetno! Saj ni mogoče? Iz mehke preproge najbolj deviško belega snega sije črnosrebrni ključ. Moj ključ. Ključ našega avta. Volkswagnov ključ. Najbolj iskani predmet pod soncem v zadnji uri.

Preprosto ne morem verjeti. Verjetnost, da ga najdem, je bila pred dobro uro tam spodaj na ravnici nična. Takorekoč iskanje sploh ni prišlo v poštev. In zdaj stojim tu in ga pobiram in ga dajem v žep in zapiram žep in še trikrat preverjam, da je zadruga res zapeta. Hura, jaz!

V Bovec – z avtom

Kako lepo je, če se za nekaj zares silno potrudiš – in uspeš. Tistega dne sem pod vrhom Srednje špice doživljal zmago nad seboj, saj sem se za »iskalno akcijo« res odločil s skrajnimi notranjimi boji. Pobočje je pač bilo prestrmo in verjetnost, da bom ključ našel, res silno majhna.

Od tam naprej je bilo, kot že prej, ena sama pesem – kot buldožer sem odhrumel po snegu nazaj v Dolič, pobočje sem meril že tretjič tisti dan, med zelenimi potočki na ravnici našel stezico, s sedla Čez Utro »skočil« še na Javoršček – saj ne bo treba peš v Bovec! – in se preko planine Golobar počasi spustil do Soče. Iz doline je privedel duh pomladi, listje je šumelo pod nogami na imenitni potki, Soča se je penila pod mostom, vsi zimski snegovi so se tisti dan odločili, da se iztočijo v dolino ...

Ko sem takorekoč ob napovedani uri pripeljal v Bovec in tam našel Mojco z Urško, sem bil židane volje. Bolj kot ponavadi. A tudi precej bolj zdelan.

»Je pa bila dobra tura, kajne,« me je vprašala Mojca.

»Bila, bila. A ti povem, koliko višine sem naredil?«

»Koliko?«

»Ja, takole, tisoč devetsto metrov!«

»Kako, kje pa si vendar bil?«

»Hja, malo sem avtomobilске ključe po Srednji špici iskal.« ◉

Nenavadna reševalna akcija

Po izgubljeni mobilni telefon

✍ in 📷 Franci Horvat

Turska gora, Rinke in Mrzla gora

Je že tako, da brez mobilnika ne znamo več v trgovino, šolo, službo, še na stranišče ga nekateri vzamejo s sabo. V gore sem dolgo časa zahajal brez te tehnološke pridobitve, da bi imel mir, toda pozneje se je izkazalo, da bi mi nekajkrat lahko prišel še kako prav. Ker sem dokaj konzervativen, sem se le težka navadil nanj in on name; če je obstajala le najmanjša možnost, sem ga pustil v avtu.

Med svojimi zadnjimi jesenskimi potepanji, ko sem občudoval ožarjene macesne in modro nebo

ter se bahal s kratkimi rokavi, sem med drugim zašel tudi v Logarsko dolino. Moja velika želja sta bila Zabrožnica in Matkovo okno, nato pa spust na Okrešelj.

Jutranja pravljica

Napoved je bila krasna, obveznosti sem preložil in v zgodnjih jutranjih urah sem zapustil toplo posteljo. Vožnja v Logarsko dolino je minila hitro in pri Elektrokovini sem parkiral jeklenega konjička.

Bilo je kakšno stopinjo pod ničlo, zato sem si nadel vetrovko, na roke nataknil rokavice, na glavo pa namestil čelno svetilko. Strma lovska pot na Zabrložnico me je kmalu ogrela, da sem moral sleči jakno, na nebu pa me je ogovarjalo na tisoče zvezd. Obilo jesenskega listja na poti me je nekajkrat ustavilo, potreboval sem kar nekaj časa, da sem našel pravo nadaljevanje. Po dobri uri in pol sem prišel do lovske kočice, ker pa sem želel z Zabrložniškega vrha ujeti ožarjene Rinke, sem odhitel proti sedlu. Nad njim je bilo nekaj težav zaradi ruševja in krajše skalne stene. Okoli sedme ure mi je uspelo z vso fotografsko opremo le priplezati na razgledni vrh. Časa sem imel le toliko, da sem postavil stativ, in že se je začela jutranja pravljica. Rinke so žarele v prelepih škrlatnih barvah. Ker so bili moji fotografski apetiti še nepotešeni, je bilo treba še malce počakati, da sonce posije na Okrešelj. Telo se je medtem postopoma ohladilo in zaščitna obleka je zopet romala name. Časa sem imel na pretek, zato sem se javil domačim in hribovskim prijateljem. Mobilnik je zaradi dobrega signala deloval brezhibno, tudi mrzav mu ni prišel do živnega. Po deseti uri dopoldne je bilo sonce že tako visoko, da je bila vsa krnica osvetljena. Npravil sem nekaj posnetkov in se pripravil na sestop, ki me je malce skrbel, toda pozneje se je izkazalo, da so bili moji strahovi odveč.

Pot sem nadaljeval proti Matkovemu oknu. Steza je bila sprva dobro shojena, višje, kjer so prevladovale strme trave, pa sem hodil bolj po občutku. Na pomembnih mestih so me pozdravljali možiči, toda ko se pot prekobala na drugo stran pobočja, jih zmanjka. Smer je bila nato znana, kajti v bližini se mi je že smejalo Matkovo okno, le pravo pot je bilo treba ubrati. Spustil sem se proti grapi, ki jo je na enem mestu zapiralo težko prehodno ruševje. Noge je bilo treba dvigovati visoko, da sem lahko prešel zaporo, in do okna me ni ločevalo več kot 50 metrov.

Neprijetno presenečenje

Po fotografiranju tega vitkega lepoteča, ki so mu dnevi šteti, sem si zaželel še enkrat deliti srečo z bližnjimi. Na svoje veliko presenečenje sem v hlačnem žepu zaman iskal mobilni telefon. Razočaranje je bilo veliko, kajti podobnih zgodb sem slišal že veliko. Minilo me je veselje do fotografiranja, zato sem počasi sestopil do sedelca, od koder pelje pot na Okrešelj. Prekrasni macesni so kar tekmovali med sabo po barvitosti, toda prave volje za občudovanje ni bilo več. Jesenska idila se je spremenila v pravo

moro, kajti zavedal sem se, koliko težav mi lahko povzroči izguba tako pomembnega »osnovnega sredstva« pri mojem delu. Spustil sem se v dolino, ki mi je nekdaj pomenila drugi dom, takrat pa mi je malce obrnila hrbet. Potr sem se pripeljal domov, od koder sem s stacionarnega telefona preveril, ali mobilnik še deluje. Na mojo veliko srečo je pozvonilo, kar mi je vlilo pogum, da sem poklical prijatelja, s katerima pogosto skupaj ubiramo planinske poti, in ju zaprosil za pomoč pri iskalni akciji. Ker se je obetal samo še en dan lepega vremena, smo se dogovorili, da gremo naslednji dan na pot.

Akcija

Noč je minila v analiziranju moje poti in ugotovil sem nekaj kritičnih točk, kjer bi lahko izgubil telefon. Neprespan sem naslednje jutro peljal soprogo v službo; omenila mi je, da gremo iskat šivanko v senu, toda sam sem bil precej bolj optimističen. Pot sem nadaljeval do Lojzke in Bojana, ki naj bi pomagala rešiti problem, v zameno pa ju bom peljal na ogled obeh naravnih znamenitosti. V Logarsko dolino smo se pripeljali okoli osme zjutraj in pri lovski koči smo bili malce čez devet. V sončnem in toplem dnevu smo se pri bližnjem izviru oskrbeli s svežo vodo in odhiteli na sedlo. Prijateljeva mobilnika sta klicala, toda zaman sem napejal ušesa, da bi slišal meni tako domač zvok. Nekajkrat smo postopek ponovili, ko smo plezali proti Zabrložniškemu vrhu. Ker ni bilo odziva, sem s kratkega seznama črtal prve možne točke, kjer bi ga lahko našel. Vreme sicer ni bilo tako briljantno kot dan poprej, poleg šumenja slapu Rinke v dolini je zvoke motil tudi veter, ki je postajal vse močnejši.

Moj obraz je postajal vse mračnejši, kajti bilo je vse manj možnosti za uspeh, toda upanje umre zadnje, sem ponavljal, ko sem klical na pomoč vse svetnike z Antonom Padovanskim na čelu. Vrnili smo se na sedlo in se napotili k Matkovemu oknu. Klici so bili vse pogostejši in žalost vse večja. Tik pred oknom, kjer sem imel še zadnjega »aduta«, sem zaprosil Bojana, naj še enkrat poskusi poklicati. Pod nami je zletela preplašena ptica, kar se nam je zdelo dokaj čudno. Spustil sem se nekaj metrov po pobočju in zaprosil še za en klic. V ruševju sem zaslišal zvok telefona in v nekaj skokih sem bil pri njem. Razveselil sem se kot majhen otrok pisane igrače. Obraz mi je zažarel in svet je postal zopet lep. Kako blizu sta si veselje in žalost! V dolini smo zavili v lokal, kjer smo dogodek primerno proslavili, domači pa imajo v dobrem nekaj sladkega v slaščičarni. ●

Trikrat na Sisol

**Detektivska zgodba
o iskanju denarnice
v Istri**

✍ in 📖 Andrej Stritar

Zaplet – prvič na Sisol

Nedelja, 10. 2. 2008

8:40 – S štirimi avti pridemo v vasico Brseč ob vzhodni istrski obali nasproti Cresa. Kar takoj se vozniki odpeljemo devet kilometrov naprej do motela Vidikovac, kjer pustimo tri avte, jaz pa s svojim odpeljem nazaj v Brseč.

9:15 – Ogleđ vasice je za nami, vseh dvanajst se nas odpravi na prijeten izlet na vrh Sisol, ki je s svojimi 835 metri najjužnejša »resna« vzpetina v dolgem slemenu Učke. Do vrha hodimo dve uri, potem pa še malo več zložno navzdol proti jugu nad Plominški zaliv do motela Vidikovac. Precej piha, mraz je, a družba in zanimivo okolje naredita turo zelo prijetno.

12:40 – Kakšnih dvajset minut po tem, ko začnemo sestopati, se potipam po zadnji plati in ugotovim, da v žepu ni moje denarnice! Takoj preigram dogodke dneva in se hitro potolažim: v Jelšanah sem na meji moral iz denarnice potegniti osebno izkaznico. Ker sem vozil, sem jo sicer vtaknil nazaj v denarnico, najverjetneje pa denarnice potem nisem več tlačil v zadnji žep, ker je to v avtu pač nerodno. Kot že večkrat sem jo gotovo odložil na prostorček poleg menjalnika in jo potem tam pozabil. Nadležno, toda najverjetneje je še tam. Morda mi bo sreča mila in danes nihče ne bo vlomil prav v moj avto. Nima se smisla vznemirjati, ko pridemo v Brseč, se z denarnico spet snideva ... Novico povem tudi prijateljem in vsi skupaj brez razburjenja nadaljujemo prijetno turo.

Panika – drugič na Sisol

15:58 – Po sestopu do Vidikovca se pripeljemo nazaj v Brseč in nestrpno odklenem avto. **Denarnice ni!** Takoj izključimo možnost vloma, kajti poleg menjalnika leži bankovec za pet kun, pripravljen za plačilo cestnine. Morebitni tat ga prav gotovo ne bi pustil tam. Temeljito preiščemo vse skrite kotičke pod sedežem, vse žepe, vse nahrbtnike – nič. Denarnice ni! V glavi seštevam: štiri bančne kartice, osebna, zdravstvena, vozniška, planinska, 20 evrov in 200 dolarjev, ki sem jih pozabil vzeti ven še od novoletnega čezmorskega potepanja. V mislih že preklinjam vse sitnosti, ki sem si jih nakopal.

Toda: kje pa je, če ni tu? Še enkrat preigram dogodke dneva in se domislim: malo za vrhom sem se umaknil v samoto opraviti tisto, kar še cesar opravi peš. To bo to, zagotovo je tam!

16:05 – Spomnim se, da smo med vzponom visoko pod vrhom prečkali gozdno cesto. Toda nimamo dobre zemljevida, kako torej do nje? Vprašam mi-

moidočega domačina, približno mi razloži, kako tja, in z ženo Uršo se zaženeva loviti konec dneva. Sonce zahaja malo po peti. Dvakrat vmes malo zaideva, a nama le uspe prevoziti skoraj 20 kilometrov gozdnih cest do markirane poti.

16:35 – Zapodiva se zadnjih dvesto višinskih metrov proti vrhu. Nič prijeten teren ni tam, steze pravzaprav ni, previdno moraš prestopati po kršu, a naju nese kot veter. Sonce zahaja, ko sem spet pri svojem intimnem kotičku blizu vrha – razočaranje! Denarnice tam ni. Presneto, kje pa je potem?

17:05 – Tečeva z vrha nazaj do naravnega okna in še malo stran na uravnavo, kjer smo počivali med vzponom. Morda mi je denarnica zlezla iz žepa med poležavanjem v travi. Ni! Tam tudi ni bilo ničesar!

Ostane edina smiselna razlaga: na meji sem verjetno denarnico pustil v naročju, nanjo pozabil, ko pa sem v Brseču stopil iz avta, je padla na tla in tam ostala.

Presneto! Čim prej moram preklicati bančne kartice.

22:00 – Doma ugotovim, da banke delujejo kot ura: v treh minutah sem imel vse svoje kartice blokirane, z računov pa nihče ni nič pokradel. Še sreča!

Ponedeljek – Spoznam delovanje državne birokracije: saj niti ni tako hudo, moraš na upravno enoto, počakaš nekaj minut, plačaš skoraj 50 €, dobiš nek papir namesto vozniške, po dveh tednih pa po pošti novo osebno in vozniško ... Le zdravstvene in planinske izkaznice še nisem preklical, saj ju ne potrebujem vsak dan.

Preobrat

V torek zvečer povabim Uršo k računalniku pogledat slike z nedeljskega izleta – prej nisva utegnila, preveč je bilo dogajanja s to presneto denarnico. Klikam skozi njene posnetke. Prvi so iz vasi Brseč. Lepe hiše, slikovita okna, vrata, rože ... Čez čas naletim na ponesrečeno sliko, ki jo je usmerila nekam v tla. Takoj jo izbrišem (saj veste: v windowsih to pomeni, da gre datoteka v koš), Urša pa vzklikne: »Stoj, stoj, daj jo nazaj!« Ko jo potegnem iz koša, sva oba presenečena. Na posnetku se vidi tudi mene od zadaj in prav očitno se v mojih hlačah vidi poln nezadrgnjen žep – denarnica je bila v njem! Posnetek je bil narejen ob 9:02, to je po tem, ko sem se že vrnil iz Vidikovca in zapustil avto. Torej je nisem izgubil pri izstopanju iz avta, temveč sem šel z njo na izlet!

(Je pa bil to še en dokaz, da je moja Urša malo coprnice. Če recimo reče »Joj, danes je pa res dobro,

Učka z vrha Sisola

da ne dežuje!«, se bo čez največ deset minut ulilo. Nedavno je na letališču veselo vzkliknila, ko se je pojavil moj nahrbtnik: »Super, prtljage nam niso izgubili!« Seveda potem njenega nahrbtnika ni bilo. Če ne bi bilo v njej »nečesa več«, ne bi tokrat ponesreči slikala moje zadnjice!

Nato najdeva še eno sliko z mojim ozadjem. O tem obvestiva prijateljico Karmen, ki mi že čez nekaj minut po elektronski pošti pošlje svoje »dokaze«. Ob 11:50 me je slikala od zadaj malo pred vrhom. Če sem tisto sliko povečal, se je tudi na njej videl moj poln zadnji žep.

Naj se gre solit, to je pa res skrivnostno! Kje za vraga je ta presneta denarnica? Ker sva vedela, da na Sisolu pač ne hodijo množice, sva se hitro strinjala: v soboto greva še enkrat v akcijo. Večina dokumentov je sicer že brez vrednosti, ampak planinska izkaznica in dvesto dolarjev je pa že nekaj. Pa firbec naju je matral!

Veseli razplet – tretjič na Sisolu

Sobota, 16. 2. 2008

11:30 – Spet sva na koncu gozdne ceste nad Brsečem. Prav veliko upanja nisem gojil, malo pa že ... Dan je spet mrzel, vendar precej jasnejši kot prejšnji vikend. Manj panično odkorakava proti

Urška Stritar

Ponesrečen posnetek, ki je razvozlal uganko - V žepu imam denarnico!

vrhu. Skrbno gledava na tla, tudi v številne škraplje, ki jih ne manjka.

12:02 – Tretjič sva na Sisolu. V vpisni knjigi smo bili zadnji vpisani. To vzpodbudi upanje.

12:08 – Na intimnem kotičku tudi tokrat ni ničesar koristnega. Torej zadnjič zvečer nisva ničesar spregledala. Nadaljujema po sestopni poti, tam, kjer zvečer nisva več hodila. Prvič sem v tem predelu hodil zadnji v skupini, saj sem moral dohiteti ostale, zato nihče od prijateljev ne bi mogel videti, če bi kaj izgubil in bi ostalo na tleh. Ostale sem dohitel čez

Le kje v teh škrapljah je denarnica?

Zmagoslavje: našli smo denarnico po šestih dneh!

kakih deset minut, da nimam denarnice, pa sem opazil zgolj malo kasneje.

Previdno in počasi stopava čez skalnati svet. Žal je polno temačnih škrapelj, kar naju seveda skrbi, ker v njih zagotovo ne bi videla črne denarnice. Upanje z vsakim korakom umira ...

12:28 – Kakih dvesto metrov naprej na odseku, kjer skal ni več, Urša, ki hodi spredaj, nenadoma veselo vzklikne. Na stezi, le malo skrita pod travo, nedotaknjena leži moja denarnica!

Očitno mi je med hojo padla iz zadnjega žepa. Verjetno se je začela izmikati že pri intimnem opravilu, potem pa jo je dokončno iztisnilo ven po manj kot desetih minutah.

Vesetje je bilo seveda neizmerno, bolj kot tistih dvesto dolarjev sva bila vesela uspeha svoje detektivske zgodbe. Všeč nama je bilo, kako sva si pomagala z digitalnimi fotografijami in bila tako vztrajna, da sva »primer« rešila. Seveda sva imela tudi precej sreče, možnosti za neuspeh je bilo polno: če bi denarnica padla v kako luknjo, če bi kdo prišel mimo, če bi jo odnesla žival ...

Na Sisol pa sva šla pravzaprav še četrtič, saj sva morala nazaj do avta še enkrat čez njegov vrh. Sedaj sva prava strokovnjaka zanj – en teden prej pa niti vedela nisva, da obstaja. ◉

Lepi čevljc (*Cypripedium calceolus*)

Naravovarstvene dileme

»Pustite prihodnjim rodovom vsaj nekaj romantike«

✍ in 📷 Vesna Paulin

V zadnjih letih se je v znanstvenih, pa tudi v laičnih krogih močno razširilo zanimanje za naravovarstvena vprašanja. Globalno segrevanje, ki ni več mit, ampak resničnost, sili čedalje več ljudi, da začenejo razmišljati o okoljskih vprašanjih. Med človeštvo počasi prodira zavest o skupni odgovornosti do našega modro zelenega planeta. Tudi sama aktivno spremljam omenjeno problematiko. In predvsem delujem, kolikor je pač posamezniku mogoče delovati v okviru danih razmer, to je časa in prostora; podpisujem peticije in podpiram referendume v prid varstvu okolja, razširjam gradivo in obvestila znancem in pri vsakdanjem delu z mladimi ljudi opozarjam na nekatere probleme, samoiniciativno organiziram čistilne akcije za prijatelje in zanesenjake in o tem pišem. O eni takih akcij sem pisala v PV julija 2005 (prostovoljci vedno toplo vabljeni!). Rada bi povedala nekaj o svojih izkušnjah, razmišljanju in predlogih, ki so se mi porodili skozi čas.

Graditev megaprojektov in posegi v ekološko občutljive dele narave

Opazam, da danes med ljudmi vlada prepričanje, da če se skupina ljudi s kapitalom odloči realizirati kakšen megalomanski projekt (ne glede na to, kje in kako), ji bo to brez dvoma uspelo, ne glede na morebiten protest ljudstva. Zato se večina ljudi na take probleme odziva z apatijo in vdanostjo v usodo. Res je, da vsa področja življenje čedalje bolj obvladuje kapital, ni pa res, da smo ljudje ob tem nemočni. Ob tem bi rada z bralci PV podelila pozitivno izkušnjo s sodelovanjem na srečanjih v podporo nasprotnikov potopitve doline Brje na Gorenjskem. Gre za dolino ob sotočju rek Save Dolinke in Save Bohinjske, ujeta med Mežaklo, Bledom in Deželo, tik ob vzhodnem robu Triglavskega narodnega parka.

Po njej ne vodi nobena cesta ali železnica. Posebnost te doline so lehnjakovtorni izviri, ki nastajajo, ko voda iz njih na vse, kar je v bližini, nalaga apnenec, raztopljen v vodi. Tam rastejo številne zaščitene rastlinske vrste, med njimi tudi

ogrožene, kot npr. loeselova grezovka in rezika. Brju je grozilo poplavljenje približno 40 ha površine, saj so v zvezi s HE Moste načrtovali izravnalni bazen nove oz. prenovljene hidroelektrarne.

Poleg izdatnega informiranja javnosti v medijih, peticije po medmrežju in tudi sicer opaznega javnega angažiranja so domačini na Bledu poleti 2004 organizirali srečanja. Na njih so različni strokovnjaki (od krajinskih arhitektov, biologov, meteorologov, geologov, gradbenih inženirjev, predstavnikov turizma in oblasti pa vse do ekonomistov) predstavili vso kompleksnost problematike, krajani pa naj bi se nato na podlagi argumentov in dejstev odločali za ali proti. Čeprav so med občinstvom sedeli po večini Blejci, nas je bilo tudi nekaj Ljubljancev, ki smo po srcu tudi malo Gorenjci. Sicer je bil čas dopustov, vendar je bila dvorana nabito polna; očitno je bilo, da ljudem ni vseeno.

Zdrav razum je lahko samo sešteval argumente proti graditvi objekta: izjemna biotska pestrost območja, kakršna je v Sloveniji redka, vpetost prostora v bližnji TNP, posebna sestava tal in nepriernost graditve, dejstvo, da umetna akumulacijska jezera največkrat niso turistično perspektivna (zglej za to je npr. Završniško jezero). Pri ljudstvu se je tehtnica naglo nagibala v smer PROTI. Ko pa je neki mlad specialist za energetiko povedal, da bi HE v dolini Brje k skupni slovenski proizvodnji elektrike prispeval manj kot promil, je med občinstvom završalo. Saj to je vendar absurd, delati tako škodo naravi za tako majhen »izplen«! Referendum, ki je sledil jeseni na Bledu, je gladko potrdil odločenost domačinov, da ohranijo svojo bogato naravno dediščino. Ni torej res, da se ljudje ne bi mogli upreti megalomanskim posegom v naravo, ki jih vodi kapital, le njihov interes je treba znati vzbuditi. Potem se avtomatično mobilizirata tudi volja in odločnost.

Podobna srečanja bi bilo treba pripraviti tudi v primeru groženj drugih podobnih nepremišljenih posegov v naravo. V tem trenutku Sloveniji grozita vsaj dva: plinski terminali v Koprskem zalivu in graditev vetrnic na Volovji rebri pri Ilirski Bistrici na Notranjskem. Ta je eden najbolj neokrnjenih kotičkov slovenske zemlje, odmaknjen od zaselkov in spremljajoče industrije. Kakršni koli posegi v to občutljivo okolje bi ogrozili podtalnico, zaradi oglušujočega hrupa pa bi bil to hkrati tudi hud pretres za floro tega okoliša, da o posledicah za favno niti ne govorimo.

Seveda je jasno, da je vetrna energija eden izmed energijskih virov prihodnosti, vendar je treba raz-

misлити o lokacijskih alternativah. Najprej je treba javnosti točno predstaviti dejstva z vseh omenjenih strokovnih področij. Če gre za področje, ki je ekološko izredno občutljivo, je bolje, da projekt že takoj zavrnemo. Če ni tako občutljivo in če s posegom nastala škoda ne bi bila prevelika, naj se projekt predstavi z vidika energijske učinkovitosti. Če je ta zelo majhna, se je po mojem treba vprašati o smiselnosti projekta. Sama bi predlagala tudi več mnenj različnih strokovnjakov (morda iz drugih regij), katerih interesi niso neposredno vpleteni; s tem bi dosegli večjo objektivnost. Vsekakor pa je ideja o javnem soočenju zagovornikov in nasprotnikov projekta, kakršnega so organizirali Blejci, vredna posnemanja.

Odlaganje kovinskih in nevarnih odpadkov v naravi je še vedno močno prisotno

Splošno je znano, da smo Slovenci veliki ljubitelji avtomobilov. Zanje zapravimo, tako statistika, kar 1/3 svojih dohodkov. Očitno jih imamo za prave domače ljubljence in jim še po smrti (potem ko nam odslužijo) najdemo kar najudobnejša, najbolj zelena in najmehkejša zadnja počivališča, skratka, najlepše kotičke v naravi. Res, divjih odlagališč avtomobilov, kovinskih delov in bele tehnike je pri nas še vedno precej, pa naj gre za prvi travnik v bližini vasi ali oddaljen gorski predel. Nazadnje me je pod Sveto Trojico na Notranjskem (1106 m) v neposredni bližini Petelinjskega jezera (eno največjih presihajočih jezer na Pivškem, ki sodi v zaščiten območje Natura 2000 in je pravo čudo lepote) že od daleč pozdravilo kovinsko okostje nekega jeklenega konjička, lepo prislonjeno ob mogočen borovec. Kot trofeja, ki se mora resnično videti daleč naokrog, saj je tam ravno kraško polje.

TRIGLAVSKI
NARODNI
PARK

Najbolj me razjezi, če sredi gozda v hribih naletim na razne avtomobilske tekočine, odslužene akumulatorje ali druge nevarne snovi. Če je mogoče, jih odstranim, ampak za tako brezvestno početje nimam prav nobenega razumevanja. Večkrat sem že videla, kako so takšne tekočine prenikale v podtalnico in so prebivalci celih zaselkov ostali brez vode.

Tujci ne morejo razumeti, da država, ki je v vseh pogledih urejena, civilizirana in razvita, nima odnosa do svojih odpadkov, nima spoštovanja do svoje lastne narave. Na Norveškem, v njihovih narodnih parkih za nas nepredstavljenih dimenzij, je menda verjetneje, da boš na nebu zagledal NLP kot pa na tleh papirček. Skušam jim nekako pojasniti, da je imela naša država zaradi značilne zgodovine in z njo povezanih politično-gospodarskih težav precej dela z urejanjem tega področja, da je še rosno mlada in še ni čisto »shodila«, zato je šele v zadnjih letih javnost postala malce pozornejša na ekološka in okoljevarstvena vprašanja. Težko razumejo. Verjamem. No, res pa je, da se odnos do okolja in čisto-

sti le-tega izboljšuje. Predvsem pri mladih rodovih vidim opazno povečanje zavedanja pomena okolja. Skrb za okolje mnogim mladim pomeni pomembno vrednoto. Počasi, ampak res počasi, se stvari v glavah ljudi spreminjajo. In to mi vpliva optimizem.

Ekološka taksa

Ekotaksa je svetovni trend, ki bo počasi prišel tudi k nam, in to na vseh področjih. Strokovnjaki nanjo gledajo skeptično, češ da je to nekakšna slaba vest človeštva, ki jo plačujemo za škodo naravi, in da v resnici ničesar ne rešuje. Morda je res začasna rešitev, je pa vsekakor bolje kot nič in če vsaj del teh sredstev resnično namenimo sanaciji narave, smo s tem naredili korak naprej, čeprav morda le otroški.

Menim, da bi moral Triglavski narodni park imeti vstopnino, od katere bi del lahko namenili v ekološke namene. Saj dobro vemo, da je denarja za ekološko področje vedno premalo.

Vsi narodni parki imajo vstopnino. Vzemimo za primer najbližji tuji narodni park, Nacionalni park Risnjak na Hrvaškem, ki je, mimogrede, več kot desetkrat manjši od TNP. Vsega skupaj meri 6400 ha, medtem ko ima TNP 83.807 ha površine). Resda plačaš le 30 kun, to je vsega skupaj 4,2 evra, pa vendar. Narod z odnosom do svojih naravnih lepot ne nazadnje izraža tudi zdravo (ne)samospošтовanje.

Moje stališče do te problematike se je dokončno izoblikovalo lani, ko sem doživela zanimivo izkušnjo. Pozno jeseni sem na Pokljuki nabirala jurčke; bila je res super letina, tako da sem lahko napolnila srednje veliko košarico. Ko sem ravno sedla v avto, da bi se odpeljala, se je pripeljal delavec uprave TNP, da bi zaklenil eno izmed bližnjih zapornic. Ko je pogledal v mojo košaro, se mu je obraz razpotegnul v porogljiv nasmeh, v katerem sem jasno zaznala tudi sled zavisti:

»Ja, gospa, a veste, da lahko za tole plačate kazen?«

»Brez skrbi, tole niti s košaro vred ne tehta 2 kg, za vas pa bi bilo nemara bolje, da bi se posvetili Italijanom, ki avgusta množično prihajajo v poključke gozdove z avtodomi in kar cele tedne sproti vlagajo naše jurčke. Še nikoli nisem videla, da bi jih kdo oglobil.«

To je sicer dogajanje, ki je vsem znano že več desetletij in o katerem, pravimo, čivkajo že vrabci na strehah, pa vendar nihče ničesar ne stori. Je torej rešitev preganjati nedolžne ljudi, ker pravih krivcev nismo sposobni uloviti oz. narediti reda?

Ceste do Triglava in še kam

Pred dvema letoma si je moja ostarela mama zaželela iti nekam, kjer je lepo in mirno. Ni lepše planine, kot je Lipanca pozno jeseni. A nismo še dobro stopili na pot, ko nas je šokirala avtomobilska troblja za nami. Kaj, tudi tukaj se vozijo? smo zazijali od presenečenja.

Prejšnje leto smo imeli podobno trpko izkušnjo na čudoviti Planini Pri jezeru v Bohinjskih gorah. Zanimivo, oboje sodi v TNP, Lipanca celo v osrednje območje!

V PV je eden izmed urednikov nekoč celo izrazil bojazen, da utegne nekoč nastati cesta do samih sedmerih Triglavskih jezer. Res je, človeške ambicije in želja po ugodju so brez meja in če jim že v začetku ne pristrižemo peruti, bodo hotele še više v nebo. Je še čas, da ustavimo nesmiselno graditev cest v visokogorju, še posebno pa v osrednjem Triglavskem

Šumnikov vodni gaj Dan Brški

narodnem parku? Po mojem je, ampak treba bi bilo ukrepati zelo hitro, dokler dejanja posameznikov ne preidejo v splošno navado. In sprejeti ustrezen zakon. Dvomim, da si planinci, ki pridejo iz doline, želijo na svojem nedeljskem obisku visokogorja vdihavati še avtomobilske izpuhe in se umikati jeklenim pošastim. Verjetno nas je veliko, ki podobno mislimo. Lahko torej začnemo s peticijo, za začetek.

Krasni novi svet ...

S problemom udobja, ki se seli tudi v neokrnjene dele naše dežele, so povezani še drugi, npr. elektrifikacija koč, luksuzna nastanitve v planinskih kočah, graditev telekomunikacijskih povezav, žičnic ipd. Vse to bi za seboj potegnilo verigo težkih posledic za okolje. Kot da jih ne bi imeli že zdaj dovolj!

Dejstvo je, da bi nekateri krasni novi svet radi prenesli tudi v divjino, jo civilizirali in tehnizirali. Krasni novi svet je seveda ves bleščeč, povsod je udobja za vse, kovinski stroji in aparature delajo vse namesto nas in nas v hipu prepeljejo, kamor si želimo. Celo Kanadčani, ki slovijo po svoji ekozavesti in pri katerih ima naravovarstveno gibanje že dolgo tradicijo, so se vdali čaru »krasnega novega sveta«. V kratkem naj bi menda začeli graditi posebno visokogorsko žičnico, ki naj bi povezovala dva kanadska štiritisočaka v odmaknjenem pogorju. Visela naj bi več kot 500 metrov nad tlemi kot prva takšne vrste na svetu.

Sodobni hedonist brez stika z naravo bo rekel: »Le kakšen problem je danes zgraditi kabine za tuš, savno, jacuzzi, najsodobnejšo telekomunikacijsko opremo na 2500 m!« Verjetno tehnično res ni nikarkršen problem. Vprašanje pa je, koliko ljudi si to v resnici želi.

Kdo pa bo poskrbel za potrebe gorskih romantičkov (ki nikakor niso izumrla vrsta, nasprotno, vsako leto jih je več)? Za potrebe zanesenjakov, ki si na 2500 m prihajajo polniti svoje baterije in si bolj kot vsega drugega želijo miru in tišine, da bi nahranili svojo dušo (za katero hedonisti niti ne vedo, da jo imajo)? Ki so srečni v »starem svetu«, ko se zjutraj lahko umijejo v bližnjem ledenem bistrem potočku, in ki zvečer ob svečah v samotni gorski brunarici s prijatelji kramljajo pozno v noč in namesto televizije gledajo zvezdne utrinke na kristalnem gorskem nebu?

Kdor hoče »high-tech« civilizacijo z vsemi njenimi pritlikinami, mislim, da ima dovolj priložnosti, da jo poišče kje v dolini. Kdor pa je noče, ima pravico, da se vsaj v gorah ubrani pred njo. To je približno tako kot s protikadilskim zakonom. Na eni strani

imamo kadilce, na drugi nekadilce. Oboji imajo svoje pravice, prvi do kajenja, drugi pa do zaščite pred njimi, zato oboji potrebujejo ločene prostore. In če so »high-techovci« zasedli vsa dolinska področja, imajo »staromodni romantiki« naravno pravico, da zasedejo gorska področja. Tako preprosto je to.

Če vprašam svojo mladino, mi navadno odgovori, da je ni večje romantike kot zimovati kje v gorah, v koči brez elektrike, brez tuša, skratka, brez udobja, značilnega za naš čas, le z dobro družbo.

»Saj ravno v tem je 'keč, ker če greš v hribe, je vse drugače. V hotel greš lahko kadar koli, saj jih je kot smeti. Ampak to je brez zveze. Super je, če odkriješ kakšne neobljudene gorske kotičke, ki jih še ni skvarila sodobna civilizacija.« Tudi to je eden izmed odgovorov mladih. Zato, za božjo voljo, pustimo prihodnjim rodovom vsaj nekaj romantike!

Sklepna misel

Po ocenah strokovnjakov 56–60 % površine Slovenije prekriva gozd. Po gozdnatosti smo na tretjem mestu v Evropi, takoj za Finsko in Švedsko. Tudi gozdni prirastek v zadnjem času vse bolj narašča; to je spodbudno. Po številu čistih in po prepričanju nekaterih tudi zdravnih izvirov vode pa je Slovenija skoraj mitološka dežela. Resnično mislim, da je neokrnjena narava naše največje bogastvo. In verjamem, da bo čez nekaj let to bogastvo tako rekoč neprecenljivo. Danes ekonomisti uspešnost države merijo z gospodarsko rastjo, že jutri pa bo merilo kakovosti življenja in življenjske ravni ekološka neoporečnost države. Naša skupna skrb je poskušati ohranjati deželo čim bolj prvinsko in neonesnaženo. Letos, ko Slovenija predseduje EU, lahko tudi od politikov zahtevamo konkretnije rešitve okoljskih vprašanj.

Celotno človeštvo je potopljeno v lonec vroče pare, katerega temperatura vrtočlavo narašča.

Globalno segrevanje ne bo obšlo nobene države, naj bo bogata ali revna. Dejstvo je, da mlade generacije bolj kot naravni sneg poznajo tistega umetnega iz snežnih topov na smučiščih. In dejstvo je, da triglavskega ledenika skoraj ni več; v zadnjih 50 letih se je skrčil na približno dvajsetino, njegova prostornina pa celo na en odstotek. Za naslednji rod utegne biti naravni ledenik nekaj tako fantastičnega, kot so bili za nas dinozavri.

Tudi če je ura že pet čez dvanajsto, bodimo vsaj toliko pošteni in se na tej točki ustavimo. Res, pustimo zanamcem vsaj nekaj romantike, ki smo jo imeli možnost uživati sami! In mi, bralci PV, vsi ljubitelji narave in gora, bodimo zgled za to poštenost! ♦

»Dobra stara šola. Ah, stari časi ...« Marsikdo je že slišal podobne vzdihne tistih, ki so v gore oziroma v naravo hodili nekoč, vsekakor že pred precej leti. Pa je danes res tako hudo? Upajmo, da ne! Če pa že ni vse prav, naj ta prispevek pomaga tistim, ki so kakšno lepo navado že pozabili. Kajti tudi če je včasih videti, da so ljudje pozabili pozdravljati (ali odzdravljati), se večini le dobro zdi, če jih kdo opazi, ko se srečajo – saj je lahko le prijazen nasmeh, če več že ne moremo »izustiti«. In enako velja za vse medosebne odnose, ki jih je sodobni, z elektronskimi komunikacijami prepleteni svet razrahljal, popltil, jim zmanjšal težo, predvsem pa okrnil njihovo moralno vsebino.

Zdi se, da smo zelo nezahtevni do sebe, ko kaj dajemo – tedaj je morala nekaj nesodobnega. Ko pa to isto sprejemamo, nasprotno, ne le pričakujemo, v

sodobnem svetu kar zahtevamo. In prav ta dvoličnost, to nesorazmerje v odnosu dam – daš (ne daj – dam!) vnaša največ nemira v sodobnega človeka. Še ko gre mir iskat v gore, kjer naj bi že okolje spodbujalo uteženi dam – daš, miru tam ne najde več. Če je sploh šel iskat mir.

Veliko lahko naredimo in malo truda je potrebna za prijaznost do soljudi, ki jih tako kot nas žene v gore neka želja. Kajti če bomo sami storili prvi korak, ne da bi pričakovali povračilo, bomo zadovoljni, mirni. Umirjen človek, ki je v soglasju s samim seboj, pa bo prav s tem dobro in najmočneje vplival na okolico. Dam, in šele potem – daš.

Srečevanje in pozdravljanje

Včasih so nas učili, da moramo pozdraviti. Vedno in povsod. In v gorah naj bi vzpenjajoči se pozdravili

Dober dan!

Medsebojni stiki in obnašanje v gorah

✍ Marjan Bradeško

📷 Oton Naglost

tiste, ki se vračajo, saj jim s tem dajo priznanje za opravljeno turo. Vsaj tako sem nekoč prebral. Sam se tega nisem nikoli držal – pozdravil sem, pa naj je šlo gor ali dol. Če sva oba hkrati rekla »Živjo« (tudi »Dober dan« in »Bog daj« so bili vmes), sva se slišala. Mislim, da pozdrav nekomu, ki prav težko sope v breg, da dodatno spodbudo, predvsem pa nasmeh dela čudeže. Morda se ob takem srečanju še malo pogovorimo, seveda pa vsiljivih pogovorov in duhovičenja nihče ne mara. Če je človek, ki ga srečamo, samotar, in ne želi pogovora, bomo to takoj opazili. Saj že s pogledom spoznamo – nekdo se prijazno nasmehne in gre naprej, nekdo le odsotno prikima, nekdo zatopljen v svoje misli rine proti vrhu. Kdor se ustavi, je verjetno pripravljen na izmenjavo nekaj besed. Morda ga kaj zanima. Ko gremo mimo človeka, ga pogledimo – če preveč drvimo, si morda

ne bo upal niti vprašati. Spet – pogled pove največ. Kar začutiš, kdo bi rad spregovoril ali vprašal. Zato je po moje osnovno pravilo srečanja in pozdravljanja v gorah – pogled. Ob tem povejmo še, da se je pri vzpenjanju seveda laže ustaviti, zato naj pri srečevanju vzpenjajoči se da prednost sestopajočemu. Saj se samo malo umaknemo. Seveda pazimo, da stopimo na varno mesto!

Kaj pa je s pozdravljanjem kolone? Človek za človekom se vrsti mimo nas, triglavske magistrale so dostikrat prizorišča takšnega dogajanja. Nekateri poskušajo (malce izzivalno) kot lajna drdrati »Dober dan, dober dan, dober dan ...«. Pa to seveda ni ne pametno ne potrebno. Če se moramo pri srečanju ustaviti, zadostuje, da med mirovanjem gledamo v mimoidoče, se malo nasmehnemo, pokimamo, morda vsakega tretjega vendarle pozdravimo, saj to slišijo tudi tisti okoli njega. Če pa med srečevanjem hodimo, moramo seveda bolj gledati na pot in varnost kot na pozdravljanje. K sreči so taka množična srečanja omejena na nekatera območja in nekatere čase, to pa vendarle ne pomeni, da moramo biti do drugega brezbrizni.

Tudi prehitavanje je neke vrste srečanje. Prej ko slej se zgodi, da je nekdo pred nami počasnejši. Nikoli ne smemo na vrat na nos planiti mimo njega! Vsaj opozorimo ga, da smo zadaj, da se ne bo ustrašil, večina bo tudi hitro našla primerno mesto, da se nam umakne. Če pa je pred nami kolona, bo verjetno treba nekaj potrpljenja, konec koncev pa se tudi kolona vsake toliko časa ustavi. Tu spet govorimo o položaju, ki ga pri nas največkrat vidimo v okolici Triglava. Nekoliko težavno pa je kakršnokoli prehitavanje v strmih stenah, na feratah (kjer je že srečevanje lahko zelo nevarno) ali na ostrih alpskih vrhovih – Grossglockner je že lep primer, kjer lahko vodniška naveza s slabo pripravljenimi strankami zaustavi vse za seboj. A o tem bi lahko napisali samostojen prispevek. Povsod pa sta v skupnem imevalcu varnost in strpnost.

Pogovor in pomoč

Nekateri zelo neradi vidijo, če se kdo poskuša vključiti v njihov pogovor. Ne smemo biti vsiljivi. Toda so trenutki, ko to moramo storiti. Zlasti takrat, ko vidimo, da bi lahko bila ogrožena varnost. Ko srečamo ljudi brez čelade v vznožju Kugyjeve smeri pod Montažem, pa dirkače s copati na snežišču med Staničevo koč in Kredarico, je prav, da jih opozorimo. »Veste, kamenje zelo leti dol. Veste, tista prečnica je čisto pomrzljena, boste težko čez, lahko zdrsne-

✎ Aleksander Čufar

te.« Ali ko vodja skupine na grebenu Rži navdušeno kaže v Krmo in pravi: »Tja dol gremo potem, no, jezera se ravno še ne vidijo, so za robom.« Bom tiho? Kaj pa, če se skupina zaradi nekega razloga razdeli – bodo potem tisti brez vodnika (ali pa celo oni z vodnikom) iskali Sedmera v Krmi? Poskušajmo nevsiljivo in tako, da vodnika ne spravimo v prehudo zadrego, povedati, da so Sedmera pač malo (precej) bolj desno in malo (veliko) bolj zadaj. Torej, naša dolžnost je, da v gorah opozorimo na nevarnost, da povemo, če je tam, odkoder smo prišli, kaj narobe (na primer podrta ali zaprta pot, potrgane jeklenice). Karkoli storimo zaradi dobrega nasveta, je prav – in tako nagovarjanje ali vmešavanje v pogovor je vedno opravičljivo. Tudi ko vidimo, da bo nekdo v časovni stiski, je prav, da poizvemo, kam sploh namerava, ali sploh ve, kje je. Kar nekajkrat so tudi mene odgovorni planinci vprašali, kam zdaj grem, ko sem se ob štirih popoldne odpravljal z Vršiča po

Hanzovi na Mojstrovko. Ko sem razložil, da grem tako večkrat gor, saj je poleti večer hladen, dan pa ravno prav dolg, da se še vrnem, se bili pomirjeni. In ni se mi zdelo prav nič narobe, da so me vprašali. Takih bi moralo biti več.

Naslednja stvar je pomoč. Zadeva je mnogo bolj pereča v Himalaji, kjer se ljudje nočejo odpovedati vrhu, za katerega so živeli desetletja in veliko plačali. Ker te etične dileme zahtevajo samostojno obravnavo, se vrnimo v domače hribe. Pomoč moramo ponuditi vedno, seveda pa moramo biti zanj tudi usposobljeni – če ne, je lahko še več škode. Spomnim se dogodka izpred več kot dvajsetih let, ko je na Vršiču plaz zasul mladeniča, ki je potem čudežno preživel (po več kot treh urah zasutosti pod snegom). Vsi, ki smo bili v koči, smo ob novici o nesreči odgazili v meglo in sneženje in takoj začeli preiskovati plaz – vidno, pa s smučarskimi palicami ... Ravnali smo po pravilih, med nami je bil reševalec. A ko je po

dobri uri iskanja napadlo že več kot deset centimetrov novega snega, sem opozoril reševalca, da bi bilo morda pametno, da se skupina umakne – če pride nov plaz, nas bo zasutih več kot deset. In sta potem na plazu do prihoda skupine reševalcev iz Kranjske Gore ostala le dva, pa še ta zato, da sta prihajajoče reševalce prav usmerila. Akcija se je k sreči iztekla bolje od pričakovanj. Torej, pomoč ponudimo vedno! Če ni potrebna, toliko bolje. Če pa nismo usposobljeni, le poskrbimo, da smo zraven, če nas bodo potrebovali – morda le za obveščanje.

Kar je tvoje, ni moje

Bili so časi, ko si lahko pustil svoje potrebščine kjerkoli v planinski koči ali bivaku. Pa so minili in že pred leti sem ostal brez baterije, pa brez varnostnih pasov za smuči, nekomu so kar spalno vrečo odnesli iz Bivaka II. Tako da danes ni najbolj varno puščati (drage) opreme kjerkoli. Vsakdo, ki si kaj »sposodi«, pa bi moral dobro vedeti, da bo s tem nekoga lahko spravil v hude težave – bojim se, da tisti, ki v gorah vzamejo tujo stvar, sploh ne vedo, kaj pomeni hoditi v gore in kaj je varnost. So seveda primeri, ki bi jih kdo imel za mejne, a so vendarle povsem jasni. Prijatelj Jure je nekoč popolnoma izčrpan od lazenja po stenah Goličice nad Trento prišel do potoka: nikjer nikogar, v potoku pa štiri hladne steklenice piva. Bil je izsušen, sanjal je o pivu ... a se ga seveda ni dotaknil. »Pomislil sem, da bo morda tisti, ki ga je tukaj pustil, prav tako utrujen prišel sem. In sem pil vodo, saj je je bilo dovolj,« je povedal. Jasno.

Naslednja stvar, ki jo pogosto vidimo, pa je zanašanje na druge – ne le pri varnosti, tudi pri prehrani. Znanе so zgodbe od Snežnika do Everesta, ko zato, da bo nahrbtnik lažji, ljudje s seboj ne vzamejo nič – saj se v hribih tako vse deli: »Mi bodo že drugi dali kaj hrane in pijače. Saj je imajo dovolj.« Mojca je nekoč s planinskim krožkom šla na Snežnik – v nahrbtniku vse po predpisih. Veliko tekočine, dovolj hrane, krema za sončenje, saj se je obetal vroč poletni dan. Pa pride prijateljica brez nahrbtnika, le z vrečko, v kateri sta dva mala sokca: »Mojca, mi lahko tole daš v svoj nahrbtnik?« In potem, ko je bilo na Sviščakih že obupno vroče in je zaloga že zdavnaj pošla: »Mojca, mi daš malo svojega soka, veš, tako sem žejna. Pa kremo tudi imaš, me lahko malo namažeš?« Tako gotovo ne gre. In takih zgodb je nič koliko, že izpred let, danes pa ljudje nosijo s seboj še manj. Nekoč sva pozne jeseni spala na Sedmerih in na skupnih ležiščih se je znašel fant, ki je očitno imel trebušne težave, še bolj očitno pa ni imel

svetilke. Posodil sem mu jo. Prvič, drugič, tretjič, vsakič ga ni bilo nazaj dolgo, dolgo ... In baterija je ob vsaki vrnitvi bolj brlela. Z Mojco pa sva imela pred seboj še dva dni hoje, kratkih dnevov. Ko bi bil fant vsaj ugasnil svetilko med bruhanjem ali karkoli je že pred kočo počel!

Udeleženci prej opisanih zgodb bi morali najprej pomisliti, kaj potrebuje drugi, potem pa se ozreti nase in na svoje težave. Seveda je prav, da si stvari delimo, da pomagamo, ampak spet smo pri »dam – daš«. Enakovredno ali pa vsaj tako, da s sprejemanjem ne ogrozimo tistega, ki nam daje.

Odnos do narave in njenih prebivalcev

Pot v gore se začne nekje v vznožju. Ponavadi se pripeljemo z avtomobilom, saj z vlakom ali avtobusom danes prihaja na ture malo ljudi. In tukaj pogosto vidimo, celo v narodnem parku, pločevino prav povsod. Spoštujmo najprej zakon. Spoštujmo tudi zasebno lastnino. In potem pogledjmo, kaj nam ostane za parkiranje. Tudi drugje, ko gremo v naravo, pomislimo, da tisti travnik, kamor bi lahko zapeljali, nekdo kosi. Na travnikih se pač ne parkira. Potem pomislimo, da bo morda po poti, ki je navidez opuščena, prav tistega dne nekdo s traktorjem vlačil drva. Nekoč sva z Dariom pri Reki v dolini Idrijce zjutraj parkirala na velikem asfaltnem parkirišču ob cesti. Nikoli nisem tam videl nikogar. A vendarle sem avto pustil na skrajnem zadnjem delu vzdolžnega parkirišča. Kako sem bil zvečer vesel, ko sem ugotovil, da je tovrnjak s priklopnikom, last bližnjega domačina, imel več kot dovolj prostora. Če bi bil zjutraj ustavljen nekje na sredi, ne vem, kaj bi se bilo zgodilo. Tovornjaka tam ne bi bilo, verjetno pa bi bil jezni domačin. Pomislimo torej na najbolj neverjetne možnosti. In zapomnimo si – prebivalci, ki tam stalno živijo, želijo, da se spoštljivo obnašamo do njihove lastnine. Po možnosti vedno vprašajmo, kaj in kje smemo.

Naslednja zadeva se prav tako tiče varstva narave – in vseh, ki so v njej. Odpadkov ne mečemo na tla, ne kričimo (ker s tem vznemirjamo tudi živali) in smo nemoteči do drugih. Tu me vedno preseneča izjemna urejenost številnih ameriških parkov – ne le nacionalnih ali državnih, tudi okrožnih – v njih se ne sme niti kaditi. Ljudje sploh ne pomislijo, da bi odvrgli smet, tiho in spoštljivo hodijo po naravi, kolesarji, kjer je dovoljeno, vozijo z dovoljeno hitrostjo. Ker so kazni visoke – in so jih vedno tudi uveljavili! Tudi to je vplivalo na zavest ljudi.

O varstvu rastlin pa niti ni treba izgublјati besed – cvetje in gozd sta najlepša tam, kjer sta. Torej ju

občudujemo le z očmi. Smeti pa na hrbtu odnesimo v dolino, saj so vsaj desetkrat lažje kot ob vzponu, ko so še imele vsebino.

Planinske kočē

Prostor v gorah si delimo ne le zunaj in na poteh, ampak tudi v planinski koči. Danes, ko je več dnevnih obiskovalcev, prespimo manjkrat, še vedno pa želimo priti v prijetno okolje. Zato ga pomagajmo sami ustvarjati. Koče so se sicer bolj približale gostilnam in hotelom, vendar imajo še vedno oskrbnika in še vedno so planinske – a žal vse večkrat slišimo, da nekateri zaslužka željni oskrbniki sami najbolj onesnažujejo naravo (tudi zvočno) in kvarijo planinsko vzdušje.

K sreči pa je vsaj ponekod v visokogorju (in celo kje v vznožju) še tako, kot je bilo nekoč. Od oskrbnika ne zahtevamo nemogočega, če je gneča, bodimo strpni. Danes nosimo manj hrane s seboj, ker je tudi ponudba v kočah boljša. In če obstajajo v koči pravila, se jih držimo ali pa vsaj prosimo, ali lahko od njih malo odstopimo (tam, kjer ne pustijo lastne hrane). Poskrbimo, da bo dovolj prostora za tiste, ki morda v nalivu ravno pritečejo v kočo – včasih se je treba nekoliko stisniti. Spominjam se, da se mi je kar nekajkrat zgodilo, da sem v koči stoje popil čaj, medtem ko je bilo nekaj metrov klopi za mizami zasedenih z dobro najedenimi ležečimi postavami. Saj bi lahko tudi sedele.

Veseljačenje in popivanje v kočē ne sodita. Zlasti pa sta lahko moteča zvečer, ko mnogi res utrujeni odhajajo spat (sam sem pogosto hodil kar takoj, ko se je stemnilo). Morda gredo zgodaj zjutraj na težko pot in je prav, da jim omogočimo miren

spanec. Saj zato pa so kočē – da se spočijemo, da najdemo zavetišče, ko ga potrebujemo. Na skupnih ležiščih oziroma kjer si delimo prostor z drugimi, bodimo obzirni, ne usmerjajmo svetilke naravnost v oči tistih, ki so že legli, ne odnašajmo njihovih nahrbtnikov nekam v drug kot, ker jih bodo potem zjutraj iskali – če pa že moramo kaj premakniti, vprašajmo in povejmo. Vse to so drobne stvari, ki pa vsem, ki si v ne najbolj prijaznih razmerah delijo prostor, lahko pomenijo veliko. In nekaj dobre volje in humorja, če ni vse prav, tudi olajša skupno bivanje.

Dam – daš

Za gore in najbolj neokrnjeno naravo dostikrat rečemo, da so svetišča. Kraji, ki zahtevajo spoštovanje. Do njih samih in do vseh, ki so vanje prišli. In ljudje se srečujemo na teh krajih, tja nas privede želja po širnem razgledu, po miru, prijetni družbi, po športnem užitku, tudi po adrenalinu. Enaka želja je tja privedla tudi našega sopotnika, tistega, s katerim si delimo parkirišče, pot, kočē, ležišče ... Zato lahko za strpno sobivanje v gorah uporabimo že star izrek: »Nikoli ne storite drugim tistega, česar ne želite, da bi drugi storili vam.« Naj svoje razmišljanje končam z geslom, s katerim sem začel: »Dam – daš«. Dam prijazen pozdrav, dam koristen nasvet, dam pomoč, spodbudno besedo, dam prostor tudi drugim, dam veselje, dam mir! In drugi si ne bodo mogli kaj, da ne bi vsaj nekaj tega tudi vrnili.

Morda pa je v gorah vendarle še ostalo kaj starega duha. Obudimo ga. In prilagodimo današnjemu času. Saj ga spet vse bolj išče. ●

DUMo®

www.dumo.si

pohodništvo • alpinizem • jamarstvo

gorniška oblačila • turne vezi
plezalna oprema • čevlji

Tilak • Bask • Naxo
Singing Rock • Kayland

Gorski svet si delimo z vsem, kar je tam živega - zato na pašnikih ne plašimo živali; krave na vrhu Ojstrnika, zadaj Mangart.

Marjan Bradesko

In memoriam

Marjan Oblak

19. 8. 1926 - 7. 3. 2008

✍ Borut Vukovič, Tomaž Banovec, Franci Ekar

Na medvoškem pokopališču smo se 11. marca poslovili od Marjana Oblaka, dolgoletnega predsednika PD Litija in Zasavskega MDO. V osmrtnici je sicer pisalo, da bo pogreb v krogu družine in prijateljev, vendar se je na pokopališču zbrala velika množica. Marjan je bil tako tesno povezan z vso povojno zgodovino slovenskega planinstva, da ne preseneča, da so bili na pogrebu skoraj vsi, ki so v zadnjih tridesetih letih pomenili vrh planinske organizacije – od sedanjega predsednika Francija Ekarja do Tomaža Banovca, od katerega je Marjan leta 1987 prevzel vodenje PZS.

Marjan Oblak, rojen v Škofji Loki, je v Litijo prišel leta 1949, star 22 let. Z dekretom, kot je bilo takrat v navadi, so ga poslali v litijsko predilnico. Za njim je bila huda preizkušnja druge svetovne vojne, saj so ga komaj osemnajstletnega nasilno mobilizirali v nemško vojsko. V Litiji je hitro napredoval, že dve leti po prihodu je bil med ustanovitelji litijske podružnice Narodne banke, v kateri je nato delal do leta 1957, ko je postal šef davčne uprave Litijskega LO. Sledile so vedno pomembnejše funkcije: načelnik za gospodarstvo in finance v občini Litija, pomočnik direktorja Zdravstvenega doma Litija, načelnik oddelka za izvrševanje proračuna in davčni inšpektorat na Republiškem sekretariatu

za finance (danes bi rekli na ministrstvu), nato pomočnik republiškega sekretarja in republiški podsekretar (danes bi to ustrezalo funkciji državnega sekretarja). Pozneje je delal v organih federacije in bil direktor založbe Borec. Na vseh delovnih področjih so ga odlikovale izredna požrtvovalnost, vestnost in natančnost.

Marjan Oblak je bil vse življenje dejaven planinec. V planinsko organizacijo se je včlanil že v Škofji Loki, v kateri je sodeloval pri obnovi doma na Lubniku in vodil mladinske izlete. Član PD Litija je postal leta 1952. Takoj je prevzel vodenje društvenih financ in bil naslednje leto izvoljen v upravni odbor društva. V tistem času se je društvo začelo pripravljati na graditev planinskega doma na Jančah in ravno Marjan je nosil največje breme zbiranja sredstev in organizacijskih priprav. Dom je bil slovesno odprt 11. oktobra 1959, v začetku tega leta pa je Marjan prevzel funkcijo predsednika društva.

Legendarni urednik Planinskega vestnika Tine Orel je nekoč zapisal, da je Marjan Oblak znal litijsko društvo ves čas držati v ospredju slovenskega planinstva, to pa ni kar tako. Društvo je vodil do leta 1971. To je bil čas, ko so morali največ moči nameniti porodnim težavam nove planinske po-

stojanke na Jančah. Vrstili so se problemi z inšpekcijskimi službami, zaposlenimi, predvsem kuharicami, odplačati je bilo treba posojila, poskrbeti za vknjižbo.

Skratka, veliko dela, ki je kljub Marjanovi izredni sposobnosti za organizacijo zahtevalo popolno zavzetost. Že zgodaj je spoznal, da se društvo ne sme ukvarjati samo z Jančami, zato je namenjal posebno pozornost delu mladinskega odseka in organizaciji izletov. PD Litija je v tistem času že tesno sodelovala z MDO zasavskih planinskih društev, predvsem pri urejanju Zasavske planinske poti, ki je bila slovesno odprta leta 1960. Marjan je pri delu MDO sodeloval že vse od prevzema dolžnosti predsednika društva, funkcijo predsednika MDO pa je opravljal od leta 1971 do leta 1978. Že prej vzornemu sodelovanju planinskih društev ob Savi od Litije do Brežic je dal nov zagon. Prijateljsko povezanost zasavskih planincev je kot posebnost priznavala tudi preostala planinska javnost. Ni čudno, da je že citirani Tine Orel ocenil, da je zasavsko planinstvo ob koncu tistega obdobja postalo pojem dobre planinske organizacije. Vsi ti uspehi pa so Marjanu prinesli le še več dela in odgovornosti. Leta 1972 je prevzel še vodenje ljubljanskega MDO, tako da je nato šest let hkrati vodil kar dva meddruštvena odbora, ki vsaj po površini pokrivata skoraj pol Slovenije.

Poleg tega je leta 1974 postal še predsednik PD Ljubljana Matica, najštevilnejšega planinskega društva v Sloveniji. Sodeloval je pri izvedbi največjega gradbenega projekta v zgodovini slovenskega planinstva – graditve Triglavskega doma na Kredarici. Res je sicer, da je pri tem projektu sodelovala celotna planinska srenja, vendar je največje breme kljub temu ležalo na PD Ljubljana Matica.

Samoumevno je, da takšno veliko delo v širših planinskih krogih ni ostalo neopaženo, zato je bil Marjan na 18. redni skupščini PZS novembra 1987 izvoljen za predsednika PZS. Z zanj značilno vnemo se je lotil širokopoteznih načrtov, ki pa jih žal v samo dveletnem mandatu ni mogel v celoti izpeljati. Še naprej je vodil PD Ljubljana Matica in s svojimi bogatimi izkušnjami veliko prispeval k rasti tega društva. Tudi potem, ko je vodenje društva prepustil mlajšemu, je ostal član upravnega odbora in vse do zadnjega aktivno sodeloval. Čeprav se je v začetku sedemdesetih let preselil v Medvode, je bil vseskozi povezan z litijskim oz. zasavskim planinstvom, saj v Litiji živita njegovi hčerki Miša in Nana, hči Babi pa je v Radečah. Z zanimanjem in

naklonjenostjo je spremljal novice o delu litijskih planincev in se z veseljem udeležil srečanja začetnikov zasavskega planinstva na Šmohorju.

Marjan je v Litiji zapustil neizbrisen pečat tudi z delom na področju kulture. Z 22 leti je prevzel vodenje Kulturno-prosvetnega društva Toneta Premka - Sineta, ki se je pozneje preimenovalo v DPD Svoboda. Sodeloval je v folklorni, recitacijski in dramski sekciji, po navadi kot glavni igravec. Bil je predsednik Temeljne kulturne skupnosti in prvi predsednik odbora za obnovo gradu Bogenšperk. Ni pretiravanje, če zapišemo, da je njegova zasluga, da se je obnova sploh začela in da grad ni končal kot še eden v dolgem nizu razpadajočih objektov, ki jih je po Sloveniji še toliko. Mi litijski planinci bomo Marjana ohranili v lepem spominu, saj je na stoletni zgodovini društva zapustil pomemben in neizbrisen pečat.

Borut Vukovič

Marca 2008 so se družina in prijatelji na pokopališču v Preski poslovili od Marjana Oblaka. Veliko dobrega smo vedeli povedati o Marjanu, govornik pa je obudil še veliko podatkov in skupnih spominov na njegovo življenje, strokovno in poklicno pot – in to je bilo tako zanimivo in pomembno, da bi se morali tudi mi posebej poglobiti v ta »neplaninski« del njegovega življenja. Kultura – zvest ji je bil vse življenje; kje vse se ni razdajal, mi planinci pa smo bolj malo vedeli o tem pomembnem delu Marjanovega prostovoljskega življenja, pa tudi o drugih dolžnostih, ki jih je opravljal vse življenje, še letos. Slab teden prej, preden smo prebrali žalostno novico o njegovem odhodu, smo sedeli v okviru koordinacije seniorskih organizacij, v kateri je predstavljal borčevsko organizacijo. Ko sem ga slikal, sva se dogovorila, da se bova dobila še posebej.

Moj namen je spregovoriti o njem kot planincu, ne faktografsko in s podatki, bolj v spomin na izbrane dogodke in čase, ki smo jih intenzivno živeli skupaj. V Planinski zvezi smo na razne načine gospodarili in upravljali in bili so časi, ko smo mislili, da delamo zelo dobro, če gore opremljamo s potmi in domovi in če veliko ali zelo veliko ljudi hodi v gore in naravo. Tedanja množičnost v gorah je bila za marsikoga tudi redka priložnost, saj drugih ponudb ni bilo zelo veliko. Marjan je tedaj v Litiji veliko storil za planinstvo in dom na Jančah in za Litijo v celoti. To so bili časi, ko so direktorji, samoupravljalci in občani ter drugi možje in žene nekako vedeli, da človek ne živi samo od kruha, in vsi smo sodelovali pri tem. Marjan

je razumel potrebo tistega obdobja in je storil svoje. Tudi med nami je večkrat citiral svoj moto: »Ne kar mora, kar more, mož storiti je dolžan«. Strokovni uspehi so ga pripeljali v Ljubljano, v zanj tedaj novo Planinsko društvo Ljubljana Matica. Ostal mu je zvest do konca.

Strma strokovna kariera na področju upravljanja z javnimi financami in bančništvom je tudi Planinski zvezi kmalu omogočila dobro povezovanje s tedanjimi oblastmi. Nekaj časa nam je bil Marjan edini in dragoceni svetovalec o možnostih in pričakovanih planinske organizacije v celoti. V inflacijskih časih, precej drugačnih, kot so današnji, je vedel svetovati in pomagal ukrepati. Ob vsem tem je z Marijo in Urošem ter drugimi hodil v gore, na velike in majhne ture. Marjanova velika skrb za razvoj slovenskega planinstva v zamejstvu ni bila nikoli posebej omenjena; povezoval je službo in planinstvo, predvsem pa zapleteno financiranje.

Takrat je v PZS vodil več delovnih teles in komisij, pomembna je bila finančna. Tudi v obdobju njegovega delovanja v Beogradu smo ostali prijatelji, gore in organizacija so nas povezovale.

Kot predsednik PD Ljubljana Matica je poleg drugega prevzel začetne naloge pri obnovi Planinskega doma na Kredarici. Z Mihom Potočnikom sta delovala zelo usklajeno – Miha je s svojo avtoriteto in na svoj poseben način pripravil program obnove, v celoti pa za vsebino in okvire na PZS nismo vedeli. Program pa je vseboval prevelike stvari, ki so bile za čas ter dobo, v kateri smo živeli, z zaostrenimi ekološkimi zahtevami preobširne. Marjan je bil kot zvest vojak spet v prvih vrstah. Česa vsega nismo počeli: vloge, prošnje, krediti, loterija in velika inflacija in trepljanje po ramenih od tistih, od katerih smo pričakovali konkretno pomoč.

Koncept visokogorske smučarske planinske postojanke je postal pretežak. Stvar je bila potrebna spremembe in ta se je zgodila. Marjanovega deleža v zgodovini obnove »Kredarice« in pri njenem uspešnem koncu še nismo ocenili. Hvaležni smo mu zanj!

Marjan je nato deloval tudi kot predsednik izvršilnega odbora PZS, seveda spet na svoj marljivi in natančni način. Ob velikih in pomembnih stvareh mu tudi podrobnosti niso ušle. To so bili časi samoupravnih interesnih skupnosti, pisanja programov in sestankov, časi inflacije ter notranjih težav prejšnje države. Marjan je vse to zmožel in leta 1987 smo ga izvolili za predsednika PZS. Nekaj stvari je bilo tedaj že zelo jasnih, stara skupna država in dotedanja ureditev sta pokali po šivih, tudi PZS se je že prej navzela

novih idej iz bližnje in daljne okolice. Ali je šlo za to ali za kaj drugega, ne vemo – Marjan svojega novega dveletnega predsedniškega mandata ni ponovil. Svoje planinsko poslanstvo je spet nadaljeval v našem največjem in najmočnejšem društvu PD Matica, iz kate-rega je kdaj pa kdaj prinesel tudi kako kritično misel o delu planinske organizacije.

Marjan je bil dober tovariš in planinec. Njegova Marija je bila velikokrat z njim tudi v najvišjih in strmih gorah. V spominu mi ostaja skupno plezanje na Triglav po poti prvopristopnikov. Prva naveza sta bila Tone Sazonov Tonač in Andrej Marinc, druga mi trije. Presenetila sta nas led na zgornjem snežišču in voda, ki je padala z grebena, pa še kak kamen z njo. Bil je sončen in tudi slavnosten dan in na gori je bilo veliko ljudi. Na vrhu smo si stisnili roke kot mnogo-krat prej in pozneje.

Večini nas, ki smo imeli v svojem planinskem in drugem življenju priložnost in zadovoljstvo sodelovati z Marjanom Oblakom, je jasno, da smo sodelovali s pridnim, zvestim, dobrim človekom in tovarišem. Dobro bi bilo, če bi planinska organizacija skupaj z drugimi nekoliko natančneje dokumentirala prispevek ali del planinskega opusa našega Marjana.

Za množico prijateljev, ki so se ob slovesu zbrali na pokopališču v Preski, in druge bo spomin na planinskega sopotnika še dolgo ostal prijeten in živ.

Tomaž Banovec

V 82. letu je sklenil življenjsko in planinsko pot Marjan Oblak. To je bila pot izjemne delavnosti in prizadevnosti za blagor slovenskega planinstva. Na njegovi zadnji skromni in tihi deževni poti na preško-medvoškem pokopališču smo se zadnjč poslovlili od velike in za slovensko planinstvo zaslužne osebnosti. Njegova pot je bila sistematična in se je začela s temelji vodenja planinskega društva, nato pa se je povzpela do prevzema vodenja meddruštvenega odbora planinskih društev. Leta 1983 je postal predsednik izvršnega odbora PZS in ga je z izjemno vnmemo in delavnostjo vodil štiri leta. Pot Marjana Oblaka pa se je vse strmeje vzpenjala in prišla do cilja, to je do 18. redne skupščine Planinske zveze Slovenije 21. novembra 1987, ko je bil izvoljen za predsednika Planinske zveze.

V obdobju njegovega predsednikovanja je 13. maja leta 1979 prišla slovenska zmaga, osvojitve Everesta po slovitom zahodnem grebenu, ki je odmevala v svetu. To je bilo tudi njegovo notranje zadovoljstvo in še posebno slovensko alpinistično zmagoslavje.

Marjana Oblaka je v tistem času planinska organizacija še posebno potrebovala za reševanje in premagovanje finančnih ovir in odkrivanje novih virov za financiranje planinskih področij. Takrat je bil med prvimi finančnimi državnimi osebnostmi in avtoritetami, opravljal je delo pomočnika republiškega finančnega sekretarja, pozneje je bil na enakem položaju tudi na zveznem finančnem področju takratne Jugoslavije. Njegova avtoriteta, strokovnost in pripadnost so planinstvu omogočale pridobivanje sredstev za alpinistične svetovne odprave od donatorjev in države; ob pomoči njegovega vpliva in prodornosti je bil sprejet družbeni dogovor o financiranju visokogorskih postojank in podobno velja tudi za posodobitev in zgraditev Triglavskega doma na Kredarici. Rešil je konstrukcijo financiranja Triglavskega doma, še posebno v funkciji predsednika finančnega odbora za zgraditev Kredarice s t. i. izdelavo finančnih konstrukcij, ki so omogočale financiranje in zbiranje sredstev za to simbolno »najvišjo« planinsko postojanko »Slovenskega planinskega društva« in Planinske zveze Slovenije.

Marjan Oblak je bil pobudnik izjemno veliko aktualnih planinskih idej o Slovenskem planinskem muzeju, v katerega je želel vgraditi in preseliti tudi planinsko knjižnico. Zelo se je zavzemal za sodelovanje z zamejskimi slovenskimi planinci in se velikokrat zavzemal za to, da bi imeli »enake planinske pravice« kot planinci v matični državi. Iskal je integralno sodelovanje s turističnimi institucijami. Vendar so bili zanj doživetja in spomini na zasavske planinske okolišje nepozabni in to je bilo najpomembnejše; vedno se je z vso ljubeznijo in srcem vračal. V letu 1978 se je v spomin na 200. obletnico prvega vzpona na Triglav v spremstvu odličnih alpinistov po severni triglavski steni, po Slovenski smeri, povzpel na vrh Triglava. Tako so se mu tudi alpinisti oddolžili za to, kar je dobrega storil za slovenski alpinizem.

Na dramatični skupščini Planinske zveze Slovenije 25. novembra leta 1989 je Marjan Oblak po dveh letih predsednikovanja PZS odstopil z mesta predsednika PZS. Začelo se je obdobje zorenja političnih različnosti, obdobje priprav na slovensko osamosvajanje. Marjan je našel svoj mir in doživljal planinsko veselje v okviru planinskega društva Ljubljana Matica. Bil je idealist, ki je svoje cilje uresničeval skromno in pošteno. Morda ga nekateri niso mogli povsem razumeti. Planinstvo, združeno v okviru Planinske zveze, pa ohranja in bo ohranjalo trajen spomin na zaslužnega planinca Marjana s hvaležnostjo in spoštovanjem.

Franci Ekar ◉

Pesem o kondorju

*Pogrešal sem krošnje dreves,
kamor veter skriva svoje pesmi.
Hrepenel po zelenem listju
in zardelih macesnih.*

*Iskal sem reko,
ki žubori od izvira do izliva.
Nisem je našel.*

*Ko se je vzpel nad mano,
je nebo zapelo:
el condor pasa.*

*Pribilo me je na tla,
obsedel sem, poslušal
in akordi
so grmeli vame.*

*Doživel sem čisto glasbo
z nikoli napisanimi notami.*

Lado Brišar

Sem dolgo v sebi nosil skrite želje

*Sem dolgo v sebi nosil skrite želje,
da videl bi od blizu bele skale,
kot obeliski so mogočno stale
in našel pot sem, ki do njih me pelje.*

*V rokah so mišice zatrepetale,
ko se nebo nad mano je odprlo,
da se oko v modrino je zazrlo,
pod njo so gôre strme trepetale.*

*Z navezo, klini sem gorovje rasil,
da kvišku, više mogel sem se vleči,
spomin ta večni v sebi bom ohranil.*

*Poprosil gôro sem, naj me osreči,
ko mimo bo globina zevajoča,
da mogel spet bi v roke komu seči.*

Vinko Hrovatič

Kako se mi je skrčila domovina

Razmišljanje iz septembra 2003

✉ Igor Maher 📧 Aleksander Čufar

Začetek devetdesetih let. Stvar naključja (zaradi mene lahko tudi usode, božjega razporeda ali kakor koli bi to radi poimenovali) je bila, da se v prelomnih trenutkih narodove zgodovine nisem prav veliko ukvarjal s to prelomnostjo, ampak je bila v ospredju mojih razmišljanj prelomljena, zlomljena hrbtenica. Ko sem se poškodoval, sem bil še v Jugoslaviji, ko sem po slabem letu končal zdravljenje in rehabilitacijo, o Jugoslaviji ni bilo več sledu. Postala je kletvica, omenjati jo je bilo bogokletno. Tako nisem izgubil le nog, sposobnosti gibanja, ampak

sem bil tudi ob domovino. Grozljivo časovno uje-manje dogodkov, grozljiva omejitev svobode!

Težko bi rekel, da sem jugofil, vendar tudi nič kaj dosti nisem vedel o nesoglasjih v nekdanji skupni balkanski državi; politika se je vozila po čisto drugih tirih kot moje življenje. Vem le to, da sem rad zahajal tja dol čez Kolpo in Dragonjo, predvsem v gore, ki so bile v svoji lepoti in samoti privlačno nasprotje kar preveč obiskanih slovenskih gora. Kamor koli si

prišel, povsod je bilo prijetno biti Slovenec. V vsaki vasi je vsaj eden služil vojsko v Sloveniji in takoj si bil skoraj v sorodu z vsemi. V tedanjem Titogradu si bil vesel, da nisi Hrvat, le nedaleč stran ti je odleglo, ker nisi Srb. Slovenci pa smo jo povsod dobro odnesli, povsod so nas sprejeli z odprtimi rokami. Prijetni trenutki so bili to. Prijetno je bilo pri pastirju pod Komovi, čudovitimi gorami nedaleč od črnogorske meje z Albanijo. Ta je imel strica, ki je služil vojsko v Pivki, in razumljivo je, da nam ni manjkalo mleka. Prijetno je bilo v samotni dolini Komarnice, v kateri smo se najprej pozdravili z medvedom, nato pa so se domačini trudili, da bi me naučili jahati svoje nizke konjičke. Prijetno je bilo slišati »vidi ove lude Slovence«, ko smo se z velikimi nahrbtniki in smučmi prerivali na vlaku proti Tetovu, potem pa krenili osvajat Šar planino. Prijetno je bilo nato, ko me je na zasneženi Popovi Šapki, tisoč kilometrov od doma, ustavil Albanec, češ da se me spomni, saj sem pri njem na Trubarjevi v Ljubljani, na poti na faks, občasno kupil burek. Še svoje služenje vojske v Bitoli, na grški meji, pod čudovitim Pelistrom, lahko zaradi lepote narave in gostoljubnosti makedonske

družine, ki me je skoraj vzela za svojega, razglasim za prijetno.

Zaradi vseh teh malenkosti, pozornosti, gostoljubnosti, pa tudi zaradi prostranstva in lepot balkanskih gora sem ta svet imel za domovino, za svoj svet. Tam še ni bilo markacij na vsakem drugem kamnu, smerokazov na vseh drevesih, jeklenic na vsakem malo višjem kamnu. Lahko sem na Dolgem mostu dvignil palec ob cesti in se naslednji dan že prebijal skozi makijo do vznožja nizkih sten Kozjaka nad Kaštelanskim zalivom ali se nastavljal skoraj vedno prevročem soncu na južnih pobočjih Biokova. Saj to še vedno lahko storiš, le da je danes na poti do tja treba prečkati mejo. Dajo ti vedeti, da nisi več njihov, da gore niso več tvoje. O prijetnem počutju ni več sledu.

Ob prelomnih dogodkih se tako nisem znašel le med omejitvami, ki jih prinaša življenje na invalidskem vozičku, kar naekrat sem bil tudi brez nekdanje domovine. Saj ne, da nove domovine, Slovenije, ne bi sprejel za svojo, le hudo hudo se je skrčila. Kamor koli se odpelješ iz njene prestolnice, kaj hitro naletiš na mejo; ne toliko na fizično kot na psihično oviro. Ko jo prevoziš, si tujec, nič več »brate Slovenac«. Kaj pa je ostalo od balkanskih lepot? Pikica na zemljevidu velikih, ki jih zanimajo samo še interesne sfere, nafta in druge surovine. ◉

Po preplezani smeri še »čarovnija narave«

Aschenbrenner v severni steni Travnika

✍ Pavel Dimitrov 📷 Mirko Bijuklič

Na 26. srečanju alpinistov veteranov Slovenije, ki je bilo 5. in 6. oktobra 2007 na Erjavčevi koči na Vršiču, je bil med cenjenimi gosti navzoč tudi odgovorni urednik Planinskega vestnika gospod Vladimir Habjan. Spregovorila sva nekaj besed in med drugim me je povprašal, če nameravam napisati še kakšen zanimiv članek o doživetjih v gorah. Odgovoril sem mu, da ne vem, da sem že star, da na svojem hrbtu nosim že sedem križev in da se mi ne ljubi več pisati, a sva pogovor kljub temu zaključila z mojo obljubo, da bom pobrskal po spominih, ki jih ni malo, in da bom pripravil nekaj za objavo v Planinskem vestniku.

V svoji alpinistični karieri sem plezal z mnogimi alpinisti, prijatelji gora, največ pa v navezi z Markom Butinarjem, s katerim sva skupaj odraščala v Alpinističnemu odseku pri Planinskem društvu Jesenice. Najprej sva kot pripravnik plezala lažje smeri. Po dveh letih pripravništva sva opravila izpit in postala člana AO Jesenice. Plezala sva vedno težje smeri in tako je prišla na vrsto tudi Aschenbrennerjeva v severni steni Travnika, ena izmed najtežjih smeri v Sloveniji; seveda v tistem času.

Tako sva se vročega julijskega dne leta 1962 z mojo vespo odpeljala v dolino Tamar, kjer sva tudi prenočila. V pričakovanju plezanja težke smeri je bilo spanja le malo. Še v mraku sva se podala proti ostenju Travnika. Najprej naju je pot vodila po markirani poti proti Slemenovi špici in Vršiču, nato pa sva zavila desno po grapi, ki vodi pod ostenje Travnika. Hoja po strmih meliščih je bila zelo utrujajoča in pesek se je mlel pod nogami. Prebila sva se do lažjega spodnjega dela stene, katerega sva preplezala nenavezana. Po uri in pol sva se znašla pod »najino« smerjo. Navezala sva se, obesila »kovačijo« na pas, s stiskom dlani drug drugemu zaželela srečo in že sva plezala v mogočni prepadni steni. Bila sva v odlični formi in menjaje v vodstvu sva zelo hitro napredovala.

Vročina vedno bolj pritiska in Markova čutarica z vodo je kmalu prazna. V steni na dveh mestih najdeva pritrjene pločevinke, v katere se je po kapljicah natekla voda, jih izprazniva in seveda postaviva nazaj na isto mesto za naslednje žejne plezalce. Sredi stene se odločiva za varianto, ki je težja od originalne smeri. Odlično nama gre, saj sva tako psihično kot fizično dobro pripravljena. Kmalu se zopet priključiva originalni smeri in rampa naju privede na rob stene. Srečna

Ostenje nad Tamarjem

si zopet seževa v roke! Sledi še kratek vzpon na vrh Travnika, ter po grebenu na Veliko Mojstrovko. Žeja je vedno hujša, zato se vse manj pogovarjava in v mislih imava samo še studenec na Slemenu. Povzpneva se na Malo Mojstrovko ter nadaljujeva po Hanzovi poti do vznožja stene. Kmalu sva na poti Vršič-Tamar. Močno dehidrirana komaj čakava, da prideva do studenca. Po desetih urah plezanja in hoje sva končno tam. Iz cevi teče hladna tekočina, ki pomeni odrešitev za najina izsušena grla. Marko iz nahrbtnika vleče čutarico, medtem pa jaz tja v tri dni bleknem: »Hm, le kaj bi bilo, če bi ta studenec zdajle naenkrat presahnil?« V tistem trenutku cev s čudnim šumom trikrat najprej močno pljune, nato še enkrat manj močno in vode ni več – niti kapljice. Marko me začudeno gleda, ali sem morda čarodej, da imam takšno nadnaravno moč, da lahko ukažem studencu, naj presahne. Čez kakšne pol minute pa v obratnem zaporedju voda zopet trikrat pljuskne iz cevi in znova priteče normalen curek. Marko iz strahu, da ne bi studenec za vedno presahnil, hiti nalivati vodo v čutaro. Ta zaporedja se ob najini navzočnosti nenehno ponavljajo. Temu redkemu pojavu pri studencih rečemo zagon. To pomeni, da je v notranjosti zemlje nekakšen naravni rezervoar. Če je v rezervoarju dosti vode, studenec veselo žubori, ko nivo pade pod višino cevi, pa nastanejo trije zaporedni pljuski in nato studenec presahne. Čez čas se nivo vode v rezervoarju dvigne in studenec zopet glasno zažubori!

Ko sva se dodobra odžejala in spočila, sva po poti sestopila v prelep Tamar. V koči sva si privoščila prigrizek, ga poplaknila s pivom in s pogledom v mogočno ostenje Travnika ugotavljala, kje poteka »najina« smer, slavni Aschenbrenner. V spomin pa se mi je tistega dne najbolj vtisnil presihajoči studenec – »čarovnija narave«. ◉

Marsikdo meni, da o minulem vremenu ne kaže izgubljeni besed, pa vendarle si tudi minula meteorološka zima, natančneje, trimesečje december 2007–februar 2008, zasluži, da ga prevetrimo. Tudi ko imamo opravka z nič kaj pretresljivim vremenom, je prav, da ga vsi, ki radi in redno zahajamo v gore, spremljamo. Tudi za vremensko zgodovino namreč velja, da je mati meteorološke modrosti. In potem se ne gre čuditi, da smo imeli po zimi, v kateri se ni dogajalo nič posebnega, prvi del pomladi težave s temperaturnimi, padavinskimi in sončnimi odkloni. Narava je svojevrstna tehtnica, ki pa dolgoročno poskrbi za to, da sta tehtanec in utež vedno enako težka ali, kot bi rekli za vreme prvopoklicani »fiziki ozračja«, da sta v ravnovesju.

Začelo se je dobro, z nekaj malega padavin, potem pa je stisnil še mráz. Z novim letom je hitro umrlo še zadnje upanje ljubiteljev glavnih zimskih pridelkov – mraza in snega. Po nižinah ni bilo ne enega ne drugega, više zgoraj pač vsaj nekaj beline. Na začetku februarja nam je zima spet vrgla snežno kračo, za katero pa se je kmalu izkazalo, da sta je v glavnem le kost in koža. Smo pa v nadaljevanju namesto snežnega pršuta imeli vsaj veliko sonca! Čeprav se je letošnja zima dolgo poslavljalala, si je ne bomo prav posebno zapomnili. Verjetno tudi zato, ker se je takrat, ko je bil zanjo pravi čas, tako

Vremensko nič kaj »pretresljiva« zima

Vreme in razmere v gorah v meteorološki zimi 2007/08

✍ Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

slabo odrezala. Pa vendar bomo imeli v višinah še nekaj časa opravka s snegom, saj je na koncu druge aprilske dekade njegova višina na Kredarici preseгла občudovanja vredne štiri metre. Toda zimski in spomladanski sneg nista povsem primerljiva, saj je glede vztrajanja prvi precej bolj trmast od drugega!

December oziroma prvi zimski mesec se je začel s spremenljivim in letnemu času primerno toplim vremenom. Skromna količina padavin je v prvi polovici meseca le malo odebelila snežno odejo v sredo in visokogorju. Sredi meseca je ob »balkanski« ohladitvi na debelo zamedlo nižja območja in okoli Pohorja ter Snežnika. Žal je enega teh krajevno najbolj zamedenih mest našla tudi vodena skupina koroških alpinističnih pripravnikov. V enem izmed žlebov na severni strani Uršlje gore jih je presenetil snežni plaz, jih v nadaljevanju pošteno premetal ter, na srečo, nekaj sto metrov nižje izpustil iz belega objema. Drugod je bilo namreč beline le za vzorec. Zadnja dva tedna leta 2007 je v vzpetem svetu zaznamovalo veliko sončnega vremena, medtem ko sta nižine po večini pokrivali nizka oblačnost ali megla. Zaradi temperaturnega obrata je bilo pogosto najtopleje v sredogorju.

Vsega lepega je bilo konec 5. januarja, ko je napočil prvi izmed treh omembe vrednih padavinskih dogodkov tega meseca. Medtem ko je v Julijskih Alpah zapadlo do 30 cm snega, je v nižjih legah odjuga počasi pobirala decembrsko snegovje. Nadpovprečne temperature so vztrajale do konca meseca, vendar pa so dolgotrajne padavine vsaj na območju Julijskih Alp kar precej odebelile snežno odejo. 18. januarja je ta na Kredarici merila že 185 cm. Zadnja dekada je podobno kot decembra minila v znamenju sonca, le da je bilo tokrat še topleje.

Pogosto s snegom razvajajočemu februarju v glavnem tudi tokrat ni uspelo popraviti vtisa mile in zelene zime. Po oblačnem začetku so sicer sledile padavine, ki pa so bile obilnejše le na zahodu. Nad približno 1500 metri je vsaj v Julijih ob koncu poslabšanja višina snežne odeje dosegla kaka dva metra

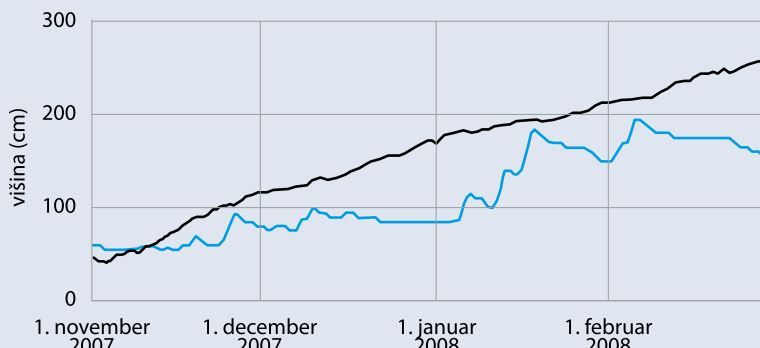
---

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova 1b, Ljubljana.

V alpskih dolinah je tudi tokrat padlo »za vzorec« snega, pa še ta ni dočakal konca zime. Milo vreme je sredi februarja prekinila kratkotrajna ohladitev, zadnji teden pa se je končal v povsem spomladanskem slogu. Če je marsikje primanjkovalo snega, pa je bil zato zadnji zimski mesec toliko bolj radodaren s sončnimi žarki. Razen prvih petih dni v Julijcih ni bilo dneva brez sončnega vremena.

Dnevni potek višine snežne odeje v zimi 2007/2008 in povprečne razmere v primerjalnem obdobju na meteorološki postaji Kredarica.

Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki zimi 2007/2008 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	-1,2	1,8	173	76
Planina pod Golico (970 m)	0,3	1,8	248	85
Vojsko (1067 m)	-0,2	2,1	415	80
Vogel (1535 m)	-0,9	1,6	350	64
Krvavec (1740 m)	-2,0	1,5	150	66
Kredarica (2514 m)	-5,7	1,3	182	56

»Nezimskost« minule meteorološke zime v naših hribovitih in goratih območjih nam kaže tudi podnebna statistika. Povprečno hladnemu decembru sta sledila občutno pretopla januar in februar, ko so bile temperature kar za približno 3 °C višje. Decembra so bile, razen na Pohorju, precej pod dolgoletnim povprečjem. Januarja se je padavinska slika obrnila, saj je nadpovprečno količino padavin dobil le zahod.

Zadnji zimski mesec je bil povsod podpovprečno namočen; to velja za celotno zimo. Odklon je bil najmanjši v zahodnih Julijskih Alpah in največji na Pohorju ter na dinarski pregradi. Predvsem zaradi prevladujočega toplega vremena je sredogorska območja in alpske doline pestilo krajevno in časovno pomanjkanje snega. V sredogorju in visokogorju Julijskih Alp pa je bila glede višine snega zima vsaj med povprečnimi. Zasluge za nadpovprečno sončno zimo sta »pobrala« december in še posebno februar, saj je bil ta med najbolj sončnimi v zadnjih desetletjih.

Razen nenavadno visokih temperatur v posameznih januarskih in februarskih dneh minula zima ni prinesla omembe vrednih izjemnih vremenskih

dogodkov. 27. januarja je pihal močan zahodni do severozahodni veter, ki je dodobra premešal ozračje, in v Ratečah so izmerili kar 12,8 °C. Še topleje je bilo ob koncu februarja, ko se je živo srebro tam pogosto povzpelo nad 10 °C, 24. februarja pa celo do 16,3 °C; na Kredarici so takrat namerili 6,4 °C. V Ratečah, v katerih sneg pogosto obleži vso zimo, je bilo tokrat le 62 dni s snežno odejo, največ pa so ga namerili 22 cm – precej manj od dolgoletnega povprečja.

Čeprav je bila zima pozimi nezimska, pa se je potem precej dolgo poslavljala, kar ves marec in prvo polovico aprila. Razlog več, da se vprašamo, ali meteorološki in astronomski letni časi še držijo. Zato ni čudno, da so se letos nekateri že konec marca odpravili v gore v kratkih hlačah, športni obutvi in povrh vsega še po precej nezimskih poteh. A kot smo lahko videli, prva lastovka še ne prinese pomladi. Še dobro, da se je vse srečno izteklo! Bo pa mogoče letos vsaj v rečnih strugah še dolgo opazovati posledice obilnega spomladanskega sneženja, ki bo vsaj delno omililo pretoplo poletje, s katerim nam »grozijo« že sredi pomladi. Kakor koli že, spet bomo šli v hribe ... ◉

Nov sneg na Kopi (Kamniško - Savinjske Alpe)

Treking v Etiopiji

Po višavah parka Simien Mountains

✍ in 📷 Petra Klinar

Razgled z vrha Met Gogo (3926 m)

Tudi poleti 2007 so me premamile daljne pokrajine in na hitro sem se odločila za Etiopijo. Poleg raznovrstnih doživetij – od obiska plemen na jugu države do muslimansko obarvanega vzhoda in prostovoljnega dela v sirotišnici – sem si tudi tokrat nekaj časa vzela za raziskovanje prelepih gora.

Po dvodnevni vožnji iz glavnega mesta proti severu smo se nekako prebili do vasi Debark, ki leži 2850 metrov nad morjem. Poleg barvne tržnice je tu tudi izhodiščna točka za trekking v park Simien Mountains, kamor smo bili namenjeni. Park leži v osrčju Etiopskega višavja in je eden izmed najbolj obiskanih v državi. Na njegovem območju je tudi najvišji vrh Etiopije, 4533 metrov visoki Ras Dashan. Območje tega parka je dom številnih zaščiteneih vrst živali, predvsem etiopskega volka (*Canis simensis*), pavijanov dželada (*Theropithecus gelada*), in divjih koz walia ibex (*Capra walie*).

Simien Mountains Park

Da smo vse to tudi sami doživeli, smo se podali na petdnevni trekking. Ker sami v park nismo smeli vstopiti, smo najeli skavta – moškega, ki je zgolj hodil pred nami, nam kazal pot in bi nas ob morebitni nevarnosti branil s puško, kar pa na srečo ni bilo potrebno.

Ko smo zapuščali Debark, občutka hribov nismo doživeli, saj so z nami ves čas hodili otroci. »Hello, you, you, give me plastic ...«¹ so izgovarjali tudi najmlajši. Vsi so nas prišli pozdravit, saj smo bili kot belci prava popestritev dneva.

Slamnate hišice so bile vse redkejše, vedno več je bilo njiv ... Prečkali smo drveče reke, saj smo bili v deževni dobi. Poleg mokrih rek nas je vseh pet dni spremljal tudi dež. Že prvi dan hoje nas je ujel okrog enih popoldne. Mislili smo, da je le ploha, pa kar ni in ni nehala deževati. Tako je bilo tudi vse ostale dni, vedno ob istem času smo si za dve do tri ure naredi anorake.

Po celodnevni hoji smo prišli do kampa Sankober. Zelo smo se ga razveselili, saj smo bili po 36 kilometrov dolgi poti že utrujeni. Kakor se za študentski žep spodobi, smo se nastanili zunaj urejenega kompleksa, v slamnati okrogli hiši smo si najprej naredili »pašto«, nato pa smo se odpravili do roba platoja, kjer je bil pogled izvrsten. Ker je kmalu padla noč, smo si postavili šotore in zasnajali.

---

¹ »Pozdravljen, daj mi plastiko ...«

Zjutraj smo pozno začeli s hojo, saj so se trem prijateljem nahrbtniki zdeli pretežki, tako da so najeli mulo. Kljub počasnim afriškim razmeram smo le odrinili. Mulovodec je mulo vodil po cesti, ki se je vila med vasi, mi pa smo hodili po robu pečin nad njim. Tudi tokrat je bila narava fascinantna, vendar nam je vedno najlepše poglede skrivala megla in le ob močni misli, naj se razkadi, smo bili za hip deležni prelepih pogledov na doline. Megla pa nam ni prikrila živalskega sveta, saj smo nenadoma zagledali skupino približno stotih opic. Najprej je bilo nekaj strahu, saj so samci dželad izredno veliki, kažejo zobe in se prepirajo za vodstveni položaj. Ko pa se jim je naš skavt čisto približal, sem se tudi sama nehala bati.

Da bi bil dan še lepši, smo si spotoma ogledali še prečudovit slap. Po kozji stezici smo prišli do izredno lepe razgledne točke. Slap je padal približno 300 metrov v globino, mi pa smo stali na drugi strani v višini njegovega vrha. Tudi tu so nas spremljali mladi pastirji, ki so bili prav povsod.

Kmalu smo prišli do vasi, in ker je začelo deževati, smo šli v eno od slamnatih kočic na kavo. Ker je Etiopija znana po kavi, je *coffee ceremony*² vseboval kar štiri kave; iz vljudnosti smo jih popili, čeprav sta bili prvi dve sladki, drugi dve pa zaradi varčevanja sladkorja slani. V vasi smo imeli priložnost kupiti tudi jajca, ki so jih domačini prodali za največjim veseljem.

Še vedno je deževalo, vendar do našega cilja tega dne ni bilo več daleč. Mraz in veter se nista vdala, mi pa tudi ne, tako da smo kmalu prispeli do naslednjega slamnatega zatočišča. Sredi velike planjave smo bili čisto sami in si delili popoldne le z vetrom, dežjem in mrazom. Ko je dež ponehal, so do nas zopet prišli otroci in prosili za vsemogoče stvari. In vsemogoče stvari so nam hoteli tudi prodati. Ker smo bili popolnoma premraženi, smo od njih kupili naročje drv, s katerimi smo zakurili in se ogreli. Seveda smo topel plamen izkoristili tudi za sušenje premočenih oblačil. Otroci pa kar niso hoteli proč, zato smo se z njimi zabavali na vse mogoče načine, kar je razveseljevalo njih, predvsem pa nas.

Za konec čez 4000 metrov

Naslednjega dne se nam je uspelo zbuditi prej. Po planjavi smo počasi pridobivali višino, prečkali reke, občudovali prekrasna drevesa, ki rastejo med

visoko travo. Vendar so bili še vedno povsod pastirji oziroma otroci, stari od pet do petnajst let, v popolnoma raztrganih oblačilih, največkrat bosi, ki so skrbeli za črede ovc in koz. Kljub nizkim temperaturam, ki so se ponoči spustile tudi pod ničlo, so bili vseskozi nasmejani.

Ves čas smo hodili po stezici na robu planote. Tega dne smo imeli malo več sreče z vremenom, zato smo šli tudi na razgledno točko Gogo, kjer je prekrasen pogled na stene platoja, višje vrhove ter na nižje ležeče doline, terasasta polja in vasice.

Po celodnevni hoji po robu smo prišli v zavetrje višjih vrhov. Tu je bil naš zadnji kamp, Chennek, kjer je živel tudi nekaj ljudi. Zaradi višine preko 3600 metrov tu rastejo le še visoka trava, nekatere rože in redka drevesa. Ker smo bili dokaj zgodnji in se je ravno prikradlo sonce, smo se na hitro okopali v ledeno mrzlem potoku. Vendar se je kmalu zopet shladilo, tako da smo dali nase vsa oblačila, kar smo jih imeli. Zadnja večerja v hribih je bila še toliko okusnejša, najbolj pa se je prilegel domač slovenski čaj.

Naslednje jutro sva se le dva odločila, da se povzpneva še na bližnjo goro. Vstala sva zelo zgodaj in prvi del poti prehodila v mraku. Skavt, ki naju je vodil, je malce zgrešil najin želeni vrh, tako da smo se znašli na nekoliko nižjem vrhu, ki pa je bil prav tako prava poslastica za zadnji dan trekinga. Lepo je doživeti sončni vzhod nad 4000 metri, čeprav je bilo zelo hladno. Nato naju je vodil tudi do kraja, kjer se ponavadi zadržujejo divje koze walia ibex, ki so kar precej večje od nam znanih kozorogov. Imela sva veliko srečo in sva jih videla kar precej. Tudi pavijani so zganjali norčije v stenah. Lepo bi bilo posedeti še nekaj trenutkov na vrhu, vendar se nam je mudilo nazaj, saj smo morali ujeti tovornjak za v dolino, ki sicer vozi po gorskih cestah in oskrbuje ljudi, ki tu živijo. Zato smo se podali nazaj proti Chenneku.

Sledila je še dveurna vožnja s tovornjakom, kjer smo se skupaj z domačini, kokošmi in ovcami pripekljali nazaj v vas, kjer smo s trekingom začeli.

Že ko sem se odločila, da grem v Etiopijo, sem vedela, da bo Etiopsko višavje lepo, zanimivo, nepovnljivo. Predvsem so me presenetili ljudje, ki so naseljeni povsod, pa če je še tako visoko, če je prst še tako nerodovitna, če je še tako hladno. Si bodo že našli košček zase in tam živeli. Pojem hoja v hribe je tako v Etiopiji malce drugačen, saj te ves čas spremljajo otroci, nikoli nisi sam. Vendar so me nasmejani obrazi povsod spravili v dobro voljo in ob misli nanje se še danes vedno nasmehnem. ◉

² Kavni ritual

Etiopija za popotnika

Etiopija je država v vzhodni Afriki, z velikostjo 1.127.127 km² je 26. največja država na svetu. Velika je za 56 Slovenij. V Etiopijo je najugodnejše leteti prek Istanbula. Cena poleta je bila poleti 2007 okrog 600 evrov. Za popotnike, ki si radi potovanje organizirajo sami, je Etiopija primerna. Po njej se je najbolje voziti z javnimi avtobusi, lahko se odločite tudi za notranje lete, vendar so dokaj dragi. Prenosišča je možno dobiti povsod, odvisno od želja in zahtev, ki jih imate. Za spanje v skromnem "hotelu", ki vključuje le sobo s posteljo in zunanjim mrzlim tušem, smo plačevali 2 evra na noč. Vendar je zelo odvisno, kje je prenočišče, saj ponekod nismo plačali niti evro na noč. Značilna hrana je injera, slano-kisla velika palačinka z raznimi omakami in zelenjavo. V glavnem mestu lahko dobite tudi zahodno hrano, predvsem pice in testenine. Za hrano smo dnevno porabili okoli 2 evra, vendar smo kdaj tudi varčevali in kupili sestavine na tržnici ter si nato kuhali sami. Etiopija je za turiste varna. Pozoren je treba biti le na to, da te preveč ne oskubijo, saj so največkrat cene za belce veliko dražje kot za domačine. Tržnica, ki je tudi največja v Afriki, je lahko nevarna zaradi možnosti kraje. Najboljši čas za obisk je od oktobra do maja, saj je takrat suha sezona. V gore na severu, kjer smo bili mi, se je mogoče odpraviti na več načinov. Lahko se podate v organizaciji ene od lokalnih agencij, ki ponujajo usluge v glavnem mestu ali v večjem severnem mestu Gondar. Lahko pa se trekinga lotite tako kot mi in najamete le skavta, ki vam bo kazal pot. Tako za celoten 5-dnevni treking (vstop v park in skavta) plačate le okrog 20 evrov. Gore niso tehnično zahtevne, zato ni potrebna posebna planinska oprema.

Poslednji let

*Mehkoba sinja rosni hlad objema,
Atensoraju ziba bele snove,
razdira gnani let usodne gore,
kjer rodni gornik struja čez slemena.*

*Obzorje sivo, temno v dalj pojema,
v višavah sončnih kondor kroži, plove,
s telesom senči v dno zavoje nove,
tekoče s krili zrak višin zajema.*

*Razpoka v ledu skrita, s snegom krije
morbidnost dela mrzle harmonije;
intima zadnja je v spomin zapeta.*

*Let traja le pokončni čas poleta,
enkratnost Marka združne v hod planeta –
tihotno plava v trajne galaksije.*

Ludvik Košir

Spet vabi v gôre klic me spomladanski

*Modrina neba.
Spet vabi v gôre klic me spomladanski,
ko bližajo avgustovski se dnevi,
z gorá se daljnih slišijo odmevi,
ko slišim jih, zdaj vem, da to so lanski.*

*Me vabijo, da stopim tja v strmine,
da vidim gamse mlade nad skalovjem
in tam brstenje cvetja med grmovjem,
želijo le, da obudim spomine!*

*Prijatelj, tukaj skupaj sva hodila,
užiti gorske sva lepote znala,
v naveži strmi sva se pomudila.*

*Ti našel tam si svoje domovanje
in meni pustil svoje si spomine,
le koga naj sedaj spominjam nanje?.*

Vinko Hrovatič

Okuženi klopi povečujejo teritorij

Mmm, topli sončni dnevi, sprehod, bližnji gozd in travnik vabita. Skrivata pa tudi veliko nevšečnosti in ena izmed njih je majcena, včasih komaj opazna, a vseeno sila neprijetna. To so klopi, prenašalci zelo nevarnih bakterij in virusov (bolezni), ki se z lahkoto skrrijejo, zato včasih niti ne pomislimo, da jih gostimo. Še posebno všeč so jim travniki in mešani gozdovi. Pri nas so zelo pogosti v ljubljanski regiji, na Gorenjskem, Celjskem in Koroškem, manj jih je v Prekmurju, na Primorskem in na Dolenjskem.

Po podatkih Inštituta za varovanje zdravja v Sloveniji še vedno vsako leto zbolijo več tisoč oseb za lymsko boreliozo in ogromno ljudi za klopni meningitisom.

Nevarnost klopov

Klopi so nevarni, ker prenašajo povzročitelje nekaterih bolezni. V Sloveniji so pomembne tri skupine povzročiteljev:

povzročitelj borelije – to so bakterije, ki povzročajo lymsko boreliozo,

virus klopne meningoencefalitisa, ki povzroča klopni meningoencefalitis, ter

bakterija Anaplasma phagocytophilum, ki povzroča bolezen, imenovano humana granulocitna anaplazmoza.

Znaki okužbe s klopom

Povzročitelj okužbe se prenese v telo z vbodom okuženega klopa. V Sloveniji je bilo v zadnjih 15 letih registriranih od 135 do 532 bolnikov s klopnim meningitisom na leto.

Bolezenske težave zaradi *klopne meningitisa* se običajno pojavijo 10 (2 do 28) dni po vbodu klopa. Pri večini bolnikov ima ta bolezen dve fazi. Prvi bolezenski znaki so vročina, utrujenost, slabo počutje in glavobol, včasih tudi bolečine v mišicah, bolečine v žrelu ter prebavne težave. Po nekaj dneh vročina pade in se počutje izboljša. Slab teden (en dan do tri tedne) pozneje se težave povrnejo v še hujši obliki kot prvič: glavobol je izrazitejši, vročina praviloma višja, pogosto je bruhanje, bolnike moti svetloba. Simptomom in znakom meningitisa (vročini, glavobolu, slabosti, bruhanju in otrdelosti vratu) se pogosto pridružijo tudi znaki encefalitisa, največkrat tresenje rok in jezika ter težave z mišljenjem in zbranostjo, včasih tudi hujše motnje zavesti.

Potek *lymske borelioze* je zelo raznolik in le redki bolniki imajo vse značilne znake bolezni. Prva sprememba se običajno pokaže 10 dni po vbodu klopa: na tistem mestu se pojavi majhna rdečina, ki se širi. Sprva je enakomerna, nato začne osrednji del bledeti, tako da se razvije obročast izpuščaj, ki se veča. Po tem znamenju bolezen najlaže in najbolj zanesljivo prepoznamo. Včasih izpuščaj srbi in peče. Nekateri bolniki so utrujeni, se slabo počutijo, bolijo jih glava in mišice, drugi nimajo težav. Kožne spremembe trajajo nekaj tednov ali mesecev, nato pa – tudi če jih ne zdravimo – izginejo. Nekateri bolniki so s tem ozdravljeni, pri drugih pa se bolezni le pritaji. Če lymske borelioze v zgodnjem obdobju ne prepoznamo in ne zdravimo, se lahko po več tednih ali mesecih pojavijo okvare živčevja in srca, prizadetost sklepov in kožne spremembe.

Možnosti zdravljenja klopni bolezni

Lymsko boreliozo je mogoče popolnoma pozdraviti z antibiotiki, še posebno če se zdravljenje začne zgodaj. V času obročaste kožne spremembe praviloma zadostuje zdravljenje z antibiotiki v obliki tablet, pozneje, zlasti kadar je prizadeto živčevje, pa je treba dajati zdravila v žilo. Večina bolnikov z blagimi zgodnjimi oblikami lymske borelioze se lahko zdravi doma, pri napredovali bolezni pa je običajno potrebno zdravljenje v bolnišnici. Zoper boreliozo še ni cepiva.

Zdravljenje *klopne meningitisa* je simptomatsko: zniževanje telesne temperature, lajšanje bolečin, zadovoljevanje potreb po tekočini in elektrolitih, poskus zmanjšanja otekanja možganovine. Bolniki s klopnim meningitisom sodijo v bolnišnico. Zdravila proti klopni meningitisu ne poznamo.

Kako ukrepati, če na telesu najdemo klopa?

Pomembno je, da klopa hitro in varno odstranimo. Ne smemo ga iztrgati na silo, ker ga tako lahko zatrgamo. Rilček in del telesa, ki ostaneta v koži, lahko povzročita ognjitev. Če klopa odstranjujemo z olji, petrolejem, alkoholom ali mazili, je možnost okužbe večja, saj zajedavec ob pomanjkanju zraka izloči večjo količino svoje telesne tekočine, v kateri so bakterije borelioze in klopne meningitisa. Najbolje je, da za odstranjevanje uporabimo temu namenjene pripomočke, ki klopa z zamrznitvijo varno in učinkovito odstranijo.

Tickner®

Odstranite klopa v 30 sekundah

ENOSTAVNO • HITRO • UČINKOVITO

Tickner klopa v trenutku zamrzne in omogoči varno odstranitev.

Tveganja za prenos nevarnih bolezni ni več.

V vseh lekarnah in specializiranih trgovinah.

Tibet, kitajska olimpijada, mi

✍ in 🗣 Tone Škarja

Stvari so znane. Leta 1950 je Kitajska zasedla dotlej samostojno državo Tibet, z vse večjim nasiljem, prisilno kolektivizacijo in »krotenjem« nomadskih plemen pa leta 1958 izzvala upor, da bi ga lahko krvavo zatrla in dokončno odpravila zadnji sled tibetanske samostojnosti. Tisti izmed tibetanskih voditeljev, ki niso pobegnili, so bili ubiti, nekatere pa so za vzorec tudi »prevzgojili« v lojalne sodelavce nove stvarnosti; nepredušno so zaprli vse meje in s tem pretrgali tradicionalne gospodarske tokove med Tibetom in Indijo skozi Nepal, Sikim in Butan. Postranska škoda je bila konec himalajskih odprav iz Tibeta (na srečo jih je z istim letom – 1950 – začel dovoljevati Nepal). Tretji in najhujši udarec je Tibet dobil s »kulturno revolucijo« (1967–1977). Ta je močno prizadela vso Kitajsko, redko naseljeni Tibet, ki se je že tako komaj prebijal v negostoljubni naravi, pa skoraj uničila. Porušili so skoraj vse samostane, ki so bili jedro verske in posvetne, pa tudi tehnične in kmetijske kulture (od kakih 4000 so jih pustili manj kot deset). Pobili in pregnali so četrtno prebivalstva. Množice so bežale čez mejo, hkrati pa so se Tibetanci začeli organizirano upirati. Z orožjem

in denarjem sta jih oskrbovali Indija in Amerika, oporišča in zatočišča pa jim je ponudil Nepal. Nekatere na polovici desetletja »kulturne revolucije«, 1973. ali 1974., so Američani (Nixon), da ne bi imeli hkrati odprtih kar dveh front hladne vojne, ruske in kitajske, odigrali zgodovinsko partijo »ping-ponga« s Kitajci, nehali podpirati upornike – s tem je tudi indijska pomoč usahnila –, Nepalci pa so – da bi se izognili zagroženi kitajski intervenciji – sami uničili oporišča Tibetancev na svojem ozemlju, upornike in njihove družine spravili v begunska taborišča ali v Indijo, tiste, ki niso mogli ali hoteli razumeti, da je »igre« konec, pa pobili. S koncem »kulturne revolucije« in z gospodarskim partnerstvom z Ameriko in postopoma z drugimi zahodnimi državami se je zmehčal tudi vojaški pritisk na Tibet, začelo pa se je osvajanje z drugimi sredstvi – predvsem z naseljevanjem edinih »pravih« Kitajcev, Hanov. Tibet so počasi odpirali za sicer strogo nadzorovan turizem, med drugim tudi za himalajske odprave.

Že pred odprtjem Himalaje za druge so Kitajci dali Nemcem dovoljenje za vzpon na Šišo Pangmo kot podmizni priboljšek z uspešnega gospodar-

skega pogajanja. Takratni bavarski »cesar« Franz Josef Strauss je čez mizo mimogrede namignil, da si njihovi alpinisti zelo želijo splezati na to goro (pred njimi so nanjo prvi priplezali Kitajci). Mimogrede: slovenski politiki, tudi planinski orientirani, so hodili na Kitajsko predvsem na ideološke prireditve, potem pa presenečeni spoznali kitajsko pragmatičnost in obžalovali, da niso imeli v žepu tudi česa praktičnega. A o tem več drugič in drugje. Vseeno smo leta 1986 prvič prišli v Tibet in potem smo prihajali vedno pogosteje, vse do današnjih dni, ob tem pa spoznali tudi položaj Tibetancev in metode Kitajcev.

Obdobje vse večje liberalizacije za tujce, v katerem si lahko zelo svobodno in manj nadzorovano potoval po Tibetu, se je končalo konec leta 1988 ob nasilno zatrtih demonstracijah, ki so jih turisti v Lhasi tudi posneli in dokumentirano pokazali svetu resnični obraz Kitajske. Od takrat je šlo počasi na slabše. Vse teže je bilo dobiti individualne vize, odprave in turistične skupine so opremili s kolektivnimi vizami na enem obrazcu, tako da v potnih listih ni bilo niti sledu o dovoljeni poti; bili so le priloga k skupnemu obrazcu. Naslednja stopnja je bilo nasilno odstranjevanje slik dalajlame in vsakršnega spomina nanj iz templjev, hiš in zavesti Tibetancev. Tako so leta 1996 prebrskali vso prtljago obiskovalcev, da bi preprečili tihotapljenje prepovedanih slik iz Nepala v Tibet. Starejše menihe, nosilce kulture in zavesti, so pozaprl ali deportirali v oddaljene kraje, mlajše pa poskušali, marsikaterega uspešno, prevzgojiti vsaj v privržence, če že ne sodelavce režima. Politiko do prebivalstva so izvajali po načelu »nekaj korenčka in veliko palice«. Delo so dobili Kitajcem lojalni Tibetanci, vsa vodstvena mesta pa so imeli v rokah Kitajci; druge so odrivali od »kruha« v revščino. Najprej so pokitajčili Lhaso, nato Šigatse in Gjantse, tako da so ob nekdanjih poslovnih ulicah in trgih zgradili vzporedne s kitajskimi poslovnimi zgradbami in osebjem ter preusmerili promet k njim. V Lhasi so tibetansko naselje pod Potalo, nekdanjo vladno palačo, zravnali v veliko ploščad za parade in jo obdali z modernimi stolpniciami. Ko smo se leta 1988 prvič vozili v Lhaso, se je Potala že od daleč bleščala kot kak manjši himalajski vrh nad mestom. Nekaj let pozneje so veduta mesta postala stolpnice in Potala je zdaj nepomembna zgradba za njimi; le od blizu je še ohranila veličino. Državna preobrazba se je postopoma osredotočila še na druga mesta, Njalam, Tingri, Šegar, Laze, Nagartse; povsod so na hitro zgradili moderno kitajsko ulico in skoznjo

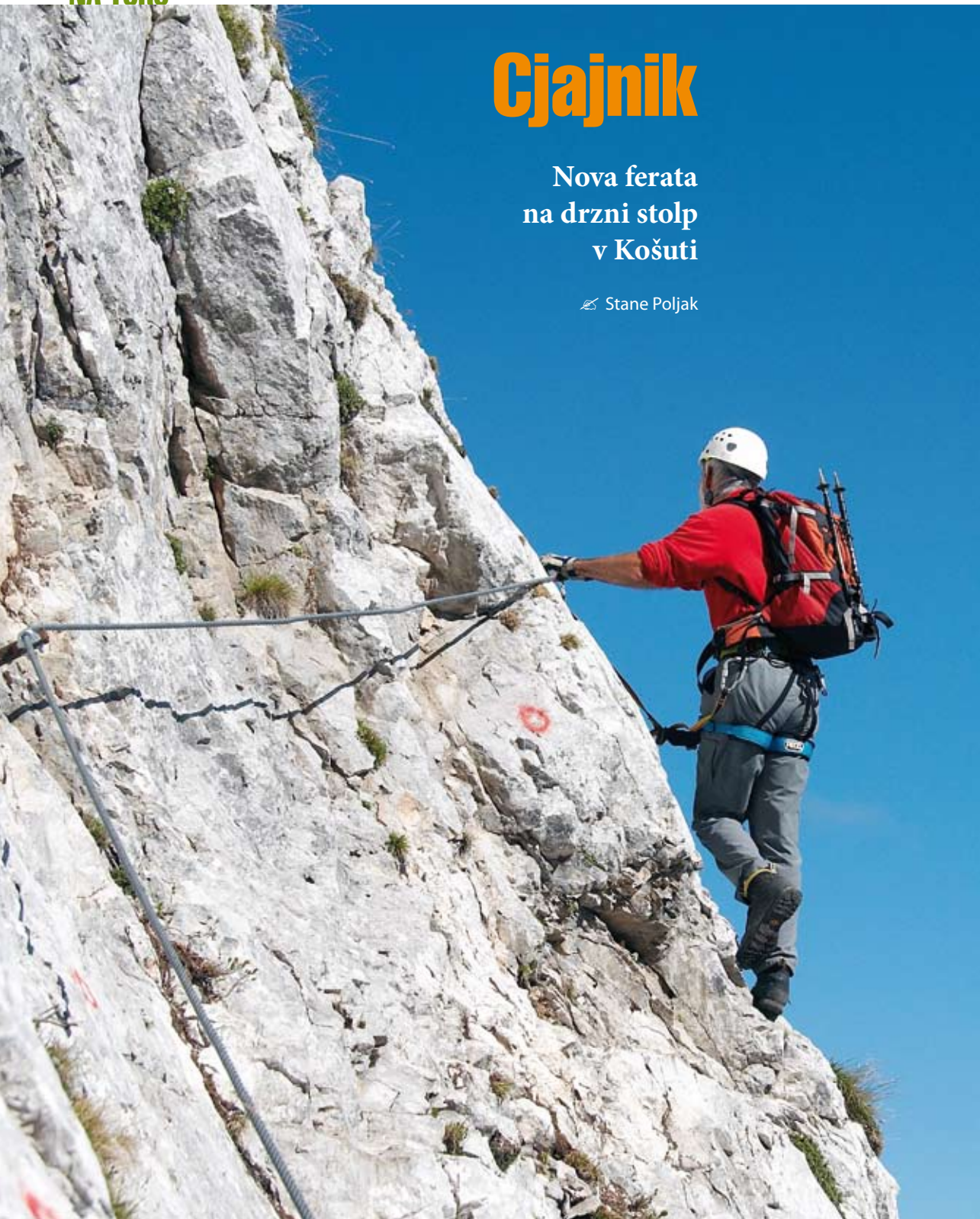
speljali cesto Katmandu–Lhasa. Tako so spravili ob kruh tibetansko »drobno« buržoazijo, vasi, odrezane od možnosti prodaje pridelkov, pa prepustili vedno večji revščini, češ da bo duh dalajlame počasi sam po sebi odmrl. Zdaj je Lhasa moderno kitajsko mesto; to pomeni kombinacijo blišča in umazanije, velikih limuzin in ponižanih Tibetancev. Pred dvema desetletjema je bila množica romarjev v tradicionalnih tibetanskih nošah okoli templja Džokang nekaj najbolj naravnega, zdaj pa so tujek med policaji, Kitajci in »modernimi« Tibetanci. Odgovor tibetanskih verskih in duhovnih voditeljev je izobraževanje mladine v tujini, torej v Nepalju in Indiji, v upanju, da se bo tibetansko izobražena vrnila v Tibet kot duhovna opora tibetanski kulturi in narodni identiteti. A večina mladih raje ostaja zunaj, misijonarijo po zahodnih državah in le malo jih gre nazaj. To je tudi nevarno, saj se že na sami meji neusmiljeno strelja na prebežnike, doma pa preživijo nanje policijski vohuni, ki jih je tudi med menihi kar nekaj. Da so Tibetanci trdoživi, čeprav »brez upa zmage«, pričajo tudi sedanje demonstracije.

Ali se nas to kaj tiče? Že dopisnica Dela iz Pekinga – vse čestitke za njeno pokončnost – dokazuje, da se nas, saj vse velike nacije skušajo tako ali drugače zatreti manjše. Pavle Kozjek je poslal v svet posnetke tibetanske begunke in vojakov, ki so jo ubili. A slišati je bilo kar nekaj glasov, češ – kako nas bodo pa Kitajci zdaj gledali. Vendar to zadeva nas vse. Vsi lahko pridemo na vrsto. Le glas, pričevanje, omejuje nasilnike, da ne zagrešijo še hujših dejanj. Kajti prav diktatorji najbolj skrbijo za svoj videz. Resnična slika Doriane Graya je bila bistveno drugačna njegove javne podobe. Olimpijada? Bojkt najbrž res ni smiseln, a razglašati, da je olimpijada šport in ne politika, kot slišimo na TV, je sprenevedanje. Res je olimpijada tudi šport, a predvsem je prvovrsten politični dogodek, ki ga prav diktatorski režimi najbolj potrebujejo za lakiranje svoje resnične podobe. Vsaj to zavest morajo imeti v sebi športniki – tudi alpinisti – kot gostje azijske velikanke. Spomnimo se, kako veseli smo bili vsakega glasu podpore, ko je naša usoda nihala med osamosvojitvijo in dokončno utopitvijo v srbski Jugoslaviji. Enako tudi Tibetanci in Kitajci zaslužijo odkrito javno besedo o dogajanju. Največja moč diktatur – majhnih in velikih – ni njihovo orožje, pač pa molk o resnici in pasivna privolitev v njihovo ravnanje. Najmanj, kar lahko storimo, je, da glasno govorimo o tem. Vsaka oblast, velika ali majhna, želi obvladovati, zato z glasnostjo zavarujemo tudi sebe. ◉

Cjajnik

Nova ferata
na drzni stolp
v Košuti

✍ Stane Poljak

Bilo je v prvih jesenskih dneh, ko so po robah zlato zarumeneli macesni. Deževje prejšnjih tednov je povzročilo pravo malo »prisilno abstinenco« glede obiskovanja gora, tako da sem bil ves na trnih. Menda ga ne bo vreme lomilo še ta konec tedna, mi je ključalo nekje v podzavesti. Tako je prišel klic soplezalca Staneta kot naročen: »Kam gremo? Veš, mene zelo mika tista nova ferata na Cjajnik. V novem vodniku Karavanke sem o njej prebral bolj kritike kot pohvale, pa bi se rad še na lastne oči prepričal, kako je s tem ...« Čepprav nisem kdove kakšen ljubitelj ekstremno težkih zavarovanih poti in v stenah raje iščem naravne prehode, nisem veliko pomišljal; veste, kako rečemo pri nas: »Težko našeneš žabo v lužo, saj tako ali tako sama rada skoči vanjo.« Ravno tako je z menoj in gorami; ni potrebno pretirane prisile, da me odnese med vršace. Tudi meteorologi so napovedovali sončno vreme, torej sva se hitro domenila.

V nedeljo zgodaj zjutraj, še v trdi temi, smo na Ljubelju čakali na prijatelja s Primorske. Z nama je bil še tretji del »triperesne deteljice«, še en Stane, ki tudi ni smel manjkati na takšnem »posladku sezone«. »No, to bomo še videli, po pripovedovanju nas čaka kar koristno pretegovanje po jeklenicah,« smo modrovali med seboj. Končno sta prispela še zamudnika (navadno onadva čakata nas) in odbrzeli smo proti Borovljam.

Pot je res zelo zahtevna

Greben Košute se je ravno izvijal iz jutranjih meglic, ko smo vijugali po ozki dolinici proti Selam. Oči so nemirno begale po skalovju visoko zgoraj in

iskale sledi slabega vremena prejšnjih dni. Na srečo o snegu ni bilo ne sluha ne duha, le strupeno mrzlo je bilo, ko smo poskakali iz naših jeklenih konjičkov na parkirnem prostoru zraven Koče pod Košuto.

»Zeblo bo, zeblo,« sem pripomnil mimogrede, ko smo izbirali, katero opremo vzamemo s seboj. Sončni žarki so šele začeli tipati tam nekje izza Obirja in od njih še ni bilo kdove kakšne koristi. Torej smo na hitro optali nahrbtnike in v pospešenem tempu odšli prek neskončnih melišč proti mogočni Cjajnikovi steni. Mraz je kar koristno grizel v premrle prste in nosove, pa sem kar močno »potegnil« po peščenih serpentinah, da bi se čim prej ogreli.

»Kaj te podi sam peklenšček, da se ti tako mudi?« je prišel zasopel komentar nekje iz ozadja. »Daj, zmanjšaj malo, no ...« In sem zmanjšal »zavesljuje« na še dopustno mejo, da nam razbijajoča srca ne bi pobegnila kam v višave. Spotikaje po mestoma pomrznjenem drobirju smo prilezli v skalnat zatrep. Jeklenice so vodile navpično navzgor prek gladkih črnih in mestoma odurno vlažnih plati. Med opremljanjem smo opazovali potek smeri, vendar so varovala izginila za prvim previsom.

Ta bo pa trda, smo se nemo spogledali. Ščemeče pričakovanje neznanega pa je hipoma prepodilo še zadnje pomisleke. Roka je poprijela za hladno jeklenico, vponka na samovarovalnem kompletu je škrtnila in zaplezali smo v neznanu.

Stena je takoj na začetku pokazala, da plezanje ne bo od muh. Navpični in tudi rahlo previsni odstavki sredi gladkih plati, stopov le za vzorec, pa še ti daleč vsaksebi; kmalu smo družno ugotovili, da tu pomaga le tehnika »obešanja po jeklenici«, bolj Tar-

zanov stil, le da je on v džungli uporabljal liane, pa še bolj eleganten je bil videti. Skratka, ta prvi odstavek je dal jasno vedeti, da danes ne bo šale. Še kako prav so prišle dolge noge in predvsem moč v rokah, ko smo se potegovali čez gladke plošče. Kot v posmeh so nas nekaj deset metrov daleč dražile rdeče oznake starega alpinističnega pristopa; ta je seveda uporabljal naravne prehode in je elegantno vijugal navzgor. Le eno pomanjkljivost je imel: bil je prav nemarno krušljiv. Mogoče je bil tudi to eden od vzrokov izdelave nove poti na vrh.

Nakazana polička nas je prek krušljive grape pripeljala na poraščen in izpostavljen grebenček. Malce smo postali in umirili ponorelo razbijanje v prsih. Raztrgane meglice so se vlačile pod stenami Macesja in Ostrvi, le Košutnikov turn se je že kopal v soncu. Na vstopu v steno globoko spodaj se je zbrala kar lepa skupinica gornikov, nekaj se jih je že dajalo z navpičnico prvih metrov. »Danes bo pa še gneča v steni, velja pohiteti,« sem predlagal ostalim. »Samo še malo, da se nadiham ...« je proseče zasopla Darinka.

Lažjega terena je bilo hitro konec, stena je ponovno začela kazati zobe. Izpostavljene prečnice so prekinjali navpični pragovi, sprane ploščate zajede so se menjavale z vrtoglavo izpostavljenimi grebenčki. »Poglej, plezalni klin!« sem Stanetu pokazal »jeseničana«, do ušesa zabitega v zdravo razpoko. »Tu nekje je pred nadelavo ferate vodila plezalna smer na ponosno goro. Zdaj pa so jo popolnoma degradirali – je to potrebno?« sva komentirala med stegovanjem prek previsnih žmul vršnega dela. Okusi so različni, meni osebno pa takšno nasilje nad prej samotno in težko pristopno goro pač nekako ni najbolj po godu.

Prilezli smo do razpotja tik pod vrhom. Vrtoglavi raz je izginjal navzgor in jeklenica je tekla točno po njem, nekoliko lažja varianta pa je krenila desno in se izgubila za skalnim robom.

»Gremo po težji, seveda,« sem pomežiknil spremljevalcem. »Misliš, da bo šlo, malce kratka sem za te razmaknjene stope, pravzaprav jih sploh ni,« je Darinka dvomeče gledala v vertikalo nad seboj.

»Saj bo šlo, v zadregi bo pa Ivan priskočil na pomoč,« sem pokazal na njenega moža. »Se razume, saj s' m že vaje teha, jo bom že p'hnu, če bo treba,« je bil Ivan takoj za stvar. »Ne pahnili, pomagal ji boš!« smo med smehom zaključili dogovarjanje, le Darinka je malo hudo gledala, verjetno ji ni bilo preveč do šale.

Zaključek je bil resnično adrenalinski. V popolni navpičnici smo se goljufali ob napeti jeklenici prek

gladkih plati ob kot nož ostrem razu. V roke so me že rahlo grabili krči, v glavnem zaradi napora, malce pa je bil kriv tudi mraz, ki ni in ni hotel popustiti. Še na misel mi ni prišlo, da bi fotografiral, da le sem čim prej ven iz te navpičnice. Vertikala se je hipoma prelomila v vršno ploščad, ozaljšano z velikanskim klinom z vponko. Globok vzdih olajšanja se mi je izvil iz prsi. »To je pa bil orn'g štiklc, kaj praviš,« sem zadihano pripomnil Stanetu, ki je prilezel za mano na vrh. »Se strinjam, težko in zelo zračno,« je potrdil mojo sodbo o vrhuncu te poti.

Darinke in njenih dveh »pomočnikov« ni in ni bilo na vidiku, tako da me je začelo že malo skrbeti. Končno se je prek roba prikazala Ivanova čelada in kmalu so vsi trije zasopli prilezli do naju.

Po sončnem grebenu Košute

»Kaj je bilo narobe?« sem se vprašujoče zazrl vanje. »Ma, tiho mi bodi!« je Ivan zamahnil z roko. »Spodaj smo spustili naprej možakarja, ki ga je ravno sredi vertikale na najtežjem mestu začelo navijati v roke, pa je natikal rokavice in počival, mi smo pa kot sirote viseli pod njim na jeklenici. Darinki so skoraj odpovedale roke, meni pa tudi,

Pod vrhom postane stena navpična

Cjajnik z Uznika

Janez Jarc

ko sem jo p'hal navzgor,« se je pridušal Ivan. Darinka ni nič komentirala, le iz njenih oči je bilo razbrati, da ji je odleglo.

Kratek počitek na vrhu, le za spominsko fotografijo vrh vrtoglave ostrice, in že smo začeli sestopati v škrbino med Cjajnikom in Užnikom. Na vrhu je namreč prav nemarno vleklo in v hipu smo bili premraženi do kosti. Sestop prek gladkih navpičnih plati je minil brez posebnosti, bili smo namreč že imuni na razne »pike presenečenja« v obliki vesnih prečnic in podobnih poslastic. Vedno bolj neučakano sem pogledoval k osončenim grebenom Tegoške gore in Kladiva, ko smo se med pomrznjenimi travami vzpenjali proti vrhu Uznika. Še zoprno krušljiv in z drobirjem posut žleb in iz mrzle sence severnih prepadov smo stopili v blagodejno toploto južnih pobočij. Oko se je sprehodilo od daljne Pece in Olševe na vzhodu prek zasneženih vrhov Kamniško-Savinjskih Alp, preskočilo plečati Storžič in se po grebenu Košute napotilo do Begunjsčice in Stola daleč na zahodu. Panoramo so zaključevali zasneženi Julijci s svojim vladarjem beloglavim Triglavom. Blagodejen mir in tišina visoko na grebenu Košute so nam še kako dobro

Mijo Kovačević

Sestop čez previs v škrbino za Cjajnikom

Mijo Kovačević

deli, ko smo greli premrle kosti na toplem jesenskem soncu. Vendar samota ni trajala dolgo, vse več gornikov je prihajalo na vrh in kmalu smo bili sredi živahnega klepeta. Celo Ivan ni uspel »odbrenkati obeh kitic« (oddremati), kar je postala že kar ustaljena navada na naših turah, zato smo kar pospravili stvari v nahrbtnike in odkorakali proti Macesju. Nekaj jeklenic na izpostavljenem grebenu smo kar preleteli in se ustavili šele pod Košutnikovim turnom.

Tudi sestop po zahtevni ferati

»Gremo še na ta vrh, če smo že tu,« je predlagala Darinka. »Vendar brez mene, moram spesniti še eno kitico,« je pripomnil Ivan in se počil na mehko in toplo travo na sedlu. Njegova odločitev je delovala tako suvereno in odločno, da ga nihče ni poskušal prepričevati glede vzpona na vrh Turna. Po vrnitvi nas je čakal še sestop po plezalni poti v severni steni Ostrvi ob monolitnem stebru Turna. Tudi ta pot je bila na novo zavarovana in očiščena nadležnega grušča, speljana pa je bila desno od stare poti po izpostavljenem razu nad rdečo in do skrajnosti krušljivo grapo. Kratko in zelo vrtoglavo plezanje, kar nekako odveč po telovadbi v severnih

prepadih Cjajnika. Vendar kaj smo hoteli, avtomobili (in pivo!) so čakali poleg kočje pod Košuto, torej smo vzeli pot pod noge oziroma jeklenice v roke in odhiteli navzdol do melišč pod steno. Spodaj smo si komaj vzeli toliko časa, da smo pospravili vso varovalno kramo v nahrbtnike, potem pa se je kar prašilo za nami, tako se nam je mudilo navzdol.

Na zelenici med prvimi porumenelimi macesni sem se malce ustavil in sedel na podrto in z mahom prekrito deblo starega viharnika. Prijatelji so odšli naprej v dolino, sam pa sem potreboval še nekaj samotnih minutk zase. Sončni žarki so se igrivo sprehajali po zlato rumenih pričeskah mogočnih dreves, Košutnikov turn se je bleščal v svetlobi poznopoldanskega sonca. Pogled je zaplaval prek srščih rogljev Ostrvi in se prek Macesja spustil na osamljeno špičko Cjajnika, ki se je že potopila v globoko senco. V njegovih stenah smo preživeli naporen, vendar lep dan. Še vedno pa me je mučila dilema: ali je vredno pod pretvezo večjega obiska (in seveda zaslužka) goro tako na gosto zapresti v jeklenice? Upam vsaj, da se ta trend »posodabljanja« in izdelave novih ekstremno težkih poti ne bo preselil v naše gore in nam ukradel še zadnje oaze miru in neokrnjene gorske narave. ◦

SUVEL SPORT

Trg E. Kardelja 5, 5000 Nova Gorica
tel. 05 3332800, fax 05 3332805
suvel@siol.net, www.suvelsport.si

10% popust Za imetnike potrjene planinske izkaznice

MEINDL Shoes For Actives

VAUDE THE SPIRIT OF MOUNTAIN SPORTS

HAGLÖFS

THE NORTH FACE

deuter

SCARPA

Salomon Sports.com

TeVa

Cjajnik ali Macesnov turn je zanimiv vrh, ki s strmimi stolpi štrli iz Košutinih sten tik pred Užnikom/Lärchenberg. Iz profila je videti kakor izrazita skalna špica, ki je na vzhodni strani ločena od sten s Cjajnikovim strmim vzhodnim žlebom (Lärchenschlucht), proti zahodu pa kaže strma skalnata in delno ruševnata pobočja. Na severno stran se spušča skalnato-ruševnato severno rebro, ki utone v Cerkovskem robu nad Kočo pod Košuto, na južno pa kratka strma stena, ki se konča na Cjajnikovi škribini (Lärchensattel), ki ločuje vrh od Užnika. Cjajnik je do leta 2006 veljal za najtežje dostopno goro v Karavankah, saj je bilo na vrh mogoče samo splezati. Leta 2007 pa je bila odprta moderna adrenalinska »superferata«. Zanj po naši veljavni lestvici označevanja zavarovanih plezalnih poti ni prave ocene, po avstrijski pa gre za težavnost C z mesti D (najtežje je E). Odlično napeta jeklenica je speljana čez težje prehode, kot bi bilo treba. Skob, na katere bi lahko stopili, ni prav veliko, po večini se vlečemo z rokami; za to potrebujemo veliko moči. Nujna je uporaba samovarovanja, čelade, priporočljive so rokavice (tudi kak kos vrvi za dodatno varovanje ali spust ne bo odveč). Opisana tura je tehnično in kondicijsko zelo naporna, zato se je lotimo le v odlični psihofizični kondiciji in stabilnem vremenu. Nekoč je na vrh Cjajnika vodila lažja plezalna smer (III/II–III, 300 m) po Cjajnikovem severnem rebro, vendar so tudi ta pristop na dveh mestih v spodnjem delu zavarovali z jeklenico.

Opis

Mejo lahko prečkamo pri Ljubelju, Jezerskem vrhu ali Holmcu, če prihajamo s štajerske strani. Zapeljemo se do vasi Sele-Cerkov/Zell-Pfarre, 950 m, od tam pa do Koče pod Košuto (Koschutahaus), 1280 m, pri kateri v poletni sezoni plačamo cestnino. S parkirišča pri koči se odpravimo za markacijami proti vzhodu. Najprej gremo prečno skozi gozd do Grosove planine, nato pa mimo odcepa za Košutnikov turn na desno čez prostrana melišča pod Macesjem. Pod steno je velik rumen krog, ki označuje bližnji vstop v steno. Tam se opremimo. Z melišča na vzhodni strani gore jeklenica takoj krene čez strmo, ponekod črno previsno steno in gladke plošče (na desni je brezpotje z rdečimi oznakami, težavnost I). Nadaljujemo po nekoliko lažjem in s travo in ruševjem poraslem svetu do grapice, iz te pa zavijemo po neizraziti ozki polički na desno za rob, na izpostavljeni severni greben (Cjajnikovo rebro). Vrh se nam dolgo sramežljivo skriva. Po rebro se čez več vršičev čez tu in tam lažji ruševnati svet vzpnemo pod strme vršne stolpe. Do odcepa se moramo kar potruditi čez izpostavljeno vršno stenico, ki jo prečimo rahlo proti desni. Tam je razcep: leva, izredno »navita« in zračna ferata vodi naravnost navzgor, druga, desna pot pa približno sledi nekdanjemu normalnemu pristopu. Jeklenice

vodijo na desno, skoraj nad škribino, potem pa prav tako naravnost navzgor (skoraj brez skob) na vrh. Ko končno stopimo na trdna tla, nas čaka še prestop na južni stolp, na katerem sta vpisna knjiga in velik klin z vponko. Znašli smo se v divjem svetu strmih, razklanih stolpov z odličnim pogledom na severne stene Košute in na Sele.

Sestop

Najpreprosteje (pa vendar tehnično zelo težavno!) je sestopiti Najpreprosteje (pa vendar tehnično zelo težavno!) je sestopiti po isti poti.

Druga možnost je sestop po Cjajnikovem severnem rebro. V tem primeru sestopimo po jeklenicah slabih 100 metrov do grape, ki vodi na levo, označena pa je z rdečimi pikami. Čaka nas brezpoten, ne pretežak svet, ki je v spodnjem, malce zahtevnejšem delu zavarovan z dvema jeklenicama. Ko bomo stopili po ozkem skalnem razu na travnata tla, imamo sestop v žepu. Od tam samo še sledimo gozdni steziči na Cerkovski rob, potem pa se ob markacijah spustimo do izhodišča.

Z vrha lahko sestopimo tudi na južno Cjajnikovo škribino. Prva možnost je ob jeklenicah, druga pa s spustom po vrvi (potrebujemo dve 50-metrski vrvi; sidrišče za spust je urejeno).

S Cjajnikove škribine se da sestopiti tudi po Cjajnikovem žlebu, v katerem pogosto še poleti leži sneg, kadar je kopno, pa je to precej krušljiva grapa z mesti I. in II. stopnje ter s stalno nevarnostjo padajočega kamenja.

S škribine prečimo na desno, nato pa se vzpnemo približno 100 metrov po tu in tam strmem travnato-gruščnatem svetu do Užnika na glavnem grebenu. Prečenje Macesja je zelo zahtevno (klini, jeklenice). S Košutnikovega turna imamo spet tri različice sestopa: po zelo zahtevni plezalni poti ÖTK Steig (ki je bila prav tako obnovljena oz. na novo speljana leta 2006), po Vzhodni grapi (krušljivo, jeklenice so solidne) ali pa okoli masiva Košute čez Meli (markirano, mestoma zahtevno).

Višinska razlika: 685 m, 320 m za plezalni del, krožna tura čez Košutnikov turn približno 900 m.

Časi: na Cjajnik in nazaj 4–6 h, sestop po Cjajnikovem rebro 2–3 h, krožna tura Cjajnik–Košutnikov turn 7–8 h.

Zemljevidi:

Karavanke, osrednji del, 1 : 50.000

Carnica Region, Rosental, Klagenfurt (Freytag & Berndt), WK 234, 1 : 40.000

Wörthersee Karawanken. Wander- und Radtourenkarte 61, 1 : 50.000, Kompass

Klopeiner See Karawanken. Wander- und Radtourenkarte 65, 1 : 50.000, Kompass.

2. Mednarodni festival alpskega cvetja

📷 Peter Strgar

Mi Bohinjci smo ponosni na svojo naravno in kulturno dediščino. To bogastvo želimo seveda ohraniti, pustiti zanamcem in ga tudi predstaviti številnim obiskovalcem na način, ki bo pokazal njegovo razsežnost in ne bo prinašal negativnih posledic. Pred dvema letoma smo prisluhnili ideji dolgoletnega obiskovalca Bohinja in naravovarstvenika Iana Mitchella, naj organiziramo mednarodni festival alpskega cvetja. Prikazati smo hoteli bogastvo ne samo naravne (botanika), ampak tudi kulturne dediščine Bohinja. Poglavitni cilji festivala so: promocija in spoznanje o pomembnosti

naravne in kulturne dediščine Bohinja ter njegovega širšega območja, predstavitev pomena pravilnega upravljanja območja po načelih trajnostnega razvoja, ki se kaže v varovanju bogate biodiverzitete naravnega okolja ter hkratnem izboljšanju kulturnega in ekonomskega stanja prebivalcev, praktična ponazoritev, kako sta lahko ekoturizem in alpsko kmetijstvo ključna elementa dolgoročne ekonomske perspektive območja in hkrati model možnosti razvoja za druga gorska območja Slovenije, ter razvoj turistične ponudbe tudi zunaj sezone. Mednarodni festival alpskega cvetja je se-

Dlakavi sleč (Rhododendron hirsutum)

stavljen iz treh glavnih delov. **Cvetje v umetnosti** pomeni kulturni del festivala, saj gre za različne kulturne dogodke (glasbeni koncerti, likovne in fotografske razstave, likovne delavnice, obujanje starih običajev – petje na vasi ...). **Cvetje doma** predstavlja uporabnost cvetja v vsakdanjem življenju (v kuhinji, pri ročnih delih ...), v strokovnem delu festivala z naslovom **Cvetje v znanosti** pa se zvrstijo različni seminarji oziroma posveti. Poleg tega so obiskovalcem na voljo vsakodnevni vodeni izleti, na katerih se lahko seznanijo z bogato floro Bohinja, fotografske delavnice, delavnice za otroke in podobno. Letošnji Mednarodni festival alpskega cvetja bo potekal od **24. maja do 7. junija 2008**. Osnovni namen in cilji festivala ostajajo enaki. Veseli smo, da je predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk prevzel častno pokroviteljstvo 2. mednarodnega festivala alpskega cvetja. V Bohinju se zavedamo izrednega pomena varovanja in ohranjanja okolja. In prav na tej podlagi bi si želeli razvijati turizem, ki bi bil ob trajnostni naravnosti tudi ekonomsko učinkovit

LTO Bohinj
www.bohinj.si/alpskocvetje

Turška lilija (*Lilium martagon*)

Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*)

Da se kaj dogaja, mora biti zadaj gonilna sila

Planinski portret: Janko Lapajne

✍ Mateja Pate 📷 iz arhiva PD Bohinjska Bistrica

Janko Lapajne je častni predsednik PD Bohinjska Bistrica. Polnih trideset let, od leta 1969 do leta 1999, je bil na čelu društva, ki je bilo aktivno na mnogih področjih; od organizacije pravih malih odprav v tuja gorstva, do turnega smučanja, alpinizma in dela s planinskim podmladkom. Za svoje dolgoletno plodno delo v planinski organizaciji je prejel več priznanj. V gorah je preživel dobršen del svojega bogatega življenja, raziskovalni duh ga je poleti nemalokrat vodil v italijanske, avstrijske, švicarske in francoske gore, tako da je imela njegova žena Ivica navado reči, da je »kakor maček – na zimo vedno pride domov«. A tudi pozimi ni ravno miroval, saj so ga vabile zasnežene poljane: po gorah se je potepal s turnimi, po dolinah pa s tekaškimi smučmi.

»Pozimi je sploh fajn,« pravi Janko, »do desetih zrihtam živino, potem pa na laufarce do mraka, ko je treba spet v štalo!« Iz štale je prišel tudi ravno ob mojem obisku in žena je namignila, da ga je komaj zadržala doma. »Ga je treba včasih kar *pršraubat*,« je pristavil še njegov prijatelj Anton, s katerim sta kramljala v toplem zavetju dnevne sobe. Da bi to lahko kar držalo, mi je postalo jasno med dolgim pogovorom o raznih »traparijah«, kot Janko ljubkavalno imenuje podvige v gorah, saj je o njih govoril s tolikšnim žarom in energijo, da sem si ga kljub njegovim 85 letom lahko živo predstavljala, kako turno smuča z Rodice, teče po smučini v okolici svojega doma, ali pa s prožnim korakom pohaja nekje pod Voglom.

Janko je rojen leta 1923 v Mrzli Rupi na Vojskem, od koder je z družino kot otrok pred fašisti pribežal prek Oblakovega vrha in Jelovice v Bohinj. »Od kar smo v Bohinju, so zame obstajali samo hribi, in to le zato, da mi ni bilo treba sena tlačiti,« se je namuznil med obujanjem spominov iz mladosti. Med počitnicami je pasel na Zadnjem Voglu ali pa nosil nahrbtnike na Komno in v Skalaški dom na Rjavi skali, da je zaslužil kaj denarja. Po šoli se je začel učiti čebelarstva pri svetovno znanem čebelarju Strgarju, a njegovo čebelarsko kariero je, še preden se je sploh začela, prekinila druga svetovna vojna. Po nemški okupaciji je bil mobiliziran za delo v porušnem železniškem tunelu v Bohinjski Bistrici in leta 1942 bi moral podobno preizkušnjo prestati še v tunelu na Hrušici. »Taktak sem videl plakat v Bistrici za prostovoljno delo in sem šel na občino vprašat, kaj to pomeni in sem se kar prijavil; precej nas je bilo iz Bohinja in smo šli na kmete v Avstrijo, v Müllsdorf. Pri kmetu, pri katerem sem delal, je služil tudi neki fant iz Heiligenbluta.« Z njim je povezana zgodba o Jankovem prvem vzponu v tujini, ko se je, še ne dvajsetleten, povzpел na Grossglockner. »Nekega sobotnega jutra sva šla s kolegom s konjem v planino, gospodar nama je dovolil, da ostaneva gor še v nedeljo in sva šla pod ledenikom Pasterza do Adlersruhe in na vrh Grossglocknerja, pa še isti večer nazaj v Heiligenblut.« Leto pozneje se je za Janka začela huda preizkušnja vojne vihre, ki ga je pripeljala v Rusijo (o čemer bi lahko napisal

Na Grossglocknerju leta 1973

kopico bridkih zgodb) in od koder je leta 1946 po treh mesecih vračanja domov prišel popolnoma izčrpan.

Po vojni se je spet posvetil goram. Ljubezni do obiskovanja tujih gora se je nalezal od gospe Šmidove, ki je vedno z navdušenjem govorila o njih, mama pokojnega Tineta Miheliča pa jim je na srce položila dve modrosti, ki se ju Janko dobro spominja. »Če greste, glejte, da vsi pridete tudi nazaj; pa da se ne boste *onegavili* med sabo,« je menda govorila. »In res nikoli ni bilo nič med nami, še danes smo vsi prijatelji, pa tudi nazaj smo vedno prišli živi,« je ponosen Janko. V tujino je zahajal, še preden je prevzel vodstvo PD Bohinjska Bistrica, v okviru katerega je potem leto za letom organiziral prave male odprave v Alpe. »Na morje nisem dal dosti, tista slana voda in ležanje me nista zanimala, pa sem šel raje v hribe. Vedno smo šli čisto v lastni režiji, kot Hanibal, ki je šel čez Alpe!« se je spominjal minulih gorskih popotovanj, ki so bila včasih tudi adrenalinska, če se izrazimo bolj po moderno. Posebej zabavna je zgodba o obisku Monte Rose.

»Ta je pa za v Pavliho! Brat Franci je takrat ravno kupil avto, karavana, in mi ga je posodil za na odpravo. Na cesti proti Udinam se je pokazala rdeča

lučka in sem mislil, da je zmanjkalo bencina, zapeljali smo na črpalko, a v tank ni šlo skoraj nič. To je bilo zelo čudno, šli smo dalje in ko se je pred Verono spet pojavila rdeča lučka, je samo še zasmrdelo in avto je crknil ... Z avtoveleko smo ga potem spravili v Verono, kar nam je pobralo pol denarja in ker so bile ravno počitnice, nismo našli odprtega nobenega servisa. Pa smo šli z vso tisto kramo na vlak za Švico, v Zermatt, kjer smo se, kot bi se zmenili, srečali z ostalimi kolegi, ki so imeli več sreče z avtomobili ... Ja, to je bila čudovita in naporna tura!«

Adlersruhe leta 1969

No, vse niso bile tako zabavne. Na eni izmed njih se jim je porodila ideja za vzpon na Mont Blanc. »Za en kombi se nas je nabralo in prvi dan smo prespali pred montblanškimi tunelom, naslednje jutro smo šli v Chamonix in proti koči Grands Mulets. Nekaj jih je ostalo tam zaradi slabega počutja, ostali pa smo nadaljevali z vzponom. Pod bivakom Vallot je naenkrat postalo kot v peklju, razbesnela se je nevihta in v bivaku smo skupaj z množico drugih, ki so si tam poiskali zavetje, ostali tri dni. Ponoči je bilo zunaj izredno mrzlo, trideset stopinj pod ničlo! Za povrh sem se zaradi sončarice, ki sem jo staknil, ker nisem nosil kape, zelo slabo počutil. Na srečo smo imeli v nahrbtnikih solidno zalogo hrane, ki je prišla prav tudi ostalim gornikom. Zadnji dan sem lahko celo ležal na pogradu. Četrtega dne se je vreme malo izboljšalo, toda vse je bilo *zafrajhano*, nismo prav vedeli za smer sestopa ... No, s pomočjo kompasa smo le prišli na Grands Mulets in ko smo šli proti gondoli, je ena od udeleženk odprave nerodno skočila in si zlomila nogo ... Štirje so vzeli njeno opremo, jaz pa sem bil še vedno zelo slab, tako da so me dali v bivak vrečo in me vlekli. Vzpon do gondole je bil prava muka.« (»Ja, nihče pa ni vedel, kako so nam doma lasje rasli!« se je oglasila Jankova žena,

V Slovenski smeri v severni steni Triglava leta 2003

ki je v gore zahajala bolj malo, saj je doma skrbela za otroke. Malo po njihovem odhodu v Francijo so namreč prišla obvestila, da zaradi neurij zapirajo kočice, toda dokler niso po radiu objavili poročila, da so v kaši tudi jugoslovanski planinci, je žena živela v prepričanju, da je vse v najlepšem redu.) Dramatična zgodba, o kateri so med drugim poročali tudi v časopisu Arena, je imela srečen konec.

In še bi jih lahko naštevali, prigode z Jankovih tur. Recimo tisto z Montaža, ko je pomagal reševati planinca, ki ga je zadela strela, pa tisto o vzponu na Cimo Brento, ki je skoraj propadel zaradi dežja, ali pa tisto o prvi turi na Ortler, ko si ni mogel nadeti derez, ker jih doma ni prilagodil velikosti čevljev ... Preveč spominov za skromen zapis v Planinskem vestniku. A spomini so tisto, za katere je Janko vesel, da jih ima. Pa čeprav si je vsakič, ko je prišel nazaj iz tujine, ob pogledu na domače gore zamrmral, da je »tu lepše kot tam, od koder sem se ravnokar vrnil«.

Janko je od vsega začetka sodeloval tudi pri organizaciji danes že tradicionalnega turnega smuka z Rodice, ki se je razvil iz turnega smuka treh dežel. Že od začetka je bil dobro obiskan. »Prave procesije so bile. Ja, za turni smuk sem šel tudi v štacuno, da sem nabavil vse potrebno, drugače zlepa ne grem!« je orisal svojo predanost dogodku. »Je že tako, da gonilna sila mora biti, da se kaj dogaja, drugače je

S Tržičani in Bohinjci na vrhu Stene

pogreb!« Navdušeno se je udeleževal tudi tekaških maratonov na Pokljuki (»Ta je bil najhujši, 50 km!«), Blokah, Črnem vrhu, prav poseben pa je bil tisti na tekaških smučeh s Komne na Vogel, za katerega je izvedel tako rekoč tik pred zdajci, ko so tekmovalci že bili zbrani na Komni, pa jih je kljub velikim količinam novozapadlega snega uspel ujeti in tekmo vanje končati med prvo polovico.

Janko kljub častitljivi starosti še vedno zahaja v gore. »Saj moram, ko ženem krave v planino,« se pošali. A to, da je pri osemdesetih letih preplezal Slovensko smer v severni steni Triglava, ni nobena šala. Čeprav pravi, da se mu je vse skupaj zdelo premalo: »Tisti kamin je bil malo zoprni, sicer pa ni bilo nič težkega. Nerodno je bilo edino, da je bila grapa v Slovenski skoraj kopna in je bilo treba malo bolj plezati v Frelihovi prečnici. Včasih je bilo to dosti bolj elegantno, ko smo lahko šli kar po snegu skozi Prevčev izstop ...« No, in ker ga Slovenska smer ni popolnoma zadovoljila, ima za to poletje v načrtu malo večji zalogaj – Nemško. Na koncu pogovora sem bila prepričana, da bo, če mu bo zdravje tako dobro služilo še naprej, enkrat jeseni razlagal, da je bilo v Nemški sicer fajn, ampak da je bilo vseeno malo premalo, edino tisti kamin tam zgoraj da mu je naredil malo preglavic, pa da se ni dal motiti in je šel kar po kolenih ... ○

Ljubiteljica strmih vzponov

Jana Marinko, tekmovalka
v turnem smučanju

✍ Katja Podergajs

Jana Marinko med tekmo na Voglu

Vam ime Jana Marinko zveni znano? Če ne, bo to brzokone zato, ker je njen najljubši šport pri nas dokaj malo poznan. Jana je namreč državna prvakinja v tekmovalnem turnem smučanju. Mlada mamica treh malih fantičev preseneča s svojo energijo in neustavljivo voljo, s katerima vedno znova dokazuje resničnost znanega reka: Vse se da, če se hoče. Pogovarjali sva se po zaključku še ene uspešno presmučane sezone, v kateri je ponovno osvojila naslov državne prvakinja in se udeležila tudi svetovnega prvenstva v švicarskem Champéryju.

Kdaj se je rodila tvoja ljubezen do turnega smučanja?

»Nekje pri dvajsetih letih, se mi zdi, ko sem šla na teden turne smuke. Turne smuči sem imela sicer že prej, ampak še nisem nič smučala. Potem sem šla na Komno in se mi je vse zdelo čisto noro. Takrat sem si tudi našla »klapo«, s katero smo potem smučali vsak konec tedna. Kondicije sem imela dovolj in mi ni bil problem ves dan hoditi, ampak spustov me je bilo pa takrat še zelo strah. Po prvih poskusih se mi je zdelo, da je to čisti ekstremizem. No, v naslednji sezoni sem začela smučati tudi po bolj strmih terenih in kmalu je šlo povsem brez težav. Potem sem šla še v alpinistično šolo in že od začetka sem imela smučarsko bolj zahtevne ambicije.«

Kaj pa te je tako zelo pritegnilo pri tem?

»Všeč so mi zimski hribi in že od nekdaj tudi, da se je treba malo »pomatrati«, vložiti nek napor. Torej da si v lepem, neokrnjenem svetu in da moraš hkrati za to nekaj narediti.«

In kdaj si začela tekmovali?

»Začela sem leta 2000 z bratom na tekmi parov na Zelenici. Bila sva druga, Lidija in Tomaž Perše sta naju prehitela. Na tej tekmi sem spoznala Mirjam Leban, s katero sva potem v dvojicah, dokler so te obstajale, tekmovali naprej. Pravzaprav sva vedno zmagali (smeh), pa je bilo takrat precej več konkurence kot zdaj. Enkrat, se spomnim, je bilo kar osem ženskih ekip. Se mi zdi, da so takrat prišle vse punce, ki so vsaj malo smučale.«

Se je tvoj odnos do turnega smučanja kaj spremenil, ko si začela s tekmovalni?

»Ne, sprva ne. Takrat sem bila tako venomer v hribih. Včasih sva šla z Jožetom v petek popoldan na »Vodnika« spat, potem pa v soboto na Dolič, zatem na Morbegno pa spet na Dolič, potem pa štirikrat

ali petkrat na Kanjavec, ker sva pač uživala v tem. Temu sva rekla, da delava virtualno žičnico na Kanjavec (smeh). In v nedeljo sva nadaljevala v enakem tempu.

Res, vse konce tednov sem smučala, če se je dalo. In velikokrat se je dalo, dokler nisva imela otrok. Moj odnos do turnega smučanja se je dejansko spremenil šele z rojstvom otrok. Od takrat je namreč edino, kar sem obdržala, tekmovalno turno smučanje.«

Zdaj torej več časa namenjaš treniranju kot temu, da bi šla na smučke »za dušo«?

Na štartu Vertical race z Gloriano Pellissier

Brane Žagar

»Jaa (otožno). V hribe grem zelo redko, ker grem za največ tri ure od doma. Tako grem potem na Stari vrh ali na Zelenico in naredim tistih 1000 »višincev« pa nekaj intervalov in to je to. Zelo pogrešam prave hribe. Ampak po drugi strani si rečem, zdaj je pač tako in je prav, da je tako. Otročki so majhni in jih nočem zamuditi zaradi hribov. S temi tremi urami je pa tako: ali opravim to po službi, med dvanajsto in tretjo, ali grem pa čez vikend ob petih zjutraj od doma in imamo ravno tako zajtrk ob pol devetih. Pravzaprav želim, da mi to ostane rutina, kasneje bodo prišli pa še hribi zraven. Upam, da bodo tudi otroci marali biti zunaj in v hribih in bomo tudi skupaj kam šli. Upam tudi, da ne bova midva pre-

močno vplivala nanje, temveč jim pustila, da hribe sami vzljubijo.«

V večini drugih športov imajo tekmovalci svoje trenerje in načrte treningov. Kako pa je s treningi v turnem smučanju?

»Hmm, ja, fantje nekaj imajo, jaz pa ... Do sedaj je bil moj pristop »bolj kot trpiš, hitreje greš«, kar pa seveda ni vedno res. Zadnje tri tedne pred svetovnim prvenstvom sem nekaj tudi s fanti trenirala in delala intervale, kar pripomore predvsem k hitrosti. S tem nekako zvišuješ svoj prag.«

Utrinek s tekme na Jezerskem

Brane Žagar

Kako pa se pripravljáš, kadar ne treniraš na terenu?

»Včasih grem na kakšen spinning. Največ sem hodila na Stari vrh in Zelenico. Ampak tudi ne v nekem pravem ritmu. Šla sem takrat, ko sem lahko, tudi ko bi po pravilih treningov morala počivati. Počitek je pri meni sploh ena velika težava, ker si takrat, ko sicer ne treniram, nagnetem vse druge nujne opravke in potem to ni več pravi počitek. Čeprav je vendar malo drugače – nimam pulza 180 (smeh)!«

Kondicije ti ne manjka ...

»Ja, ta je moja osnova ... Vedno sem se po oprav-

kih v Ljubljani vozila z rolerji in sem kdaj zvečer ugotavljala, da sem pa kar malo utrujena. Potem sem vse skupaj preračunala in ugotovila, da sem dnevno naredila blizu 100 km, ker sem živela na Brodu, službo sem imela že takrat v Polju, popoldan pa sem velikokrat morala še vsaj enkrat v Ljubljano. Ampak se nisem nikoli dojemala kot športnico. Zmeraj sem rekla: Joj, glej, tale pa teče trikrat na teden po pet kilometrov, jaz pa ne. In potem sem šla kdaj slučajno teč s kakšnim takšnim in sem ga za seboj pustila (smeh).«

Torej si se »bolj spotoma« ukvarjala s športom.

»Ja. Zdaj pa se spotoma s športom ne ukvarjam nič. Samo načrtno. Prej je bilo čisto drugače. Takrat sem imela povsem drugačno osnovo, čeprav sem dejansko počasneje hodila – sem pa lahko štiri dni skupaj, če je bilo treba. Ko sem bila na odpravi na Khantengri (7010 m), sem bila v skupini s štirimi fanti, gazila sem pa jaz. Žal se mi je potem vrh izmuznil le za nekaj metrov, ker je bilo vreme izredno slabo. Ampak to je bilo. Zdaj grem pa tistih mojih tisoč »višincev« na polno, potem pa konec.«

Tekmovalno turno smučanje ni ravno rekreativni šport, zanj je potrebnega veliko več časa. Ljudem, ki ga morajo uskladiti z družino in s službo, ga dostikrat zmanjka. Kako uspeva tebi?

»Delam štiri ure dnevno in to je veliko lažje. Če bi delala osem ur in morala trenirati vsak dan popoldan, potem ko so otroci doma ... ne bi si želela tega. Z možem sva nekako preračunala in ugotovila, da lahko obdržim ta šport in sem ravno tako ob tleh doma. In tudi finančno se nam ne pozna tako zelo. Kljub krajšemu delavniku pa bi bilo še vedno težko, če ne bi imela doma veliko, veliko podpore. Ker se mi zdi, da postajajo tekmovalni športi vse bolj naporni. Tudi če nimaš otrok, potrebuješ nekoga, da te spodbuja: »Pojdi, treniraj!« Ob vseh opravkih prav gotovo dostikrat ne bi šla na trening, če ne bi Jože rekel: »Jutri greš, pa bomo že nekako.« Sam res težko zbereš toliko motivacije. Dokler si lahko vse sobote, nedelje in popoldneve v hribih, potem mogoče še, vendar pa samo s hribi tudi ne dosežeš takšnega napredka, kot ga lahko z načrtnim trenin- gom.«

Zanimivo je, da se pri nas tako malo deklet prijavlja na tekme, glede na to, da jih je po hribih videti kar precej. Imate morda kakšne stike? Se kdaj pogovarjate, zakaj je tako?

Jana se dobro znajde tudi v skali

Jože Marinko

»Zdi se mi, da smo ženske kar malo manj tekmovalne. Poleg tega je res, da je lažje vztrajati, če imaš možnost doseči nek rezultat. Pri nas pa nikoli ne veš, koliko bo prijavljenih žensk; da si drugi od dveh, je pa tudi malce nevhvaležno, mar ne? Sicer se mi zdi, da je lažje trenirati, če imaš konkurenco, zato si je prav želim.«

Kaj pa Mirjam? Z njo še tekmujeta?

»Z Mirjam sva bili letos v parih na Krvavcu. Sicer pa Mirjam pravi, da bi šla na tekmo zaradi udeležbe, ker misli, da si organizator zasluži še kakšno žensko tekmovalko. Vendar zdaj ne želi tekrovati, kar je škoda, ker je res neuničljiva. Če bi se resno lotila, bi bila jaz hitro druga. Potem je tu Meta Meglič, ki je ravno prišla s porodniške in se je odločila, da letos ne bo tekmovala. Mi pa redno posoja dres, ki ga jaz še nimam (smeh).«

V tekmovalnem turnem smučanju obstajajo štiri discipline: vertical race, pari, štafeta in posamezniki. Sem morda kaj izpustila?

»Letos je bila na svetovnem prvenstvu prvič še long distance.«

V katerih tekmuješ ti?

»Lani na evropskem prvenstvu sem samo na Ver-

tical race. Ampak lani tudi nisem hotela za več kot dva dni od doma.«

In kaj točno je – za nepoučene – vertical race?

»To je samo vzpon na smučeh, ki največkrat poteka kar na smučišču. Člani se morajo povzpeti 900 do 1000 višinskih metrov. Start je lahko skupinski ali z uporabo kronometra, pri čemer tekmovalci startajo po vnaprej določenem razporedu s 30-sekundnim ali minutnim razmakom. Dol pa ni treba hiteti, pomemben je samo vzpon. Hitrostni vzpon. Zaradi tega je tudi oprema zelo smešna. Moški čevlji lahko tehtajo najmanj 650 g, smučka z okovjem pa 850 g, vsak kos ženske opreme je lahko lažji še za 50 g. Tako lahke opreme v običajni proizvodnji ni mogoče dobiti, zato se v plastično školjko čevlja zvrta luknje, potrebno je sneti zaponke, nekateri pa čevlji do gležnja celo odrežejo ... Pred svetovnim prvenstvom je prav hecno, ker vso to opremo tehtajo, in ko Slovenci prinesemo svojo, se organizatorji kar malo smejiijo. Morajo pa Francozi ali Italijani, ki so še bolj iznajdljivi, potem kakšne uteži gor lepiti, da jim sploh dovolijo tekrovati (smeh).

Letos sem tudi jaz za vertical race odstranila zadnjo zaponko in je bilo potem res čudno smučati. Ampak tu pač šteje samo vzpon in je vse polno raznih trikov. Res, pravo doživetje je opazovati, kaj

vse izvajajo, da bi bila oprema lažja. Lani se je sicer govorilo, da ne bo smelo biti nič predelano, temveč vse originalno, ampak so potem do letos samo še znižali grame in povzročili, da vsi skupaj še bolj predelujemo.«

V katerih disciplinah si letos še tekmovala?

»Long distance. Letos sem šla v Švico pravzaprav bolj preverit, kakšna je tekma, pri kateri ne greš samo navzgor, in sem bila zelo zadovoljna s spusti. So bili čisto zame, v mojem dometu. Je pa žal deževalo in mi dva kompleta psov nista zadostovala – mi niso več prijemali, tako da zadnjega vzpona nisem naredila in sem odstopila. Ampak se mi zdi, da bi to čisto lahko bila moja disciplina, ko bodo otroci malo zrastle.«

Kolikšne so razdalje na tekmah tipa long distance?

»Ženske na zadnji tekmi niti nismo imele tako velike razdalje – kakšnih 2400 metrov višine, moški en vzpon več, nekako 3000 metrov. Prva je potrebovala tri ure in petnajst minut, približno toliko tudi prvi moški.«

V čem je sploh razlika med posamezniki in long distance?

»V dolžini. Pri posameznikih sta dva vzpona in kakšnih 1600 metrov višine, pri long distance je pa več vzponov, kakšnih šest. Obe progi vključujeta tudi peš hojo in velikokrat tudi hojo z derezami. Spusti so včasih zahtevnejši, večkrat tudi ob napeti vrvi.«

Prej sva govorili o težavah na progi. Kakšne proge pa imaš najraje? Kakšne ti »ležijo«?

»Strme (naravnost ustrelj)! Jože pravi, da takrat, ko vsi ostali že »ovinkarijo«, Jana še vedno rine naravnost v breg, pa čeprav se s konico smučiča beza v oko (smeh). Torej čim bolj strme in ... zdaj tudi po teptane. Sicer mi je žal, da moram to reči, ampak tako pač je. S tekmovalnega stališča, seveda. Poleg tega sem zdaj na long distance tekmi videla, da mi ustreza tudi, če je treba dati smučič na nahrbtnik in iti po »stopničkah«. Če je treba prevečkrat obračati, pa izgubljam.«

V Sloveniji tekmovalno turno smučanje še ni tako poznano, sploh če sodimo po objavah v medijih in zanimanju javnosti. Kakšne so tvoje izkušnje iz drugih držav? Je kaj več zanimanja? So na tekmah navijači?

»Ja! Od navijačev, ki so bili letos v Švici, se je

skoraj hrib tresel (smeh). To je kar noro poslušati. Še posebno zame, ki nisem šla tako resno na long distance »dirkat«, je bilo čisto noro. In ko je prišla mimo druga skupina (moški, ki so startali eno uro za nami), je bilo takšno navijanje, takšno kričanje ... noro. V državah, kot so Italija, Švica, Francija, je to čisto drugače, ker je pač bolj poznan šport. Vidi se že po tem, da se morajo tekmovalci, tudi v ženskih vrstah, prav grebsti, da lahko sploh pridejo v reprezentanco, ker jih je pač tako veliko. V Sloveniji pa je tekmovalcev malo in potem tudi navijačev ni.«

So vsaj kakšni sponzorji?

»Zaenkrat je vse na tekmovalcih samih. Jaz jih nimam, ker zame sestanek s potencialnim sponzorjem pomeni, da v tistem času ne bom trenirala. In potem se pač odločim, da grem trenirat. Ni pa poceni, že samo stroški voženj na treninge se hitro naberejo.«

Slovenija kljub vsemu ima reprezentanco za nastope v tujini. Kakšna so merila za sprejem vanjo?

»V Sloveniji so kvalifikacijske tekme in prvi štirje v državi imajo pravico iti v tujino; prvi štirje člani in trije mlajši člani – torej skupaj sedem tekmovalcev. Ampak pri nas jih tudi med člani ni toliko, med mlajšimi člani je pa zaenkrat edini Nejc Kuhar. Letos je na domačih tekmah med mladinci zablestel Jaka Ortar. Tudi jaz še kar čakam na kakšno tekmo ... In zame je to težava, ker če sem edina, sploh ne pride do izraza, da sem vendarle dovolj dobra za udeležbo na večjih prvenstvih. Tako se je leta 2005 zgodilo, da enostavno nisem prišla v reprezentanco. Pa sem bila takrat res vrhunsko pripravljena in mislim, da bi se uvrstila kar visoko. Zdaj se je pa v dveh letih zgodil takšen napredek med ženskami, da sem kljub svojemu lastnemu napredku spet v sredini.«

Kdo pa financira odhode reprezentance na tekme v tujino? Sami?

»Svetovno prvenstvo sem si dejansko sama plačala. Je pa zdaj nov pravilnik za kategorizacijo in bo morda kaj bolje.«

Ko so se slovenski turnosmučarski tekmovalci v začetku marca potili v bregovih okoli smučičšč na Golteh na zadnji letošnji tekmi državnega prvenstva, sta se v ciljno ravnino postavila voditelj oddaje Gorske sledi in njegov snemalec s TV Pika. Morda bo res kmalu bolje ... ○

V tej številki objavljamo nekaj fotografij, za katere je Aleksander Čufar na razstavah s planinsko tematiko prejel že precej nagrad, tako doma kot v tujini. Takole nam je napisal:

»Vsaka izmed priloženih fotografij ima svojo zgodbo; ker vam vseh ne morem povedati, bi vam rad predstavil fotografijo Jamnika v meglenem morju. Verjetno ni Slovenca, ki ne bi poznal tega motiva iz naše prelepe narave, saj se večkrat pojavi v knjigah in revijah. Pred leti ga je v članku o Jugoslaviji predstavila tudi svetovno znana revija National Geographic. Ker živim blizu, velikokrat 'skočim' pogledat, ali se dogaja kaj zanimivega. Ne iščem klasičnih svetlob in ur dneva, ker je podobnih fotografij že veliko, marveč iščem in čakam kaj posebnega, še ne vidnega. Spominjam se: bilo je silvestrsko popoldne, imel sem nekaj časa in hitro sem se odločil, da se zapeljem pogledat, kaj mi danes narava pripravlja na Jamniku. Malo sem bil razočaran, ker je bil pogled precej običajen: rdeče obžarjene gore Kamniško-Savinjskih Alp, vse preveč podobne tistim na fotografijah, ki sem jih že imel doma. Nekaj časa

Jamnik, zadaj Storžič, Kočna in Grintovec

sem stal in se razgledoval, ko opazim hitro bližajočo meglo, ki se dviga iz doline. V nekaj minutah sem bil zavrt v gosto meglo, komaj sem videl, kje je pot, da se vrnem k avtomobilu. Srečal me je znanec in se mi smejal, češ kaj počnem s fotoaparatom in stojalom v megli, česa takega da še ni videl. Na začetku me ni premaknila trma, nato pa veter, ki mi je začel pihati v hrbet. Počakal sem še nekaj minut, nato pa nad meglenim morjem zagledal križ in zvonik cerkve na Jamniku. Začel sem vestno pritiskati na sprožilec fotoaparata in vedno bolj sem bil navdušen nad videnim. Megla se je spuščala, prikazale so se gore, celotna cerkev in kar začutil sem spokoj, ki je vladal v mrzlem zimskem večeru. Niti nisem opazil, da je v tem času prišla noč, ožarjenih gora že dolgo ni bilo več. Hladna modra barva zelo dobro prikaže pozno zimsko uro, cerkev pa je videti, kot da bi bila na otoku v čarobni deželi sredi zasneženih vrhov. Že takrat sem vedel, da bo fotografija dobra. Na Jamniku sem bil velikokrat, vendar se mi zdi v meglenem morju nekaj posebnega, nekaj, kar bom težko še kdaj ponovil.«

✎ Aleksander Čufar

Megla v dolini

Dvajset ponovitev Čopovega stebra

Pogled nazaj ob jubileju

✍ Filip Bence

Davnega leta 1971 sem se prvič odločil, da se preizkusim v Čopovem stebri. Priznam, bilo me je pošteno strah. Iz prebranega in slišane ga sem razbral, da zna biti smer dokaj težka. Kup vprašanj mi je rojilo po glavi, a sva se s soplezalcem domenila, da greva, pa bo, kar pač bo. Poti nazaj tako rekoč ni bilo. Podatki, kdo vse jo je že splezal, niso kaj dosti olajšali težav, ki jih je bilo pričakovati, a bliže kot sva bila steni, bolj sva bila prepričana, da nama bo uspelo. Že po Skalaški nama je šlo zelo dobro, kar je bila samo potrditve, da bo šlo tudi v Stebru. Zle slutnje o težavah so počasi ostajale za nama, saj je bila plezarija čudovita. Tako sva uživala, da nama je bilo kar malo žal, ko je bilo stene konec po le sedmih urah plezanja. Smer me je tako navdušila, da sem jo želel čim prej spet ponoviti. To mi je z drugim soplezalcem uspelo že čez dober teden. Potem je v manj kot tednu dni sledil še en poizkus, ki pa zaradi nesreče druge naveze žal ni uspel. Če bi se ta niz nadaljeval, bi bil pa res že čudež ... Ni mi šlo za rekorde, za čast ali slavo, smer me je preprosto očarala.

Kmalu sem začel iskati nove izzive in variante. Dobro desetletje po svojem prvem vzponu v Steni sem potegnil direttissimo, ki naj bi si jo nekateri že dolgo ogledovali, ampak je vendarle počakala name. Sodčki, Skalaška, Fajdiga-Pintar in Steber v celoti, to je res najbolj idealna linija po tako imenovanem osrednjem stebri severne triglavske stene. Ta kombinacija mi je potem uspela devetkrat, vedno v solo načinu in nekajkrat vse do vrha Triglava. Ob prvem (solo) vzponu v direttissimi sem šel v istem dnevu še enkrat gor čez steno in dvakrat dol po različnih smereh. Sem pač vedno, ko sem začutil neko posebno željo, le-to tudi poskušal uresničiti. Tako sta se mi tudi zgodili po dve ponovitvi v enem letu, in to trikrat. Žal pa nisem mogel ugoditi vsem željam in prošnjam tistih, ki so želeli, da jih popeljem čez to

smer. Upam, da mi je uspelo vsaj s tistimi, ki so si to najbolj goreče želeli in najbolj zaslužili.

Steber je res simbol slovenskega alpinizma in želja vsakega alpinista. Imel sem srečo, da mi je dvanajstkrat uspelo priti čezenj v solo načinu, začuda nikoli z dostopom po Skalaški smeri. Pri osmih ponovitvah v navezi pa je bila ta smer najpogostejša dostopna varianta. Vsakič, ko sem se povzpел čez Steno tja gor na Plemenice, sem bil vesel, da mi je uspelo. In vsakič je smer imela svoj čar. Je pač legendarna, ne glede na različna mnenja in zgodbe ... Za to sta najbolj zaslužna Joža Čop in Pavla Jesih, za kar smo jima vsi, ki nam alpinizem kaj pomeni, lahko samo hvaležni. Vedno znova sta bila z menoj v mislih, ko sem se prebijal tam čez. Še najbolj v zadnjem delu, kjer jima je šlo za biti ali ne biti. Morda mi je bilo danih toliko ponovitev ravno zato, da sem lahko čim bolj začutil dejstva in resnico ob nastanku smeri. Z gotovostjo lahko trdim, da ni bilo zgolj naključje, da sta to veličastno smer prva preplezala prav Joža in Pavla, mešana naveza torej. S tem sta sebi postavila večni spomenik, naslednikom pa zapustila nekaj, na kar smo lahko izredno ponosni. S tem vrhunskim dejanjem se je zaključilo čudovito ustvarjalno obdobje, iz katerega so pognale nove veje do neba segajočih uspehov. Ni nam bilo težko postati list ali vejica v tem mogočnem drevesu, ki je obrodilo mnogo čudovitih plodov. Žal smo nekatere kar preveč zapostavili, a zgodovina bo že poskrbela zanje, če mi ne znamo ali celo nočemo. Ne nazadnje ni dosti manjkalo, da bi se tudi s Stebrom zgodilo tako, a se na srečo ni. Kakor koli že, ta smer je marsikoga pritegnila v stene in mu odprla oči za alpinizem. Sam sem v njej vedno znova našel navdih za še in še ter se vsa štiri desetletja moje alpinistične kariere vedno z veseljem vračal v njeno naročje. Ni mi žal. Pokazala mi je način življenja, ki ga je vredno živeti. ○

Znamenita izpostavljena prečka

Konec dober, vse dobro!

Plezanje ob orkanski burji

✍ in 📷 Andrej Trošt

Lani sem se za krompirjeve počitnice prvič odpravil v Paklenico, čeprav plezam že precej dolgo. Po pripovedovanju prijateljev sem vedel, da je Paklenica raj za plezanje dolgih športnoplezalnih smeri, zato sem si obiska toliko bolj želel. In res, ko sem zagledal pokončne stene, kamine, stebre, plošče ... so me prsti kar zasrbeli in komaj sem čakal, da vstopim v steno.

Za prvi plezalni dan sva se s Tjašo odpravila v smer Diagonalka, v kateri sem po dolgem času obnovil osnove ravnanja v daljših smereh, in tovrstna plezarija me je hitro močno navdušila. Tjaša je bila v Paklenici že nekajkrat, zato ima s plezanjem

dolgi smeri več izkušenj. Moja neizkušenost in mladostna zagnanost pa sta nama dali vetra naslednji dan, ko sva vstopila v Slovensko smer (PIPS). Ko je šlo narobe, je šlo narobe vse in samo upala sva, da se bo srečno končalo.

Kljub vetru v steno

V smer sva vstopila okoli desetih dopoldne, saj sva dolgo oklevala, ali bi sploh šla plezat ob tako močnih, skoraj orkanskih sunkih burje. V kanjonu je bilo precej pestro, kajti veter je kar hrumul in butal ob stene. Zaradi tega sva se odločila, da greva plezat prav to smer, ki naj bi bila, sodeč po opisu v plezal-

nem vodniku, zaščitena pred burjo. A pravzaprav ni bila nič kaj manj izpostavljena vetru ...

Prvi raztežaj je vodila Tjaša, drugega, ki vodi po zajedi, pa sem prvi plezal jaz in se moral vedno bolj držati oprimkov, kajti sunki so bili vse močnejši. Na trenutke se je zdelo, kot da me hoče veter enostavno odtrgati od stene. Poleg tega je bilo tudi precej hladno in plezanje z mrzlimi prsti je bilo precej neugodno. Ko sem varoval soplezalko, sem si brundal in mrmral najrazličnejše pesmi, da sem preprečil drgetanje premraženih čeljusti. Toda plezanje je bilo kljub vsemu še vedno svojevrsten užitek. Stvar se je

vzdušje je bilo prav dramatično. Nebo so prekrili sivi oblaki in dan se je že dobro prevesil v popoldne. Potem se je zgodilo.

Reševanje vrvi

Vrv, ki sem jo ves čas tiščal med nogami, je zdrsula dol in obvisela v zraku. To ne bi bilo čisto nič narobe, če ne bi pihala tako močna burja. Ta pa je vrv, ki je visela pod mano, dvignila visoko v zrak kot zastavo. Plapolanje sem hotel preprečiti tako, da sem vrv vlekel k sebi, ampak bilo je že prepozno. Zapletla se je v viharnik na skalni polici kakih dvajset metrov

začela zapletati v četrtem oziroma petem raztežaju. V četrtem raztežaju sem naredil napako, ko sem približno na polovici zašel desno v prečko, namesto da bi šel naravnost po zajedi. Tako sem prišel v sosednjo, precej težjo smer Sedmi kontinent. Naslednji raztežaj sem preplezal po desni varianti, ki poteka po previsni luski, opremljeni z dotrajano prešito zanko. Ko sem vanjo vpel vrv, sem se zavedal, da ne bi bilo dobro pasti ... V naslednjih nekaj metrih, ki so se mi zdeli zelo dolgi, sem plezal zbrano in natančno, z olajšanjem vpel vrv v svedrovec in malo višje naredil varovališče na dveh svedrovcih pri drevesu. Medtem ko sem varoval Tjašo, je burja še vedno vztrajala in

od najinega varovališča. Rekel sem si »Evo, zdaj se je pa začelo,« in po tihem zaklel. Ko je do mene priplezala še Tjaša in videla, kaj se je zgodilo z vrvjo, sva premišljevala, kako bi jo rešila. Poskušala sva jo vleči k sebi na vse načine, vendar je bila tako zapletena v veje, da so bili najini poskusi zaman.

Nato se je Tjaša odločila, da jo bo poskušala rešiti drugače. Z grigrijem se je vpela v vrv in se po zraku odvlekla proti drevesu. Sprva sem jo še imel na očeh, potem pa je izginila za rob stene. Ker je vrv odneslo precej v levo, sem vedel, da bo Tjašo, ko bo vrv rešila, odneslo v nasprotno stran. Prav to se je tudi zgodilo. Slišal sem njen krik in opazil, kako je

zanihala nekaj deset metrov proti nasprotni steni ter obvisela v zraku. Zaradi vetra se nisva slišala in lahko sem samo predvideval, kaj počne tam spodaj. Ko se je nihanje umirilo, je s pomočjo pomožnih vrvic priplezala po vrvi do varovališča, kjer sem jo ves premražen čakal. Tik pred varovališčem je nekaj metrov poplezala in ravno takrat se ji je odlomil velik oprimek ...

Precej izmučena je prišla do mene in ugotovila, da ji manjka en plezalni čevelj. Kako sedaj naprej, brez plezalnikov? Pred nama je bil še zadnji raztežaj z oceno 6c+. Ker se je bližal mrak, sva se odločila, da se spustiva po vrvi in čim prej zapustiva steno. Najina naslednja napaka je bila, da s seboj nisva imela čelne svetilke. Dnevne svetlobe je bilo zmeraj manj in spuščanje po vrvi se je zavleklo v noč.

Sreča v nesreči

Že prvi spust po vrvi se je zakompliciral, kajti sunki vetra so me odnašali v nasprotno smer od zelene. Poleg tega je bila polovica sedemdesetmeterske vrvi prekratka, da bi dosegel naslednje sidrišče. Mrak je postajal vse gostejši in najino spuščanje vedno nevarnejše, kajti videlo se ni skoraj nič. Pri drugem spustu sva kljub temi vse naredila pravilno, in preden sva začela vleči vrv, je Tjaša po tihem rekla: »Samo ne se zdaj kam zatakni ... « A zgodilo se je ravno to. Vrv se je zataknila v zajedo. Poskušala sva jo rešiti z vlečenjem, ampak tako se je samo še bolj zagostila. Ni nama preostalo drugega, kot da sem polovico raztežaja splezal v trdi temi, da sem lahko sprostil zataknjeno vrv. Med naslednjim spustom sem že resno premišljeval, ali je smiselno toliko tvegati v trdi temi in ali ne bi raje bivakirala v steni. Pri spustu je bila vrv ponovno prekratka in spet je bilo treba uporabiti pomožno vrvico, da sva lahko dosegla sidrišče nekaj metrov nižje. Čas je kar tekkel in tema je bila vedno hujša. Prav zaradi tega sem pri naslednjem spustu zgrešil sidrišče in se spustil nekoliko prenizko. Medtem ko sem čakal Tjašo, je nekdo osvetlil steno. Oba sva vzkliznila: »Fajn, luč so nama prinesli!« Avtomobilske luči so obsvetile steno in mislila sva, da nama je prišlo na pomoč osebje narodnega parka. A reševalci so bili gorenjski plezalci iz Kranja in z Jezerskega. Nekaj jih je s čelnimi svetilkami svetilo v naju, da sva videla sidrišča, potem pa so nama predlagali, da naj do njih spustiva en konec vrvi in z njim potegneva k sebi njihovo vrv, s katero bova v enem spustu prišla dol. Tako sva tudi naredila in najina drama se je srečno zaključila na trdih tleh

Epilog

Imela sva srečo, da so naju fantje že čez dan opazili v steni, ko sva reševala zataknjeno vrv, in so si kar mislili, da naju bo ujela noč in bova potrebovala pomoč. Še enkrat hvala vsem Gorenjcem, ki so nama pomagali in naju rešili pred bivakom. Najina zgodba se je srečno končala, čeprav je bila na trenutke že precej neprijetna. Srečen konec je poplašal vse najino trpljenje zaradi močne burje, zaradi katere marsikateri plezalec sploh ne bi vstopil. A mladost je norost!

Za konec lahko le še enkrat rečem, da sva kljub številnim zapletom imela srečo, da se nama ni zgodilo kaj hujšega. Pridobila sva veliko izkušenj, se marsikaj naučila in spoznala, da plezanje v takšnih stenah ni tako nedolžno.

Verjetno bi marsikateri redni obiskovalec Paklenice lahko opisal kak podoben doživljaj plezanja ob močni burji, vključno s spodaj podpisano. Glede na to, da marsikdo prve resnejše samostojne plezalne korake naredi prav v Paklenici, ni odveč, če pred tem prebere kakšen takle »opozorilni« članek ... pa čeprav vsi dobro vemo, da opozorila dostikrat ne zaležejo in da je »treba« stvari izkusiti na lastni koži. Prav je, da se zavedamo, da lahko zaidemo v težave tudi v sicer »prijaznih« stenah Paklenice, pa ob tem niti ni treba, da piha močna burja ... (M. P.) ◊

✉ Tjaša Zalesček

Oddaja "Čez hribe in doline" vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO
UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Znamenita prečka v smeri Senza pietà

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

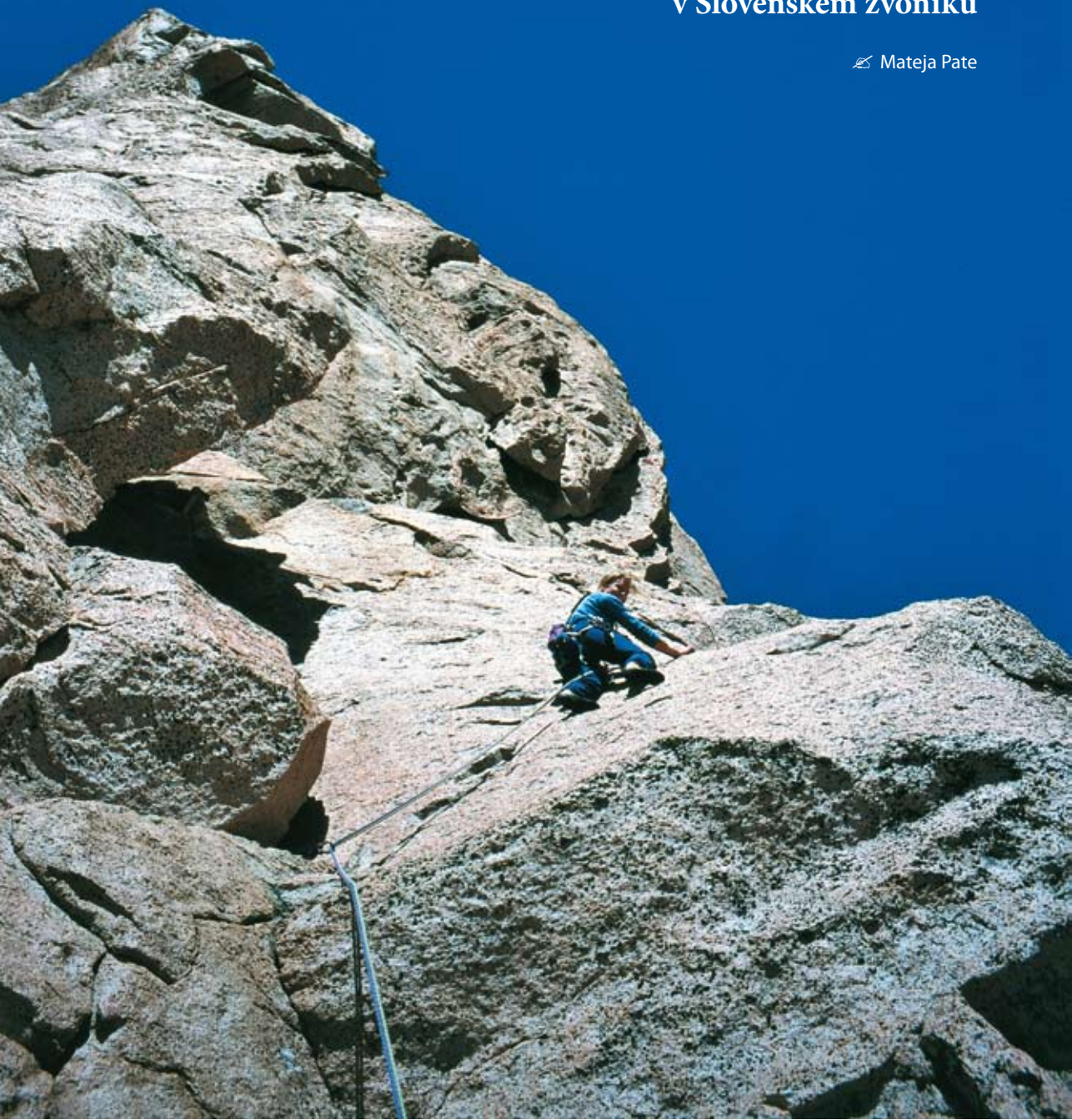
- ◊ ob četrkih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ◊ ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

Po sledih slovenskih andinistov

Smer Fonrouge – Bertoncej
v Slovenskem zvoniku

✍ Mateja Pate

Plezanje v Slovenskem zvoniku

Klemen Mali

Bom povedala kar po pravici: pride kakšen mesec, ko nimam na zalogi nobenega prispevka za rubriko naša smer. To se kaj rado dogaja po mojih daljših dopustih, med katerimi mi zmanjka časa ali pa volje za nadlegovanje potencialnih piscev in tako ostanem na suhem. Potem je bralstvo Planinskega vestnika obsojeno na moje zapise v duhu slogana »Še pomnite, tovariši!«, ki že malo dišijo po cipresah (zapisi, ne tovariši ...). Tokrat sem, navdahnjena s slikovitostjo patagonskih dolin in vršacev, ki so me navduševali na pragu letošnje pomladi, iz naftalina potegnila smer Fonrouge- Bertoncelj v lepo oblikovanem stolpu Campanile Esloveno (Slovenski zvonik) v skupini Catedral nad znanim argentinskim letoviščem San Carlos de Bariloche. V običajnih razmerah skoraj zagotovo ne bi opisovali smeri v Južni Ameriki, ker to presega okvirje rubrike, a glede na bogato dejavnost argentinskih Slovencev v Andih si smeri, ki so jih pod južnim križem prvi preplezali slovenski izseljenci, več kot zaslužijo naziv »naše«. Poleg tega vse več slovenskih plezalcev zahaja v patagonske gore; ne le pripadnikov plezalske elite, tudi čisto navadne plezalske smrtnike je mogoče srečati v vertikalih daljnega juga – na srečo obstajajo čudovite stene tudi za slednje! Morda se bo na podlagi tega zapisa nekoč kakšna naveza le odločila preveriti, ali je res vredno obiskati ta plezalski »vrt bogov« nad Bariločami ali pa si Patetova spet nekaj izmišljuje ...

Brez skrbi, tokrat ne bom dolgovezila z osebnimi doživetji, iz preprostega razloga – ker se podrobnosti iz smeri skorajda ne spomnim več, saj bo od mojega obiska stene kmalu preteklo celo desetletje. Dobro pa se spominjam, da je bila okolica Lagune Tonček, kjer smo taborili v neposredni bližini kočre Frey, več kot idilična; da nas je do vriskanja navduševal nenavadno razčlenjen granit, iz katerega so zgrajeni stolpi in stol-

piči skupine Catedral – kamor seže oko, same špice: manjše, večje, tanjše, debelejšje ...; da smo plezali ob zvočni spremljavi vojakov, ki so ravno takrat imeli nekakšne alpinistične vaje in so vsakič, ko je kakšen izmed kameradov priplezal na vrh, uspeh naznanili z zmagoslavnim krikom »cumbre« (vrh); pa da smo v tem plezalskem izobilju, ko si v nekatere smeri lahko vstopil tako rekoč iz šotora, že kar malo negodovali nad dolžino dostopa – do vznožja Zvonika se je bilo treba potruditi uro in pol daleč ... In pa, hja, da smer kljub svoji skromni višini in starejšemu datumu ni bila ravno »poceni« – vrli lokalni poznavalci nam niso zastoj rekli, da je za Slovenski zvonik potrebno že kar znati plezati.

Nič čudnega, Campanile Esloveno (2310 m) je menda dolga leta veljal za zrelostni izpit argentinskih plezalcev, kar pomeni, da sta morala biti prvopristopnika nanj iz prav posebnega testa. To sta bila naše gore lista Dinko Bertoncelj in France Jerman leta 1952; osemdesetmeterska smer se danes imenuje Normal in nosi oceno 6b. Izvirnik poročila o vzponu, ki sta ga pustila v škatli na vrhu stolpa, se je glasil takole: »Dne 13. februarja 1952 sva prvokrat preplezala Zvonik na Catedralu (Nepremagljivi). Plezati sva začela po jugozahodni steni in sva tako dospela do ploščadi. Od tod sva napredovala po majhnem dimniku do police in nato spet po južni strani do druge police (pet metrov pod vrhom). Od tod sva prečkala vzhodno steno in po razpoki (severovzhodni) dospela na vrh v štirih urah in pol. Ker sva preplezala Nepremagljivega prvenstveno, sva ga krstila Slovenski stolp.« Lokalni plezalci niso imeli nič proti in tako je Nepremagljivi postal pravi simbol slovenske dejavnosti v bariloškem pogorju.

Tokratna naša smer, stodvajsetmeterska Fonrouge-Bertoncelj, je nastala leta 1960 in se prav tako ponaša

s sedmico, ista plezalca pa sta na vzhodni strani Zvonika dve leti pozneje zarisala še eno smer, ki se (za ravnotežje?) imenuje Bertoncelej-Fonrouge in je za odtenek lažja (6a). Seveda so pri vseh omenjenih smereh podane moderne ocene, ki se nanašajo na prosto ponovitev, a kljub temu so morali biti omenjeni plezalci pravi kampelci, da so se spopadli s trdim orehom takratnega časa. Dinko Bertoncelej je nekoč v pogovoru za PV dejal: »Zase lahko rečem, da sem rad hodil v gore, toda nič posebnega alpinist nisem bil; povedati pa je treba, da smo bili kljub temu boljši od drugih, ko smo tam [v Bariločah] začeli gorniško delovati. Slovenski stolp, na primer, je takrat veljal za nepreplezljivega in ko smo ga Slovenci preplezali prvič in nato še večkrat, so nas tamkajšnji andinisti (se pravi argentinski alpinisti) začeli spoštljivo gledati.« Na priznanje domačinov torej slovenski izseljenci niso prav dolgo čakali, saj se je zgodovina slovenskega andinizma v Bariločah začela pisati le nekaj let pred prvim vzponom na Slovenski zvonik. V začetku so se povezali z domačini iz bariloškega planinskega društva (Club Andino Bariloche, CAB), kmalu pa se je oblikovala Slovenska plezalska skupina (Grupo Escalador Esloveno). »Ta družbica je pomenila najaktivnejšo plezalsko skupino ne le v Bariločah, temveč v vsej Argentini. Brž je preseгла viške argentinskih plezalskih dosežkov, izvedla nove plezalne smeri in prevrednotila tedanja merila,« je leta 1991 ob štiridesetletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva (Club Andino Esloveno, CAE) v PV zapisal Vojko Arko, eden od njegovih ustanoviteljev, publicist in vsestransko aktiven gornik. Slovenci pod Andi so se torej že zelo zgodaj organizirali in stopili na čelo tamkajšnje plezalske srenje.

Od vsega začetka je bil med izseljenskimi gorniki dejaven tudi avtor tokratne naše smeri, Dinko Bertoncelej, prav tako ustanovni član CAE in zagnan planinski delavec. Na njegovo pobudo so slovenski andinisti trasirali dve Slovenski stezi – do Lagune Tonček pod Catedralom, kjer so ob poti zgradili zavetišče Pod skalco, ter na Cerro Capilla, pod katerim stoji bivak Slovenia. Dinko je bil odličen alpski smučar, član argentinske reprezentance, nekajkrat tudi državni prvak v skokih, pozneje pa smučarski učitelj in direktor smučarskih šol. V okolici Bariloč in drugod po patagonskih gorah je z različnimi soplezalci zarisal številne prvenstvene smeri; s Tončkom Pangercom sta opravila prvenstveni vzpon na San Valentin, najvišji patagonski vrh, z Janezom Fleretom sta bila prva Slovenca in tretja naveza nasploh na Tronadorju, znamenitem

bariloškem vulkanskem vrhu, ki je prekrit z ledeniki in si je ime »prislužil« na račun hrupa ob odlomih ledu, s Francetom Jermanom sta prva stala na vrhu glavnega stolpa v področju Tres picos in ga poimenovala Torre Tuma po Henriku Tumi in še bi lahko naštevali. Dinko ima tudi »svojo« goro – nedaleč od Cerra Capille stoji namreč Cerro Dinko. Sam je menda želel, da se gora, na katero se je že v zrelih letih po prvenstveni smeri povzpел s svojima sinovima, imenuje drugače, a je kar prav, da nas na prvega slovenskega Himalajca spominja ime gore ... Leta 1954 je bil Dinko namreč član argentinske odprave na Daulaghiri, kjer se je povzpел več kot 7500 m visoko. Odprava se je domov vrnila brez osvojenega vrha, Dinko pa je svojo himalajsko izkušnjo opisal v knjigi, ki je menda »zastupila« Staneta Belaka - Šraufa, ki se je nekako dokopal do nje, čeprav je bila v tistih časih (izšla je leta 1956 v Buenos Airesu) v Sloveniji tako rekoč prepovedana literatura ...

Skoraj pol stoletja po vzponu v Zvoniku, ko sta z Josejem Luisom Fonrougem, ki je v šestdesetih letih preteklega stoletja veljal za najboljšega argentinskega plezalca, začrtala tokratno našo smer, se je Dinko »vrnil na kraj zločina«. Za žal pokojno oddajo Gore in ljudje se je, star že čez 70 let, v navezi z Ivanom Arnškom povzpел po svoji smeri na vrh Zvonika. »Izredno se počutim, da sem kot slovenski plezalec v argentinskih gorah skupaj s kolegi naredil to, kar sem naredil in kar bo v tamkajšnjih gorah za vse večne čase nosilo slovenski pečat. Kdorkoli pozna zgodovino andinizma, pozna tudi slovenski delež v njej in zaradi tega spoštuje Slovence,« je povedal za PV ob obisku Slovenije leta 1999. Mislim, da bi se zaradi uspehov naših rojakov nekoliko izredno lahko počutili tudi mi, domačini v Sloveniji. In če nas ponos ne zagrabi doma, nas bo zagotovo ob obisku bariloških gora ... ◊

Slovenski zvonik

Catedral – informacije

Skupina Catedral se dviga nad idilično dolino z dvema jezercema, poimenovanima po tragično preminulih Herbertu Schmollu in Tonču Pangercu, ki ju je leta 1954 med poskusom vzpona na Cerro Paine Grande v Čilu zasul plaz. Najvišji vrh skupine, Torre Principal, sega le nekaj nad 2400 m, okolica pa je posejana z več kot 50 stolpi, iglami in stenami drugih oblik, v katerih je na desetine smeri težavnosti od 5+ do 7b+ oz. A2. Prevladujejo »lažje« smeri do 6c+, ki dandanes solidno treniranemu rekreativnemu plezalcu ne predstavljajo večjih travm, če je vajen sprotnega namučanja varovanja – svedrovci so bili svoje čase prej izjema kot pravilo, tičali so morda le v kakšnih ploščah, kjer ni bilo druge možnosti varovanja, a časi se spreminjajo in morda je danes kaj drugače, čeprav opremljanje starih smeri s svedrovci ni dovoljeno. Smeri so večinoma prav po športno kratke; medtem ko jih malo večji šopek preseže 100 m, 200 m dosežejo le redke. Sestopi s sten nemalokrat potekajo s spusti po vrvi. Najprimernejši čas za obisk tega področja je argentinsko poletje, od januarja do začetka marca, čeprav se sezona lahko začne že novembra in traja do konca marca. Izhodišče za vzpona je kočica Frey ob Laguni Tonček, ki je odprta vse leto, s tem, da je ponudba v zimskih mesecih nekoliko okrnjena. Ob jezeru je dovoljeno taborjenje, kar pride zelo prav na višku sezone, ko je v koči lahko velika gneča. Dostop do Lagune Tonček vodi iz Ville Catedral, »smučarske vasi« 20 km iz Bariloče, od koder se do jezera lahko povzpne po Slovenski stezi po dolini potoka Van Titter (12 km, 3 do 4 ure in pol) ali pa si dostop nekoliko olajšamo z uporabo tehnologije in se na »delovno višino« 2000 m potegnemo z gondolo, ki pelje do kočice Lynch. Od tam nas do kočice Frey loči 8,5 km (3–4 ure) hoje z lepimi razgledi.

Viri:

D. Bertoncelj, V. Arko. Dhaulagiri. Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu, 1956.

V. Arko. Saga slovenske patagonske šume. PV 2, 1991.

V. Arko. Slovenske gore pod južnim križem. PV 3, 1991.

M. Raztresen. Prvi Slovenec v Himalaji. PV 3, 1991.

M. Raztresen. Slovenski pečat argentinskih gor. PV 7-8, 1999.

M. Eiletz, V. Rode (urednika). V kraljestvu kondorjev in neviht. Pol stoletja andinizma slovenskih izseljencev v Argentini. Mohorjeva družba, 2001.

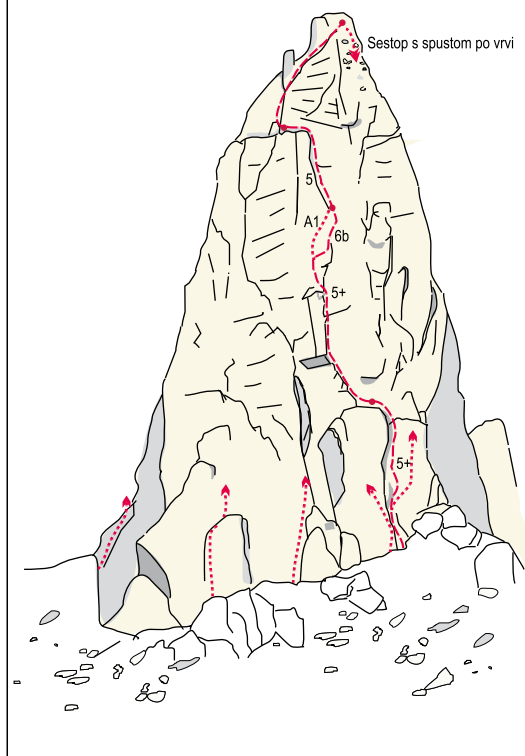
Vodniška literatura:

R. Garibotti. Guia de escaladas: Refugio E. Frey, Cerro Catedral, Bariloche, 2004.

K. Lindenmayer, N. Tapp. Trekking in the Patagonian Andes. Lonely Planet, 2003.

Zemljevid: Carta de refugios, sendas y picadas, Parque Nacional Nahuel Huapi, S. C. de Bariloche, Patagonia, Argentina, 1: 100.000.

CAMPANILE ESLOVENO Fonrouge-Bertoncelj 6b, 120 m

Risala Barbara Žižic

Po izidu aprilske številke Planinskega vestnika, v kateri smo objavili članek s podnaslovom O prvih slovenskih vzponih v patagonskih gorah, nas je Franci Savenc opozoril, da je naslov članka zavajajoč, saj so v Patagoniji slovenski izseljenci plezali že več kot 30 let pred prvim plezalskim obiskom iz Slovenije. Avtor članka Tone Golnar na začetku besedila sicer pojasni, da gre za vzpone alpinistov iz Slovenije, na kar bi radi še enkrat spomnili s tem opozorilom. Vsem, ki jih je naslov zmotil, zavedel ali prizadel, se za njegovo neposrečeno izbiro opravičujemo.

Nova smer v Cmiru

15. marca je Roman Mihalič - Gric s so-plezalcem Igorjem Zupančičem (oba AO Novo mesto) v sedmih urah preplezal novo smer Besna glista v Cmiru. 1100-metrška smer s težavami, ocenjenimi s IV+/4, 80°/70°, 60°-45°, se začne levo od znane Uroševe grape, pozneje jo malo pod polovico stene preči in nadaljuje desno od nje v ravni liniji proti vrhu stene. Malce pod vrhom se Uroševe grape ponovno dotakne na mestu, kjer ta zavije levo proti robu stene. Najtežji deli so v spodnjem delu ter proti koncu, kjer sta plezalca uspešno lovila ravnotežje na zasneženih ploščah in sledila linijam plaznic. 25. februarja je Roman sam preplezal Kokrsko Kočno I (IV/2, 800 m, 2,5 h) in sestopil po smeri Kokrsko Kočna V (V, IV/2, IV+, 60°, 800 m, 2 h), 2. marca pa je s Tomažem Kocjanom (AO Novo mesto) preplezal Mladinsko smer (III, 2-3, M, do 75°, 600 m, 4 h) v Storžiču.

Balvaniranje in športno plezanje

Na teh straneh se bolj redko piše o dosežkih športnih plezalcev in balvanistov. Po krivici, saj prav slednji zadnja leta uspešno lovijo svetovni vrh tovrstnega plezanja. Kar nekaj dobrih športnih plezalcev se je specializiralo za krajše smeri, v katerih pa je v nekaj gibih lahko skritih veliko let garanja. Že v jeseni je David Stepanjan preplezal obe varianti Aligatorja (Wrestling with Aligator ter Petting with Aligator, fb 8b ter 8a+), v marcu pa je to uspešno še Roku Klančniku (AO Slovenj Gradec).

Grega Šeliga se sicer močno posveča balvaniranju, a tokrat je za spremembo zavil v priljubljeno Mišjo peč pri Ospu in preplezal Sanjski par (8c). Smeri ne more prehaliti in pravi, da mu je gotovo pomagala dvigniti raven kondicije dovolj visoko, da je zmožni še stari dolg v Zalogu. Po dveh letih študija je namreč končno uspel preplezati smer z imenom Familija (fb 8b). Ker je fant znan po zelo samosvojem zajemanju življenja z veliko žlico, so minuli dnevi

očitno velika prelomnica v njegovem življenju.

Poseben dosežek je uspel Franciju Jensterletu, ki je kljub očetovstvu uspel preplezati smer Bitka s stalaktiti (8b+) v luknji velike stene nad Ospom. Sektor je izjemno priljubljen in v njem nastajajo res maratonsko dolge smeri. Še isti popoldan je v steni za vasjo preplezal še Matičkov svet (8b).

Histerija in Sanjski par

Histeričen ni nihče, še najmanj pa Natalija Gros (Red Bull, Volksbank, avtohiša Sawal, La sportiva), ki je širši publiki bolj znana kot tekmovalka in tudi zmagovalka tekem SP v športnem in balvanskem plezanju. A podobno kot Martina Čufar se posveča tudi plezanju zelo težkih smeri v naravnih stenah. Tako je 26. marca preplezala smer Histerija, ki nosi oceno 8c+ in je najtežja smer, ki jo je Natalija zmožna do zdaj, istočasno pa gre trenutno tudi za najboljši dosežek ženskega športnega plezanja pri nas. Po prvih neuspešnih poskusih v njej novembra lani se je marca vrnila. Smer, ki jo je leta 2004 kot prvi preplezal Matej Sova, je ena od tistih, ki potekajo povsem do roba stene Mišje peči in je predvsem velik vzdržljivostni zalogaj z detajlom v ključnem delu.

Drugi pomemben vzpon, ki sicer ni mejnik v moškem plezanju, je 17. aprila opravil ravno avtor Histerije, ko je uspešno preplezal smer Sanjski par (9a).

Mehika

Martina Čufar se po končani tekmovalni karieri čedalje bolj posveča plezanju več raztežajev dolgih smeri. Da je to vendarle druga zgodba, občuti tudi sama, saj je nemalokrat do stene in čezno potrebno zveliči ogromne količine tovara. Zanimivo pa je, da ob pomoči svojih bogatih poznanstev zna najti izredno zanimive cilje. Tokrat se je usmerila v steno El Gigante v Mehiki, ki je res prvovrsten cilj za dolge proste vzpone. Po napornem dostopu in prenašanju težkih tovorov sta z Nico-

lasom Kaliszem vstopila v smer Logical progression (7c+, obv. 7a, 27 R, 900 m). Začetek poteka v nekoliko bolj poraščeni in prašni steni, kjer težave sicer niso največje (do 6c), a kmalu sledijo najtežji raztežaji (do 7c+) in osrednji del smeri, ki postreže z res velikimi in konstantnimi težavami. Strah, da bi ju noč ujela med spustom, ju je prisilil v povratek. Škoda, da nista bila za 'kako minuto' hitrejša, da bi preplezala še zadnji raztežaj (6a) in s tem zaključila vzpon na vrhu stene, kot se spodobi.

Peščena katakomb

Tomaž Jereb je 1. aprila v veliki osapski steni opravil solo ponovitev smeri Peščena katakomb (VI, A3, 100 m). Smer je sicer res kratka, a jedrnata – zlasti na začetku. Včasih je bila pravi izziv za alpiniste, ki so se želeli spoznati s tehničnim plezanjem, pomožna vrvica, ki je visela iz nje, pa je marsikoga prestrašila že na tleh. Za vzpon je potreboval dobrih 8 ur.

Dovški Gamsovec

Po uspešni izmenjavi s poljskimi alpinisti je v Slovenijo prišlo še devet plezalcev, ki so razmišljali o podobni izmenjavi. Hoteli so izkoristiti zadnji teden zime in so meni nič, tebi nič zavili pod Škrlatico. Tik po zadnjem res močnem sneženju so zaplezali v Dovški Gamsovec, saj so ocenili, da so tam razmere najboljše. V dveh dneh, 13. in 14. marca, so preplezali tri nove smeri s težavami do M6, 5c in s splošno oceno TD+. Cyril Duperey, Matthieu Morelli in Fred Degoulet so preplezali smer Patate Dubuchkaniev (5c, M5, TD+, 600 m), Julien Lose, Julian Breuil in Jean Michel Arnaud so avtorji smeri Piza Pomdter (5c, M5, TD, 500 m), Fabien Passaro, Romaric Pellicier in Fred Salle pa so svojo smer poimenovali Sport Miskuite (IV+, M6, TD-, 500 m). Navdušeni nad lepoto naših gora so sicer nekaj malega tarnali, da je nameščanje varovanja precej težavno. Nisem pa stoodstoten, da so smeri res nove.

Romarić Pellicier

Zbor slovenskih alpinistov in Plezalni vikend Tura 2008

V soboto, 14. aprila, že krepko preko polnoči, smo bili vsi zelo zadovoljni, da smo združili obe prireditvi. Sobota je bila Vipavcem naklonjena do te mere, da se je dalo plezati tako rekoč ves dan, čeprav je povsod okrog lilo. Šele proti večeru, ko smo v šotoru spremljali predstavitev lanske sezone treh najbolj vidnih akterjev, je začelo deževati. Luka Krajnc (AO Celje) je predstavil dosežke na tekmovanjih, plezanje najtežjih kombiniranih smeri, proste ponovitve v Sloveniji in Dolomitih ter ledne vzpone v Alpah. Andrej Grmovšek (APD Kozjak), ki je od lanskega novega leta v Chamonixu do letošnjega novega leta prav tam preplezal najtežje kombinirane smeri, je ponovil tudi nekaj biserov doma, preplezal novo smer v Tofani in raziskoval Miyar Valley. Predstavil se je še Marko Prezelj (AO Kamnik), ki na svojih odpravah nikoli ne razočara (Charakusa), pa tudi v Alpah mu idej za presežke na zmanjka. Prav za vse pa velja, da jih je veselje poslušati, ko razlagajo o svojih

pogledih na alpinizem, in upam, da je tudi zaradi tega vsakomur jasno, zakaj so tako dobri v tem, kar počnejo. Mene je najbolj prevzel Peter Podgornik z dodelanim predavanjem o triintridesetih letih potikanja po gorah. Kaj vse je doživel in počel (in še počne), se res splača slišati. Nočna tekma v kombiniranem plezanju je bila prava poslastica večera tako za udeležence kot za navijače (za slednje še bolj). Kako se stvari streže, pa

sta lepo demonstrirala Luka Krajnc in Dejan Koren (AO Vipava). Srečanje se je zaključilo s tekmo v športnem plezanju na umetni steni, ker vreme v nedeljo tekmovanja na bližnjih naravnih stenah ni dopuščalo.

Rezultati:

- plezanje z zatikanjem: 1. Luka Krajnc, 2. Dejan Koren, 3. Marjan Slejko;
- težavnostno plezanje – mlajše deklice: 1. Larisa Fabjan, 2. Eva Krapež, 3. Špela Fabčič;
- težavnostno plezanje – mlajši dečki: 1. Vid Štrancar, 2. Miha Hajna, 3. Tadej Črnič;
- hitrostno plezanje – moški: 1. Matija Nabergoj, 2. Benjamin Kodele, 3. Dejan Koren;
- hitrostno plezanje – dekleta: 1. Špela Fabčič, 2. Nina Habjanič, 3. Urška Kete.

Novice je pripravil Peter Mežnar

Čez najtežjo dry-tooling smer v Evropi

Na koncu odlične zimske sezone z dobrimi vzponi predvsem v daljših modernih kombiniranih smereh je Erik Švab (AO SPDT, Grivel, La Sportiva, Montura) uspel v najhitrejši ponovitvi smeri Law and order, ki je z oceno M13 najtežja dry-tooling smer v Evropi. Erik je tako opravil že svoj drugi vzpon z oceno M13, saj je ob koncu lanske zimske sezone ponovil še edino drugo smer te težavnosti v Evropi (Game over v plezališču Dryland, prav tako v Avstriji). Smer Law and order je prvi preplezal Avstrijec Markus Bendler, in sicer jo je našel v previsni luknji z imenom Diebsofen na Tirolskem, kjer je še sedem smeri z ocenami od M9 do M12. Vzpon je Bendlerju uspel v januarju 2006; smer je takrat poimenoval Hell's angels paradise, a ga je pozneje spremenil, ker ga je spremenila tudi glasbena skupina, po kateri jo je imenoval. Najprej je za smer veljala ocena M14, saj je dolga več kot 40 m (90 gibov); prvih 20 m poteka v strehi, nadaljuje se v previsu, ključni del pa je prehod čez drugo streho, kateri sledi še 10 metrov lažjega, a delikatnega plezanja. Smer je prvi ponovil pokojni Harald Berger, nato pa sta bila v njej uspešna še Mauro Bole - Bubu in Ines Papert. Švab je tako opravil četrto ponovitev, za kar je porabil dva dni študija in skupno šest poskusov, vzpon pa je tako kot vse druge v teh letih opravil brez ostrog in tako spet dokazal, da je tudi najtežje smeri na svetu mogoče preplezati v tem stilu. Zato meni, da je vztrajanje z ostrogami - predvsem na tekmah - popolnoma nesmiselno. Glede na primerjavo z drugimi modernimi kombiniranimi smermi, ki jih je Erik preplezal do danes, in glede na pogovore z drugimi plezalci, ki smer poznajo, Švab predlaga zvišanje ocene na M13+. Za sodelovanje in tehnično pomoč se zahvaljuje sponzorjem in požrtvovalnim prijateljem, ki so ga med plezanjem varovali: Urošu Saksidi ter Claudiu Venturini in Fabiu Cocconu.

E. Š.

Eiger še enkrat

Spoštovani, v marčni št. Planinskega vestnika sem prebrala prispevek o Eigerju (avtorja Tomaža Jakofčiča) in z zanimanjem preverila pregled slovenskih vzponov v severni steni te mogočne gore. Pa sem med osvajalci zaman iskala meni znano navezo – avgusta leta 1988 sta se člana AO TAM Maribor Franci Topolovec in Milan Jolič - Đoli po klasični smeri (v S steni Eigerja) povzpela na vrh. Po uspešnem vzponu in napornem reševanju Korejcev je pri sestopu Joliču zdrsnilo. Tragedija je podrobno opisana v takratnem časniku Blitz v članku z naslovom Reševalec omahnil v smrt. Naj bo to zgolj dodatek k zanimivi reportaži. Želim vam uspešno delo še naprej in vas lepo pozdravljam!

Vir: Zbornik 40 let Alpinističnega odseka Planinskega društva TAM Maribor: 1962–2002.

Zinka Balant

Branje je kakor sanje, "dobro ali slabo"

Preden so italijanski vojaški strategji to železno »kučmo« namestili in utrdili na Lajnarju nad Soriško dolino, je odtoklo veliko znoja delavskega znojca in lir. Neskončno število bunkerjev je na rapalski meji. Na Primorskem je polno vojaških sledi iz obdobja obeh vojn, prve in druge, vidne so na slehernem koraku sem ter tja, gor in dol, vdolbine na skalnatem področju. Tudi jugoslovanska armada je v tem delu Slovenije pustila nekaj svojega, naj omenim obmejne karavle. Prenekateri pa že v razsulu. Z Marjanom, prijateljem iz otroških let, sva si lani ogledovala italijansko kasarno na Možicu v Soriškem predelu planšarstva. V deževnem vremenu so v kasarniškem prostorju stacionirane ovce. Vojaški objekt je še dandanes »vreden« fotografskega posnetka zaradi preciznosti graditve. Tudi kasarna Morbegna pod Triglavom je bila svoje vrste fenomen. Kmalu po vojni »baje« tudi predmet razprave o potrebah planinstva, pa je

vse skupaj zatonilo v pozabo. Zidovje pa še vedno kljubuje vsem vremenskim neprilikam. Pa še o tem, kako žalostno propada »prenekatero« domače kmečko hišno ognjišče. Mnoga zaradi nesporazumov v sorodstvenih povezavah. Narava pa ne čaka in naredi svoje. Prenekateri vnuk nikdar ne bo vedel za dom starega očeta in vrt stare matere, v katerem poslopu je tekla zibelka številnih otrok. Le posamezen popotnik uživa, fotografira, riše in skicira komaj še stoječa rebra nekdanjega poslopja in ostrejša. In prav je tako, »pohvalno obenem«, da bo ostalo pri življenju vsaj nekaj tistega, česar ni več ...

Janko Mlakar

Zakaj se Snoj hvali?

V aprilski številki PV ste na straneh 11–13 objavili članek Okno, ki ga je napisal Iztok Snoj. Članek je sicer kar zanimivo branje, toda to, kar je počel avtor, je popolna neumnost! Mar se v uredništvu ne zavedate, da z objavljanjem takih člankov lahko povzročite nemalo gorja med morebitnimi naivnimi mladimi posnemovalci? Avtor se je vedel skrajno neodgovorno. V slabem vremenu se je odpravil na resno visokogorsko turo, in to pozno popoldne. Bil je sam, iz spisa niti ni videti, da je komu povedal, kam gre. Samo sreči in naključju se mora zahvaliti, da ga niso skurile strele. Če je po tej turi že čutil navdušenje nad preživetjem, bi bilo bolje, da bi o tem molčal, ne pa da svojo nepremišljenost razglaša za nekakšno izjemno doživetje. Če bi se mu na gori kaj zgodilo, menim, da bi njegova zgodba lahko postala klasičen primer, kdaj je treba ponesrečencu zaračunati reševanje. Večje neodgovornosti si ne znam predstavljati: izkušen gornik rine z glavo skozi zid! Uredništvu pa svetujem, da člankov o takih neumnostih ne objavlja!

Devana Vižintin

Enciklopedično-leksikografska predstavitev Alp

Dictionnaire Encyclopédique des Alpes, uredili Pascal Kober, Dominique Vuilliamy, Sylvain Jouty, založba Glénat, Grenoble, 2006.

Novembra 2006 je pri založbi Glénat iz Grenobla (Francija) izšlo obsežno delo v dveh zvezkih s skupaj 1254 stranmi in skupnim naslovom Dictionnaire Encyclopédique des Alpes. Je velikega formata (24 x 32 cm) in vsebuje več kot 2200 slik, fotografij in drugega slikovnega gradiva, v njem je približno 100 zemljevidov, pri nastajanju pa je sodelovalo 227 avtorjev. Naslov prvega zvezka, ki obsega 463 strani, je Encyclopédie des Alpes (Enciklopedija Alp), drugi zvezek s 791 stranmi pa nosi naslov Dictionnaire des Alpes (Leksikon Alp). Gre za nadaljevanje dela Dictionnaire des Pyrénées (Leksikon Pirenejev; 940 strani), ki je izšlo leta 2000 pri francoski založbi Privat. Werner Bätzing, avtor del, kot sta »Die Alpen: Geschichte und Zukunft einer europäischen Kulturlandschaft« (Alpe: zgodovina in prihodnost evropske kulturne pokrajine; Beck, 2003) in

»Kleines Alpen-Lexikon« (Mali leksikon Alp; Beck, 1997), je julija 2007 v časniku »Neue Zürcher Zeitung« zapisal, da Dictionnaire Encyclopédique des Alpes nadaljuje evropsko tradicijo izdajanja enciklopedično-leksikografskih del, ki poteka od razsvetljenstva naprej. V »Enciklopediji Alp« nadaljuje tradicijo frankofonskih (npr. »Encyclopédie« iz leta 1780) in anglosaških enciklopedij (npr. »Encyclopaedia Britannica« iz leta 1768), v katerih najdemo daljša gesla, v »Leksikonu Alp« pa tradicijo nemško govorečih dežel, v katerih so bila v leksikonih gesla krajša (npr. »Universal-Lexicon« iz leta 1754). V prvem zvezku je 92 daljših člankov, razdeljenih na več poglavij: narava in okolje, zgodovina in umetnostna zgodovina, Alpe po državah, kultura, gospodarstvo, prosti čas in turizem, Alpe v umetnosti in prihodnost v Alpah. Članki so obogateni z več kot 700 eno- in dvostranskimi fotografijami, slikami in zemljevidi. Slovenci smo v tem zvezku zastopani le z enim člankom, t. j. splošnim člankom o slovenskih Alpah (Alpes slovènes).

Drugi zvezek prinaša 3500 krajših gesel, ki jih spremlja več kot 1500 slik in fotografij. Slovenci smo za ta zvezek prispevali kakih 60 gesel. Gesel o slovenskih Alpah je sicer nekaj več, vendar so jih napisali Francozi. Število gesel o slovenskih Alpah v prvem zvezku komaj presega odstotek vseh, v drugem pa so slovenske Alpe zastopane s približno dvema odstotkoma vseh gesel. Slovenska so, glede na to, da je v Sloveniji (po Alpski konvenciji) 4 % vseh Alp, leta 2000 pa je na tem območju živelo 4,3 % vseh prebivalcev Alp, zastopljena. Tolažimo se lahko s tem, da nismo edini, saj je največje število gesel posvečeno (jugo)zahodnim Zahodnim Alpam; to ne preseneča, saj kar tri četrtine avtorjev prihaja iz Francije (130) in francoskega gubernega dela Švice (34). Poleg tega tudi veliko italijanskih avtorjev (33) piše o Piemontu oziroma dolini Aoste. Še slabše kot nam (skupaj 14 slovenskih avtorjev) se je godilo Avstrijcem z le šestimi

in Nemcem z osmimi avtorji. Zapostavljenost nekaterih delov Alp naj bi se s predvidenim izidom dela v italijanski in nemščini zmanjšala. V pripravi je že italijanski prevod, pri katerem so le za Leksikon popolnoma predelali ali na novo napisali več kot 600 gesel, da bi delo bolj približali italijanskemu bralcu.

Predstavljeno delo je še drugo po Bätzingovem »Malem leksikonu Alp« izpred desetletja, ki skuša zajeti vse Alpe in pri katerem ne prevladuje turistična vsebina. Slovenci na primer še nimamo dela na nacionalni ravni, ki bi na podoben način obravnavalo le slovenski alpski svet, je pa res, da so gesla iz našega sveta vključena v Enciklopedijo Slovenije. Podobno je v Avstriji, v kateri so Alpe vključene v »Österreich-Lexikon« (Avstrijski leksikon, 1966, 1995), a v njem nimajo osrednje vloge. Nasprotno pa iz Italije, v kateri Alpe niso največja makroregija, prihaja doslej najboljše delo »La montagna – Grande enciclopedia illustrata« (Gora – velika ilustrirana enciklopedija, 1983–1987).

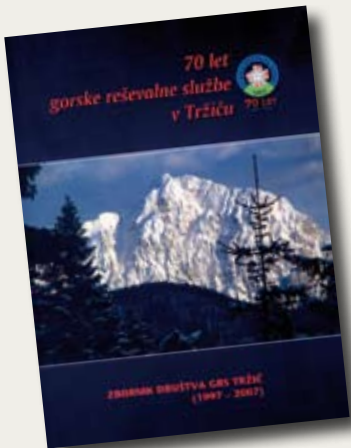
Največ »alpskih leksikonov« je izšlo v Nemčiji – poleg omenjenega Bätzingovega še »Alpen-Lexikon« (Alpski leksikon, 1977, 1983), »Lexikon der Bergfreunde« (Leksikon prijateljev gora, 1978) in »Knaurs Lexikon der Bergfreunde« (Knaurov Leksikon prijateljev gora, 1986/87), vendar je njihova vsebina bolj turistična, usmerjeni pa so pretežno na nemško govorno območje. V Švici tudi ni skupnega leksikona švicarskih Alp, obstaja pa vrsta del za posamezna gorska območja. Alpe so močno zastopane v številnih splošnih švicarskih leksikonih (na primer »Schweizer Lexikon« – Švicarski leksikon, 1991–1993, 1998/99 – ali »Historisches Lexikon der Schweiz« – Zgodovinski leksikon Švice, 2002).

Bätzing ugotavlja, da v delu Dictionnaire Encyclopédique des Alpes težko spregledamo, da so Alpe predstavljene iz nekakšne bolj ali manj »romantične perspektive«, kot območje gorskega kmetijstva in turizma oziroma

umetniški navdih. Slabše je zastopana aktualna problematika, na primer urbanizacija, moderno gospodarstvo ali sonaravni razvoj, popolnoma pa manjkajo teme, ki bi izražale pomen/vlogo Alp v posameznih alpskih državah. Kljub temu pa Bätzing pravi, da je delo brez dvoma izraz posebne »alpske zavesti«, saj »Alpe niso le gorovje, so evropska regija, ki presega državne meje in tudi v kulturnem pogledu izžareva svojo identiteto«.

Matija Zorn

Zbornik Društva GRS Tržič

Ob sedemdesetletnici Postaje GRS Tržič je izšel zbornik, ki zajema zadnje desetletje njenega dela (1997–2007) na področju reševanja v gorah. Sprva sem samo površno listal polični knjižici, potem pa mi je vzbudila zanimanje in sem jo v celoti prebral. Lahko bi jo razdelili na dva dela: prvi je bolj uraden, strokoven, drugi pa bolj literaren – opisi osebnih doživetij in občutkov. »Ko sem pred petnajstimi leti, ravno polnoleten, prišel med gorske reševalce, sem bil poln idealizma. Odraščal sem ob očetu, ki je sredi noči odhajal na reševalne akcije; včasih se je vrnil dobre volje, včasih žalosten ... Zdaj, po dolgih letih, še vedno obču-

dujem te može, ki so še vedno pripravljene tudi sredi noči iti v mraz, meglo ali veter, ker vedo, da tam nekje nekdo potrebuje njihovo pomoč ... Čas, v katerem živimo, je neizprosno. Od reševalcev se pričakuje vedno več, kar nekaj dni na leto gre na račun prostega časa za izobraževanje, usposabljanje itn. Delodajalci pa imajo manj poslušnosti za naše delo, kot so ga imeli nekoč ...« je zapisal Slavko Rožič, načelnik GRS Tržič.

V poglavju **Križ na gori** je opisan črni velikonočni ponedeljek, 29. marec 1937, ko je tržiška podružnica Slovenskega planinskega društva razpisala tekmovanje v smuku na severni strani Storžiča. Pobočje je tam zelo strmo in primerno za smuk. Ker je obstajala velika nevarnost plazov, so izkušeni ljudje tekmo odsvetovali. Mlade, razgrete, smučarsko navdušene glave jih niso poslušale. Med pristopom na startno mesto je velikanski plaz s Škarjovega roba zasul prvo skupino, devet ljudi. Ta nesreča je bila vzrok, da so pri podružnici Slovenskega planinskega društva Tržič že istega leta ustanovili reševalni odsek. V zadnjih letih so v svoje vrste sprejeli dosti mladih članov, med njimi tudi dve dekleti, čeprav to ni ravno pogost pojav. Ena je že postala reševalka, druga je še pripravnica.

Po "uradnem" delu so na vrsti članki o odpravah in skupnih turah članov in njihovih družinskih članov. Sodelovanje tržiške nujne medicinske pomoči z GRS Tržič je lepo predstavljeno z opisom nekaterih primerov nesreč. Helikoptersko reševanje v gorah je postalo pomemben način hitre in učinkovite pomoči ponesrečencem, saj so včasih odločilne že minute, ne ure. Pri nas so v ta namen prvič uporabili (še avstrijski) helikopter leta 1963 v Veliki Dnini pod S-steno Škrlatice. Slovenski helikopter je prvič sodeloval na vaji leta 1967, leta 1968 pa pri prevozu opreme ob reševanju v Čopovem stebri. Pomembno vlogo pri reševanju zasutih v plazju imajo plazovni psi, o katerih šoli in treniranju govori poglavje **Lavinci**. Omenjenih je nekaj primerov, ko je

pes pravočasno odkril zasutega in mu rešil življenje. Med avtorji sta tudi obe predstavnici nežnega spola. Nobena ni med reševalci kot zdravnica. Razprava o fizičnih sposobnostih je nesmiselna, saj moč ni vedno najpomembnejša. Nekdo je dober plezalec, obvada tehniko, prvo pomoč – ali pa ima dar, da pomirjujoče vpliva na ponesrečenca (leta 2006 je bilo na vseh postajah GRS 26 članic: 16 zdravnic, 7 reševalk in 4 pripravnice).

Sledijo različni prispevki, v katerih se razkrivajo tudi drugačne duše, kot bi jih pričakovali v včasih neprijaznem in robatem gorskem svetu. Taka je denimo odkrita osebna izpoved **Vse samo zaradi nasmeha**. Napeto se bere tudi spis o neprostovoljnem hitrem sestopu s Storžiča skozi Peto žrelo, ko je alpinista odnesel plaz in ima zdaj še en **Rojstni dan**. Pravi literarni spis z naslovom **Življenje je lepo** je pretresljiva pripoved alpinista (Janko Meglič), ki ga je odnesel plaz. V naslednjem članku nekateri reševalci opisujejo, kako so sami doživljali to reševalno akcijo. Potujemo še pod Mustagh Ato, pod katero brat in prijatelj pokojnega neseta spominsko ploščo, da jo bosta pritrčila na balvan. V članku **Led in kri** se lahko samo čudimo in obsojamo nespametno vedenje nekaterih udeležencev srečanja lednih plezalcev pod vnožjem masiva Écrin. Ker niso upoštevali opozoril in so prestopili varovalni trak, mejo med življenjem in smrtjo, sta pod tonami ledu umrla dva mlada plezalca. »Led je lep. Dokler ni krvav.« Na koncu je še nekaj veselih iskric tržiške GRS, da končamo z dobro voljo. Besedila popestrijo fotografije, posnete na vajah ali med reševanjem. Zbornik me je presenetil, ker je kvalitetna publikacija. Iz njega vejejo navdušenje, zagnanost in vdanost reševalnemu delu, ki ga opravljajo tržiški gorski reševalci. Razen dr. Iztoka Tomazina, ki je napisal že nekaj knjig, niso pisatelji. Dober zbornik jim je uspelo narediti, ker jim je odnos do reševanja v gorah uspelo preleti tudi na papir.

Mire Steinbuch

Takrat me počakaj, sonce

Milan Romih

Črešnjevec, 1992.

Tale Romihov, ta pa zna, vrug ga po-citraj. Namreč pisati, in to tako, da za-brenka na ravno pravo struno v meni, da istočasno zabrnijo tako spomini kot načrti za prihodnost. Da ne morem niti brati niti pisati, ampak se zagledam skozi okno v daljavo, pred očmi se mi odvija film spominov iz Južne Ameri-ke, v katerega se vpleta režija priho-dnjih posnetkov.

Leta 1992 je Milan Romih v samozalož-bi izdal drobno knjižico, dolgo komaj 111 strani, o svojih plezalskih doživet-jih. Napisana je slikovito, zgoščeno, brez leporečnega besedičenja, pripo-ved bralca tako vsrka vase, da nape-to podoživlja vse njegove vzpone (in padce), veselje, in žalost ob izgubi pri-jateljev: Nejcu posveti pesem, v kate-ri opiše praznino, ki je ostala za njim, Lojzu pa krajše poglavje, v katerem se spominja njunih skupnih doživetij. Plezalskih zgodb ne opisuje linearno, vanje se vrivajo spomini na pretekle plezarije v domačih hribih in preki-njajo premočrtnost pripovedi. Tako

se med vzponom čez severno steno Eigerja (klasično Heckmeierjevo smer sta z Majzlom preplezala v štirinajstih urah), pojavi reminiscenca: »Spomnim se, kako sem ga v zajedi Šit varoval v zadnjem težkem raztežaju zabasan pod previs, kjer mi je zmanjkalo štri-ka, brez klina, ker ga pač ni bilo, za zabijanje pa bi porabil preveč časa ... Gledava se, ko se Majzl zadere: "Milan! Padel bom! Drži! Drži! Mislim, da bom padel!" Jaz pa nazaj: "Majzl, kaj si nor, vidiš, da nimam klina, še sam se komaj držim." Majzl: "Ne morem več, padel bom." "Počakaj, da zabijem klin, malo še počakaj, Majzl." V naglici zabijem klin, Majzl pa še kar naprej: "Padel bom, padel ..." No, potem ko sem bil pripravljen na padec, pa ni padel.«

Vzpon v Eigerju so v Chamonixu praznovali na nivoju: s konjakom, sedeč na belih stolihi sredi glavne ceste, na beli mizi ni manjkalo vina, pod spomenikom prvopristopnikom na Mont Blanc so recitali pesmi. Velik vzpon si zasluži veliko slavje, pa naj gre za se-verno steno Matterhorna ali za Klin v Paklenici, ki sta ga s Sabljo preplezala v 65 minutah. To je obdobje generacije iz osemdesetih: Kneza, Cajzka, Sabole-

ka, Tiča, Pečovnika, Zaplotnika, Sveti-čiča, Kovača, Benkoviča in drugih.

Kadar so čustva ali občutki premoč-ni, da bi jih izrazil v prozi, se zateče v poezijo. Da, v tej knjižici je tudi nekaj pesmi, nekaj lirskih in nekaj rahlo ero-tičnih. Tudi njegova proza je pogosto poetična, zlasti ko med pristopi pod osemtisočake opazuje življenje okoli sebe in niza vtise kot miselne utrinke: »Ob izviru se umiva otrok; njegovo za-mazano lice je lepše kot bistra voda ... Rdeče mandarine padajo po blatnih tleh; deček joka ... Ptica se ne zmeni za temno nebo, njene peruti so bele, sijajne.« Zapisuje misli, ki se porajajo občutljivemu opazovalcu z dušo, od-prto za naravne lepote, za drugačnost in druge: »V teh krajih nihče ne joče; le redko, in kadar se pojavijo solze na obrazu, ki je že daleč od otroštva, joče-jo tudi ptice, starci in kamni ...«

Veliki vzponi včasih terjajo velike na-pore, na meji človeške vzdržljivosti. In ko se na vrhu ulijejo solze, to ni cme-ravost, to so solze moza, ki še sam ne more verjeti, da mu ob spoznanju, da sta čez steno, po licih tečejo solze. De-duc ostane dedec, tudi kadar joče.

Z Danijem sta se odpravila v Ande z namenom, da se povzpeta na tride-set šesttisočakov. Začela sta z Aconca-guo, veličastno, s prvenstveno smerjo v zloglasni južni steni. Pri tej veliki juž-noameriški pustolovščini, pri poskusih vzponov na Cho Oyu, K2 in Everest, poezijo odnesejo veter, sneženje, ga-ženje v gnilem snegu, napeti trenutki med plezanjem nevarnih ali težkih odstavkov in plazovi: » ... se iz spreje-mnika oglasi Šraufov zastrašujoči glas: "Bejžta, fanta, bejžta, plaz, plaz gre na vaju!" ... Nikoli prej se mi ni zgodilo, pa je bilo nevarnosti veliko, da bi občutek strahu povsem izginil, vedno me je ob-hajal. Danes pa ga ni bilo. Hip preden je ogromna snežna plahta, polna trga-jočih sil, vetra in zasipavajočega snega z vso svojo strahotno močjo udarila na naju, pogledam proti Daniju, zdel se mi je miren, nekoliko oddaljen, druga-čen, vendar miren, popolnoma miren, le nekaj korakov sva bila narazen. Ta-

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvā, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

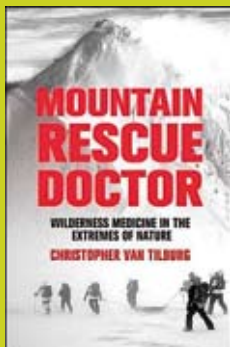

Bernadette McDonald:

TOMAŽ HUMAR

Hutchinson, april 2008

(mehka vezava, 320 strani, cena 17,53€)

Christopher van
Tilburg:
**MOUNTAIN RESCUE
DOCTOR**
Wilderness
Medicine in the
Extremes of Nature

St. Martins Press, januar 2008

(trda vezava, 304 strani,

cena 18,84€)

krat me spreleti, kaj se bo zgodilo, kaj bo z nama ...»

To je knjiga o življenju, ki najbolj polno zaživi med gorami, v stenah, v družbi prijateljev; o odpovedovanju materialnim dobrinam, ki so za mnoge statusni simboli, najbolj zagrizenim plezalcem pa ne pomenijo skoraj nič. Važna je le svoboda, za katero so se pripravljali odpovedati službi, denarju, uspehu. Uspehu? Kaj je večji uspeh: preplezati smer v težki in visoki steni, sestopiti v slabi vidljivosti in obupnih razmerah ter preživeti, ali se pustiti vkalupiti v neko službo in dan za dnem opravljati isto tlako?

To je tudi knjiga o 'hoji' po robu, do katerega pripeljejo redki oprimki, krušljiva skala ali gnil led in se je treba nekako izvleči; o napetih trenutkih in nevarnih situacijah – Sablja na stojišču ni imel klina, imel je pa zelo bled obraz –, v katerih je odločilno besedo imel kanček sreče. Ne, tudi akcije ne manjka na teh straneh. To so zgodbe o novih rojstvih, kajti če še ne veste, človek lahko po tridesetmetrskem padcu, ki se je končal zgolj z nekaj praskami, upravičeno proglasi ta dan za nov rojstni dan in ga bo ob letu osorej primerno proslavil s prijatelji. In takih rojstnih dni se v teku let nabere kar nekaj ...

»Nisem žalosten, ničesar nisem izgubil, ničesar nisem zamudil. Vrh? Naredil sem vse, da bi ga dosegel, vse do določenih meja, ki jih poznam, pa vendar je bil tokrat predaleč, nedosegljiv. Dobil sem dneve, lepe dneve in ti ostajajo, tudi brez vrha ... in skoznje ostaja veliko lepega, neponovljivega v meni samem.« Ali kot je rekel Šrauf: »Važne so zgodbe, fantje!«

Zunaj sneži. Strmim skozi okno; po ozki poti, ki se vije med rumenorjavimi pobočji nizke posušene trave altiplana, nad katerim se razpenja temnomodro, skoraj črno nebo, počasi korakam proti jezeru Chiar Kkota pod Condoririjem, ki se je pravkar pokazal v luknji med oblaki, ki ovijajo njegova vrhova. Gora kondor. Lepa. Čaka me.

Mire Steinbuch

Planinstvo na OŠ Gorje

Bližina gora in nevarnosti zaradi neznanja njihovih obiskovalcev so bila razloga za vpeljavo Planinske šole (PŠ) v naravi na OŠ Gorje. Na Fakulteti za šport sem si pridobil dovolj organizacijskega znanja za izvedbo tega zahtevnega projekta. Podpora PD Gorje nam je olajšala odločitev o začetku dejavnosti, h kateri si želimo privabiti celotno populacijo otrok OŠ Gorje. Začeli smo s preprosto idejo: vsakemu učencu OŠ Gorje v času osnovnošolskega šolanja omogočiti vzpon na Stol, ki je iz Gorij tako lepo viden. V šolskem letu 1995/96 smo se s prvo generacijo otrok zadnjega razreda OŠ odpravili na vrh Stola, pred večerjo obiskali Ajdno, prespali v Valvazorjevem domu, naslednji dan pa odšli peš do Save in na rafting do Radovljice. Ta oblika izleta se je ohranila do danes. V dvanajstih letih je bila izvedena devetkrat. Od 284 možnih kandidatov se je dvodnevne izleta udeležilo 230 učencev. Pozitivna izkušnja tega projekta je zahtevala nadgradnjo. Vsak učenec naj bi osvojil osnovni program Planinske šole (PŠ) in to potrdil z uspešnim pisnim preizkusom znanja, za katerega dobi diplomu in značko PZS. Za izvedbo smo izbrali kočjo na Lipanci, ki je zelo primerna tudi za nastanitev tistih, ki ne hodijo redno v gore. V šolskem letu 1998/99 smo izpeljali prvo PŠ za učence predzadnjega letnika OŠ. V desetih letih smo PŠ izpeljali devetkrat, enkrat pa je zaradi nezainteresiranosti učencev odpadla. Pri osmih izvedbah, za katere imamo vse podatke, je od 299 možnih kandidatov sodelovalo 232 tečajnikov.

Na začetku smo namesto popoldanskih pohodov prve tri dni izvedli "plezalni vrtec" v primernih skalah v bližini kočje. To smo zdaj opustili, ker je zelo težko dobiti mentorja z vsemi zahtevanimi licencami, pa tudi drago je.

V okviru programa obdelamo vse teoretične teme PŠ – od lika planinca in planinske opreme do prve pomoči. Naše nekdanje učenke, ki so zdaj vodnice PZS – Breda Čop, Janja Čop in

Lidija Pretnar – so za vsakega učenca tečajnika pripravile brošuro, usklajeno z veljavno literaturo na tem področju. Dejavnost planinskega krožka, ki poteka pod mentorskim vodstvom učiteljic OŠ Gorje Francke Jensterle in Jerce Šolar, zaokroža planinsko dejavnost šole in omogoča učencem nadgradnjo, če to želijo.

Pri izvedbi vseh planinskih dejavnosti se zanašamo na svoje kadre v učiteljskih vrstah, zelo pa smo ponosni, da se v delo vključujejo tudi naši nekdanjji učenci. K tako visoki motiviranosti za planinske dejavnosti pripomorejo ravnatelj OŠ Gorje Milan Rejc, pomočnica ravnateljice Mojca Brejc in kolegi učitelji, pa tudi tehnično osebje šole.

Posebna zahvala pa gre PD Gorje, predsedniku Kristlu Ogrisu in Marici Okršlar, vodji odseka za gospodarske dejavnosti, ki nas vsa ta leta podpirajo v naši planinski dejavnosti.

PD Gorje nameni za vsakega učenca precej sredstev in tako zmanjša stroške, ki jih imajo starši z udeležbo svojega otroka v PŠ. Društvo poravnava tudi stroške z morebitnimi zunanjimi sodelavci. Učence, ki uspešno opravijo PŠ, in učitelje mentorje pa ob slovesni podelitvi diplom in značk nagradijo s sladkimi dobrotami.

Vsem naštetim iskrena hvala. Hvala tudi učencem, ker se z veseljem udeležujejo PŠ, staršem učencev pa hvala za zaupanje ter moralno in finančno podporo.

Na letošnjem občnem zboru 14. 3. 2008 me je PD Gorje presenetilo s podelitvijo bronastega častnega znaka društva. To je priznanje celotni ekipi, ki pomaga pri izvedbi planinskih dejavnosti na OŠ Gorje. V svojem imenu se zahvaljujem vsej ekipi sodelavcev planinskih projektov na OŠ Gorje, pa tudi PD Gorje za zaupanje. Priznanje nam pomeni obvezo, da se bomo še naprej trudili izobraževati mladino na planinskem področju.

Učitelj športne vzgoje na OŠ Gorje

Nenad Pilipovič

Planinska šola v naravi

Učenci 8. razreda OŠ Gorje smo bili od 8. do 12. 10. 2007 v planinski šoli v naravi na Lipanci. Učitelji so nas vodili po hribih, nas učili planinsko teorijo, na koncu pa smo pisali test. Prvi dan smo se odpeljali na Pokljuko in se odpravili do Blejske kočice na Lipanci. Še isti dan smo obiskali bližnja Lipanska vratca, od katerih smo imeli lepe razglede na kočico na Lipanci, Planiko, Kredarico ter na Triglav. Ko smo se vrnili v kočico, nas je že čakalo zelo dobro kosilo, po urici prostega časa pa smo se odpravili na Planino Klek. Pot se je precej vlekla. Na planini smo malo posedeli, se šli nogomet in odbojko, a smo morali kmalu oditi, ker nas je noč že zelo lovila in nam je ves čas hodila za petami. Po večerji smo imeli predavanje o vožlanju različnih vozlov. Naslednji dan so nas zbudili zelo zgodaj, saj smo morali na Debelo peč. Na vrhu, s katerega je zelo lep razgled, je vražje pihalo. Po kosilu in počitku nas je popoldne čakala še pot na Planino Javornik, na kateri smo bili že lansko zimo, vendar s tekaškimi smučmi. Tudi tam smo se malce "jagali" z žogami. Po večerji smo poslušali predavanje ob diapozitivih našega gorjanskega alpinista Urbana Ažmana. Naslednje jutro smo šli na Mrežce in se varovali s prepenjanjem ob jeklenicah. To je bila enkratna izkušnja za vse. Popoldan nas je obiskala učiteljica gospodinjstva in nam dala različne

naloge za reševanje. Naslednji dan naj bi šli na Viševnik, vendar zaradi močnega vetra nismo šli. Pot nas je vodila na Rudno Polje. Zadnji dan smo vstali zgodaj in šli še v temi na Brdo gledat sončni vzhod. Bil je čudovit. Po sestopu smo v koči pozajtrkovali, rešili teste, naredili preizkus iz vozlov, bili po planinsko krščeni in dobili planinska imena. Vsi, ki smo izdelali Planinsko šolo, smo imeli decembra še slovesno podelitev značk in diplom v avli šole ob navzočnosti ravnatelja OŠ Gorje Milana Rejca in predsednika PD Gorje Kristla Ogrisa.

Vtise je zapisala učenka OŠ Gorje in udeleženka šole v naravi na Lipanci 2007

Ana Rajgelj

Občni zbor Planinskega društva Javornik Črni Vrh

V lepem pomladnem popoldnevu, prvo soboto v aprilu, so ljubitelji planin s severne in južne strani Javornika, pa tudi od drugod, napolnili Pirnatovo kočico. PD Javornik je pripravil redni letni občni zbor. Po uvodnih formalnostih so bila na vrsti poročila o opravljenem delu po posameznih odsekih in odborih društva. Veliko je bilo poročenega v minulem letu. V Pirnatovi koči so največja pridobitev, predvsem za obiskovalce, nove sanitarije. Popravljen je bil peč v osrednjem prostoru, montirana nova nihajna vrata med točilnim pultom in kuhinjo, zabetoni-

ran temelj za podporni zid pred kočico ter opravljeno še veliko drugih rednih vzdrževalnih del, od spravljanja drv do barvanja klopi in razglednega stolpa na vrhu Javornika. 8. julija je bilo na Javorniku praznično, minilo je že sto let od uradnega odprtja prve kočice, ki je stala nekoliko nižje od sedanje, bližje Medvedove domačije. Prvo kočico, ki se je prav tako kot sedanja imenovala po prof. Maksu Pirnatu, je že leta 1905 skupaj z domačini gradila idrijska podjetnica SPD. Slovesno so jo odprli 4. avgusta 1907. Sedanja kočica, ki stoji na višini 1156 m, na sedlu med Javornikom (1240 m) in Dednim vrhom (1217 m), je bila odprta leta 1952. Od leta 2000 jo upravlja PD Javornik. Obisk se povečuje in to je seveda razveseljivo, je dejala predsednica PD Lilijana Homovec, pomeni pa tudi obveznost, da poskrbimo, da se bo vsak obiskovalec v njej prijetno počutil. Posebna zahvala gre oskrbniku Damjanu in vsem, ki mu občasno pomagajo pri delu v koči. Mladi so naša prihodnost, tega se zavedajo tudi v društvu. Najmlajši vzgojiteljica Francko vse šolsko leto hodijo na krajše izlete v bližnjo okolico, nekoliko starejši pa so se skupaj z Rajko in Lilijano in alpinistom Markom zavzeto pripravljali za tekmovanje Mladina in gore. V minulem letu je bilo organiziranih tudi kar nekaj izletov po slovenskih hribih, od tradicionalnih, na Čaven, Malo goro, Hleviše, Porezen, Nanos, Kriško goro in Kalški greben, do novih, na Stenar, iz Vipave na Javornik ... Člani društva so se na izletih nekajkrat pridružili sosednjemu društvu Križna gora. Markacisti skrbijo za več kot 40 km planinskih poti, na Javornik – z juga in zahoda –, na Čelkov vrh in Špičasti vrh, Idrijsko-cerkkljansko planinsko pot in mednarodno Alpsko pot (Via Alpina). V letu 2007 je PD Javornik obnovilo svoj del Idrijsko-cerkkljanske poti, dolg 30 km; nastal je nov opis poti, tako da bo lahko v tem letu izšel tudi vodnik.

Konec aprila se bodo začela dela v koči. Obnoviti bo treba osrednji prostor, hodnik in prostor za tuširanje in

zamenjati vhodna vrata. Večina materiala je bila že pripravljena. Markaciste čaka redno vzdrževanje obstoječih planinskih poti, nadaljevalo se bo delo z mladimi, organizirani bodo izleti; radi bi šli tudi kam višje, mogoče nad 4000 m. Organizirana bosta oba tradicionalna pohoda na Javornik, poskrbeti bo treba, da bo kočica ob koncih tedna vedno odprta, spraviti drva za naslednjo zimo in še marsikaj. Dobro bi bilo tudi poslati na izobraževanje še kakšnega bodočega markacista, planinskega vodnika ali mladinskega vodnika. Za konec občnega zbora so prišli do besede še gostje, predstavniki planinskih društev Križna gora, Idrija, Nova Gorica, Cerčno, predsednik Posoškega MDO-ja, predsednik Krajevne skupnosti Črni Vrh ter predstavnik idrijske občine. Predsednik Posoškega MDO-ja Gregor Rupnik je predal bronasti častni znak PZS Silvi Gostiša in Lidiji Wahl. Po končanem občnem zboru so za dobro razpoloženje poskrbeli še podkrajski godbeniki na izvernih domačih instrumentih.

Marko Rupnik

Za lepšo pomlad v Vinski Gori

Vsakoletna čistilna akcija članov Planinskega društva Vinska Gora v okviru na novo ustanovljenega Odseka za varstvo gorske narave je že nekaj let stalnica naših spomladanskih akcij. Povprečje udeležencev se vrti okoli številke deset in letos sta se pridružila še dva. Dvanajst se nas je torej odpravilo od Spodnje Črnove proti Vinski Gori in tisti v škornjih smo veselo čofotali po vodi, saj je marsikaj, še posebno "zastavice" iz polivinila na vejah, dosegljivo le na tak način. Letos je bil pred nami še večji zalogaj navlake, ki jo je prinesla lanska katastrofalna poplava v septembru. V "zamenjo" za odpavljeni še precej novi most čez potok Pirešica, čez katerega sicer pelje naša planinska pot, smo dobili dodatno pošiljko vseh mogočih stvari. (Mimogrede: voda je razširila oziroma odnesla tudi brežino in treba bo postaviti »trdnjši most«.) Res, ob takšni akciji se je poleg zavaha-

nja rokavov treba tudi psihično pripraviti. Česa vsega ne najdeš v vrečkah, plastenkah, tisoč in enem papirčku, da o množici cigaretnih ogorkov ne govorimo! Kaj pa požari v sušnih obdobjih?! Človek se kar »čudi«, kako čisto notranjost avtomobilov imajo vozniki, saj je ni stvari, ki je ne bi odvrgli ... Na ovinku, tam, kjer se cesta dotika betonske zaščite, je bilo za skoraj celo vrečo oblačil – puloverji, bluze, dolge spodnjice s pentljami ... Človek si zaželi, da bi se radarjem, ki merijo hitrost vožnje, pridružile tudi kamere, ki bi posnele tiste, ki med vožnjo brezobzirno čistijo notranjost svojih avtomobilov. Primerne kazni zanje bi kmalu vzpostavile red, saj se za denarice vsi bojimo! Vsekakor pa bi bilo treba narediti red predvsem »v glavah«, pa vsega tega ne bi bilo. Človek zaman upa na čistejša časa, saj je vsako leto slabše, namesto da bi bilo bolje. Ali si ne želimo vsi lepše in čistejše dežele?! Storimo kaj za to – vsak posameznik – in lepše nam bo! Še to: planinci, pohitimo z akcijo, ker nam bo ob poznejših datumih rastlinje otežilo pobiranje odpadkov. Skupna čistilna akcija v kraju Vinska Gora bo 19. 4. 2008. Pridružite se nam!

Marija Lesjak

Občni zbor PD Kranj

Planinsko društvo Kranj kot naslednik kranjske planinske podružnice ohranja

nja delo in vsebino kranjskega planinstva. Lani smo se kljub težavam in problemom v gorenjski regiji po številu članstva znova uvrstili na prvo mesto, v slovenskem merilu pa na tretje. V veliko veselje nam je, da se ohranja in aktivno nadaljuje delo MO z najmlajšimi, to je z osnovnošolci, z izvedbo tradicionalne planinske šole in s strokovno vodenimi planinskimi izleti v gore. Lani so se mladi kranjski planinci pripravili na »kviz« »Mladina in gore«, to je slovensko planinsko tekmovanje v znanju planinstva. Mladinci, srednješolci in študentje pa so vključeni v skoraj 200-članski alpinistični odsek, v katerem dosegajo vrhunske plezalne vzpone. PD Kranj je ponosen na uspehe športne plezalk Natalije Gros, ki je v kombinaciji postala svetovna prvakinja. Lani je bil sprejet novi zakon o planinskih poteh, ki jasno opredeljuje tako obveznosti upravljavca poti kot tudi odgovornosti in sankcije. PD Kranj je še vedno odgovorno za skoraj 200 km poti. Lani je bilo samo za obnovo poti na Kokrsko sedlo, to je "Taške", treba plačati poldrugi tisoč evrov. Menimo, da ostaja primarna ohranitev poti, ki so vezane na objekte PD Kranj. Markacistom pa gre vsestranska zahvala za izjemna prizadevanja za obnovo poti v gorskem svetu.

Glede stanja premoženja PD Kranj lahko rečemo, da imamo popolno urejeno lastništvo nad društvenimi prostori na Koroški cesti v Kranju in Planinskim

domom na Krvavcu – Gospincu, v postopku denacionalizacije pa je »zavetišče« t. i. GRS, ki si je pravico pridobilo s tripartitno prodajno kompenzacijsko pogodbo med občino Kranj, PZS in PD Kranj, v kateri je zajet objekt »GRS«. Največji problem pa nastaja z urejanjem pridobivanja lastnine za planinski dom na Kališču, pa tudi funkcionalno zemljišče, ki je po denacionalizacijskem postopku znova v lasti Agrarne skupnosti Bašelj. Upamo, da se bo ta zemljiškopravna zadeva z nakupom zemljišča letos uredila. Ob bilanci dela PD za minulo leto ugotavljamo, da je bilo to obdobje trdo in zahtevno, a nam je vendarle uspelo pokriti stroške prihodki. Veseli nas aktivnost planinske sekcije iz Preddvora, ki je vsestransko aktivna in uspešna in šteje več kot sto članov. Tudi vodniški odsek je aktiven, saj ob organiziranju pohodov in planinskih izletov temeljito skrbi tudi za usposabljanje. Novo gorskoreševalno društvo si je leto po ustanovitvi začelo pisati novo zgodovino gorskoreševalne dejavnosti tudi v okviru in sistemu civilne zaščite. Pri tem bi bilo najbolj praktično, če bi se vsa oprema in preostali inventar s sredstvi prenesla na društvo GRS. Glede objekta t. i. GRS na Krvavcu pa je kakršno koli spreminjanje, dokler poteka denacionalizacijski postopek, nemogoče. Lani je bilo kar nekaj pomembnih vzdrževalnih del in obnov žičnic na Kališče in Ledine. Letos bomo vsaj priložnostno počastili 60- in 115-letni jubilej slovenskega planinstva, skupaj s celjskimi planinci pa se bomo spomnili tudi tega, da je minilo 115 let, odkar je Fran Kocbek z vodnikom Piskernikom preplezal severovzhodni greben Križa–Koroške Rinke. Posvetili se bomo tudi jubileju ob prvem vzponu na Triglav pred 230 leti in 200-letnici meritve višine Triglava Valentina Staniča. Vabim vas k pripravam na praznovanje 110-letnice kranjskega planinstva z bogato tradicijo. Upam in pričakujem, da bo v tem času napisan in izdan »almanah o kranjskem planinstvu«.

Franci Ekar

Glinčan od Emone do danes

Teden dni pred veliko nočjo, 16. marca 2008, je Odsek za varstvo narave pri Planinskem društvu Pošte in Telekomu Ljubljana organiziral izlet po zahodnem obrobju Ljubljane, po delu Polhograjskega hribovja do Topola na Katarini. Z obračališča mestnega avtobusa v Podutiku smo se odpravili mimo peskokopa do kamnite zgradbe v obliki bunkerja, ki je žal postala divje odlagališče odpadkov. Vendar to ni nekdanji vojaški objekt, temveč lepo ohranjena apnenica, ki jo je leta 1875 postavil kamnosek Lovrenc Vodnik. V njej so na tone kamna gliničana predelali v apno, predvsem za popotresno obnovo Ljubljane in okolice. Prav spoznavanje tega kamna, gliničana, je bilo namen izleta. Ob apnenici nam je vodnica Irena Fekonja predstavila knjigo, v kateri je našla idejo. Po lepi gozdni poti smo odšli proti Toškemu čelu med opazovanjem številnih znanilcev pomladi, trobentic, vresja, celo vijolice in pljučniki so že cveteli. Po lepi gozdni poti smo prispeli do Malega in Velikega Brezarjevega brezna, prizorišč žalostnih povojnih dogodkov, o katerih priča tudi spominsko obeležje. Nadaljevali smo pot do križišča markirane Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije in do spomenika, Kurirčka, posvečenega vsem padlim kurirjem v NOB. Žal pa je od njega ostala le še plošča. Pot poteka od Prekmurja do Primorja, Društvo prijateljev poti KV NOV Slovenije pa skrbi za vzdrževanje in njeno prepoznavnost.

Po najstrmejšem delu poti smo si zasluzili počitek v Lovski koči na Toškem čelu. Nato smo šli naprej, sprva po cesti, ki pelje na Katarino, nato pa smo zavili na levo v gozd in po lepi, sicer malo daljši poti prišli vse do Katarine. Tik pred ciljem smo se ustavili na jasi. V bližini so tri kontrolne točke Poti Slovenskih legend, ki jo je ustanovilo naše društvo. Udeleženka Darja nas je z besedo popeljala med srednjeveške roparske viteze okoli Jeterbenka, vzpetine nedaleč od Katarine. Nato nas je presenetila s papirnim zvikom

z opisi legend s tega območja, ki jih je zbral v svoji knjigi njen pokojni soprog, član našega društva Rado Radešček. Po okrepčilu pri Dobnikarju na Topolu smo se odpravili nazaj proti Toškemu čelu. Nenadoma nas je sredi gozda presenetil "dobri vitez", Irenin Lojze, z dobro kapljico iz domačega vinograda.

Po planinski poti, ki vodi v Vižmarje, smo zavili na desno v Glince; tam nas je že čakal domačin, vnet preučevalec glinškega kamna. Povedal nam je marsikaj zanimivega o svetlo-temno sivem apnencu s tisočletno zgodovino, ki mu domačini pravijo »glinčan« in je verjetno dobil ime po potoku Glinščica. Uporabljali so ga že Rimljani pri graditvi stare Emone. Vse do 20. stoletja so ga vgrajevali v stavbe širom po Ljubljani in obrobni naseljih – Šiški, Kosezah, Dravljah, Kamni gorici, Guncljah, Šentvidu, Dolnicah in Glincah. Iz njega so zgrajena podnožja in portali renesančne Kazine, Evrope in Figovca, hiš na Gornjem trgu in v Stari Ljubljani ter številnih drugih stavb in cerkva naše metropole, pa tudi okenski okviri, stebri in stebrički, kužna znamenja, spomeniki in kapelice, vodnjaki in kamnite mize, ki jih najdemo povsod na tem območju. Iz glinškega apnenca je zgrajen tudi srednji most Ljubljanskega Tromostovja z letnico 1842. Po prvi svetovni vojni pa je glinčan izgubil veljavo, saj se je z arhitektom Plečnikom začela uporaba lepšega kamna iz Podpeči.

Pohod smo končali v poznih popoldanskih urah, in to tam, kjer smo ga začeli, vsak s svojimi mislimi in z oljčno

vejico, ki smo jo prejeli iz rok prijaznega gostitelja na cvetno nedeljo, teden pred velikonočnimi prazniki. Hvala Ireni, ki si je pogumno zamislila izlet prav v domačem kraju in nas seznanila s čudovitim kamnom, ki ga večina Ljubljčanov zagotovo ne pozna. Sprehodili smo se skozi zgodovinski čas od rimske Emone do srednjeveških legend ter manj lepih vojnih in povojnih časov.

Irena Mlakar

Obisk pri predsedniku države

Predsednik Slovenije dr. Danilo Türk je 17. aprila 2008 sprejel predstavnike Planinske zveze Slovenije (PZS). Delegacijo so sestavljali Tone Škarja, načelnik komisije za odprave v tuja gorstva, Miro Eržen, vodja projekta Slovenski planinski muzej, Marko Goršič, podpredsednik PZS, in vodja delegacije Franci Ekar, predsednik PZS. To je bila priložnost, da so predsednika države seznanili z delovanjem PZS in slovenskim planinstvom ter z nekaterimi sporočili, v zvezi s katerimi so ga zaprosili za mnenje in posredno tudi za pomoč. Poudarili so, da se v Sloveniji namenja premalo sredstev in skrbi za ohranjanje in varovanje gorskega sveta. To so še posebej podkrepili z dejstvi in s primerjavo, kako je to urejeno in se izvaja v evropskih alpskih državah. V Sloveniji ugotavljamo, da se protokoli Alpske konvencije (pri njej sodelujejo tudi nevladne planinske organizacije) ne izvajajo in so na stranskem tiru, čeprav jih je sprejel in ratificiral državni zbor Republike Slovenije. Predsednika so seznanili z rezultati dela in dosežki komisij za športno plezanje, za alpinizem in za odprave v tuja gorstva. Opozorili so ga, da bo leta 2009 minilo 30 let od slovenske osvojitve Everesta po zahodnem grebenu, ki še danes velja za najtežji alpinistični pristop na goro. In ta primat imamo še vedno Slovenci. Obvestili smo ga o težavah zaradi (ne) ureditve prenosa planinskih postojank, ki so nastale iz nekdanjih stražnic oziroma vojaških objektov, na planinska društva. Gre za objekte v Poso-

čju, na Zelenici, Krimu, Košenjaku nad Dravogradom. Prav po zaslugi planinske dejavnosti in prizadevnosti so se objekti uredili in ohranili. Poudarili so potrebo, da bi zaradi povečanja obiska v gorah v redni predmetnik osnovne šole vključili tudi teme o planinstvu, na primer odnos do varovanja in ohranjanja planinskega sveta in okoljevarstveno osveščenost, ter usposabljanje za varno gibanje in preživetje v gorskem svetu, v naravi. Predstavili so še projekt in vsebino Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. Zaposlili so za pomoč, saj do zdaj še nismo bili tako blizu pričetku gradnje, na katero čakamo že skoraj stoletje. Predsednika države so seznanili tudi s knjižnimi deli, z izdajami Založbe PZS in s Planinskim vestnikom. Predstavili so delo na področju varstva gorske narave, delo z mladimi ter planinsko prostovoljstvo, brez katerega ne bi mogli ohranjati, upravljati in posodabljati planinske in visokogorske infrastrukture. Predvsem pa so poudarili, da bi morali tudi v Sloveniji postati tako pozorni do gora, kot so ponekod drugod v Evropi.

Indok PZS

Stališče do vsebinskih zasnov Slovenskega planinskega muzeja

Sklep in stališče predsedstva PZS
Predsedstvo upravnega odbora Planinske zveze Slovenije (PZS) je predla-

galo in oblikovalo strokovno skupino za presojanje in dopolnjevanje gradiv v zvezi z nastajanjem Slovenskega planinskega muzeja (SPM). To skupino vodi Aleš Arih, priznan strokovnjak na tem področju. Nekateri člani skupine so mu že sporočili svoja mnenja, nekateri pa se z gradivi načeloma strinjajo, zato k njim niso poslali pripomb. Predsedstvo se še posebej zavzema, da bi bila vsebina muzeja kar najbolj vseslovenska in strokovno objektivna ter da bi bila vsa območja v Sloveniji in zamejstvu zastopana in predstavljena po enakih kriterijih. Prepričani smo tudi, da se vsebine in programi informativnih točk Triglavskega narodnega parka ne bodo podvajali ali preveč prepletali. Podpiramo stališče, da mora SPM predstavljati pomembne planinske dogodke in dosežke z vseh slovenskih območij. Upamo, da bo vsaj del predstavitev v klasični muzejski obliki ter da ne bodo popolnoma prevladale »plazme« in podobne sodobne tehnike. Predsedstvo tudi meni, da mora upravljavec planinskega arhiva Slovenskega planinskega društva (SPD) in PZS poskrbeti za njegovo pregledno predstavitev. Predsedstvo še opozarja, da je treba dosledno navajati avtorje, izvajalce, lastnike, ustanovitelje ... in zaščititi njihove pravice, saj vse bolj opažamo, da se na primer imeni SPD in PZS ob navedbah posameznih dejanj, do-

Miro Eržen, Marko Goršič, dr. Danilo Türk, Tone Škarja in Franci Ekar

godkov, dela in dosežkov izpuščata. V zloženkni o SPM je na primer pisalo le o »gorskih vodnikih«. Zanimiv je razvoj gorskega vodništva, ki je začetek današnjega turizma v gorah. Menimo, da bi moralo pisati: »SPD, ki je oblikovalo in usposobilo prve slovenske gorske vodnike, je postavilo temelj za razvoj turizma v gorah. To so bili gorski vodniki ter vodniki SPD in PZS.« Zavedamo se, da je veliko lažje dajati pripombe kot ustvarjati ter uresničevati želje planincev, izražene v stoletju slovenskega planinskega popotništva, pohodništva in vzponov. Vendar moramo biti kljub temu kar se da dosledno in nepopustljivo objektivni in resnicoljubni, zavračati vplive politične nadmoči in zlorabe ter upoštevati nekdanje in današnje slovensko planinsko izrazje, ki sta ga uporabljala in varovala SPD in naslednica PZS s svojimi slovensko zavednimi pripadniki. To stališče do vsebine SPM je predsedstvo potrdilo na redni seji 20. januarja 2008.

Franci Ekar

Občni zbor PD Pošte in Telekomoma Ljubljana

PD Pošte in Telekomoma Ljubljana sodi med največja slovenska planinska društva. Leta 2007 je plačalo članarino 1025 članic in članov. V primerjavi s prejšnjim letom je število članov planinskih skupin rahlo upadlo, občuten upad pa je v PS Novo mesto. Tudi v minulem letu smo nadaljevali prenovo Poštarskega doma na Vršiču. Že tretje leto zapored smo vložili veliko denarja v posodobitev in polepšanje naše planinske kočice. Razveseljuje, da je dom po dveh okrnjenih sezonah tokrat uspešno obratoval vse poletje, od srede junija do konca septembra; to se je poznalo tudi na izkupičku. Potem ko smo leta 2005 zgradili čistilno napravo, leta 2006 pa obnovili kuhinjo in sanitarije, je lani sledila nekoliko mirnejša sezona, v kateri pa tudi nismo mirovali. Obnovili smo vhodno vežo in točilnico, zamenjali električno napeljavo v nadstropju, pred glavnim vhodom pa

smo zgradili kamnito stopnišče in tlakovali dvorišče. Tudi letos ne nameravamo počivati. Načrtov za posodobitev naše 55 let stare planinske kočice je še veliko, denarja pa malo. Zato prosimo člane in prijatelje društva, da nam po svojih močeh pomagajo pri zbiranju donacij za dokončanje prenove našega skupnega doma na Vršiču. Še posebno se zahvaljujemo vsem vam, ki ste se že odločili nameniti del dohodnine za donacijo društvu, in prosimo tudi preostale, da to storijo, saj ni treba drugega kot sporočiti pristojnemu davčnemu uradu svojo voljo z navedbo naziva in davčne številke PD Pošte in Telekomoma Ljubljana. Zagotavljamo vam, da bomo z donacijami ravnali nadvse gospodarno. V osnovni izletniški dejavnosti so vodniki PZS skupaj z odseki in planinskimi skupinami izvedli več kot 150 različnih planinskih akcij s skoraj 3900 udeleženci. Žal nam je prav pri izletih v visokogorje večkrat ponagajalo vreme. Zato pa smo bili junija kar z dvema avtobusoma na Sardiniji in jeseni prav tako z dvema v Dalmaciji. Vmes pa smo julija spravili pod streho še petdnevni članski planinski tabor v Dolomitih. Mladinski odsek je enako uspešno izvedel dva tabora v Moznici. Ob tem pa nismo zanemarili vzdrževanja planinskih poti na območju Prisojnika in v okolici Ljubljane, za katere skrbi naše društvo. Skrbeli smo za redno usposabljanje strokovnih

planinskih kadrov, kot so vodniki PZS, markacisti PZS in varuhi gorske narave PZS, ki jih nujno potrebujemo za zagotavljanje varnosti na naših izletih in planinskih poteh. Vedno večjo pozornost posvečamo varni izvedbi planinskih izletov, saj v gorski naravi prežijo številne pasti in nevarnosti, ki nam lahko pokvarijo še tako skrbno načrtovan izlet. Za varno izvedbo skrbi strokovno usposobljeni registrirani vodniki PZS; v društvu nas je 27. Izlete pripravljamo in vodimo v svojem prostem času, prostovoljno in zastonj.

Stane Tomšič

Po Jurčičevi poti

Člani Planinskega društva Pošte in Telekomoma Ljubljana so se tudi letos 1. marca odpravili po Jurčičevi planinsko-kulturni poti v deželo Desetega brata. Tradicionalni pohod, letos že petnajsti, poteka vsako prvo soboto v marcu, na obletnico rojstva pisatelja prvega slovenskega romana Deseti brat. Na tej 15 kilometrov dolgi poti od Višnje Gore do Muljave pa postaja tradicionalna tudi udeležba članov našega društva z vodnikom Milanom Gugleto. Pot je izziv za vse, ki si žele posamično in hkrati varno hoditi v družbi, doživeti lepote narave in okolja, povezanega s kulturno-etnografsko zgodovino dolenske pokrajine, in tako na začetku kot na koncu uživati v kultur-

nih dogodkih, ki spremljajo ta pohod. Vsako leto se srečujejo isti ljubitelji te poti; letos se nam je pridružilo kar nekaj novih naših članov in po njihovem navdušenju sem prepričana, da se bomo drugo leto znova srečali. V Avstriji je ta dan pustošil orkanski veter, v Ljubljani je deževalo, nam pa je bilo prizaneseno; deležni smo bili le nekaj kapljic dežja in vetra, vendar nas to ni motilo – že veliko slabše vreme smo imeli minula leta.

Jurčičeva kulturna pot je od leta 2006 uradna planinska pot PZS pod skrbništvom PD Polž iz Višnje Gore, ki skupaj z občino Ivančna Gorica in preostalih družini odlično poskrbi, da jo lahko vsako leto varno prehodi večje število udeležencev ter da na njej nihče ni ne lačen ne žejen. To leto se je pohod v Višnji Gori, ki se letos ponaša s 530-letnico dodelitve mestnih pravic, začel s krajšo slovesnostjo ob 115-letnici PZS. Februarja 1893 so na prvem občnem zboru, pri Maliču, zdajšnji blagovnici Nama v Ljubljani, planinci ustanovili prvo Slovensko planinsko društvo, za predsednika pa izvolili Franca Orožna. Pot nas je iz mestnega jedra vodila po vzpetini mimo ostankov Starega gradu. Skozi vasi Pristava in Zavrtače smo se povzpeli do hotela Polževo – že dva meseca in pol je minilo od našega prijetnega prednovoletnega druženja v tem gostišču. Skupaj z drugimi smo se povzpeli po strmini smučišča do najvišje točke vzpetine, k cerkvi Sv. duha z znamenitim gotskim portalom. V bližini je kamen z žigi, ki označuje stičišče Jurčičeve poti z Grosupeljsko planinsko potjo, Potjo slovenskih

legend in Potjo kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Nato smo se polagoma spustili v kraje, v katere je Jurčič postavil večino dogajanj iz svojih pripovedi; videli smo razvaline gradu Roje, o katerem je pisal v povesti Grad Rojnje, in ostanke razvalin gradu Kravjek blizu kmetije Kaščar, Slemenic iz njegovega Desetega brata. Nadaljevali smo pot do znane cerkve sv. Krstnika z nagrobnikom viteza Foedrantsberga, enega izmed lastnikov gradu Kravjek. Med potjo smo obujali spomine na naša prejšnja druženja na tej poti in srečevali člane Društva prijateljev poti KV NOV, sosede, sodelavce, prijatelje in naključne znance, ki so se na pot odpravili sami. Z nami je prvič hodil Pavel Premrl iz Vipave, predsedniški kandidat na zadnjih volitvah; kot nam je napisal, je to jutro v Ljubljani sedel na prvi avtobus in srečal nas. V gostišču Na Rojah smo poklepotali s člani PD Planika iz Maribora, s katerimi se na organiziranih pohodih pogosto srečujemo. Obiskali smo tudi gostoljubno in zgovorno domačinko, ki nas je minulo leto prijazno pogostila, in jo razveselili s fotografijami z lanskega srečanja. Pohod smo končali na Muljavi, na Jurčičevi domačiji, na kateri je bil zaključek prireditve z bogatim kulturnim programom. Pozdravil nas je predsednik PZS Franc Ekar, s Krjavljevo šegavostjo nas je nagovoril župan občine Ivančna Gorica Jernej Lampret, pozdravil nas je tudi kulturni minister Milan Zver, ki je tudi sam prehodil vso pot. Množica pa je vzvalovila ob nastopu pevke Alenke Gotar z njeno evrovizijsko pesmijo Beli cvet z juga. Letošnjega pohoda po Jurčičevi planinsko-kulturni poti se je po objavi medijev udeležilo rekordnih 11.000 pohodnikov. Vsa pohvala organizatorjem, ki so brezhrebno poskrbeli za varno hojo pohodnikov. Pohod so organizirali brez prijavnine in poskrbeli tudi za brezplačen prevoz z Muljave do izhodišč pohoda v Višnjo goro in Ivančno Gorico, tako da je bil rekreativni pohod s kulturnim doživetjem dostopen res najširšemu krogu ljudi. Vsak naš izlet nam zapusti svoje-

vrsten pečat doživetij v izbranem dnevu. Tokratni nas bo spominjal na veselo druženje, na stik z naravo, na bogato kulturno ponudbo, zapomnili pa si ga bomo tudi po prizanesljivem vremenu in veselem rajanju na koncu poti.

Irena Mlakar

Občinsko priznanje

12. aprila praznuje ravenska občina svoj praznik v spomin na ta dan leta 1952, ko se je kraj preimenoval iz Guštanja v Ravne in iz trga postal mesto. Občinska priznanja za leto 2007 so letos podelili 11. aprila na slovesni seji občinskega sveta občine Ravne na Koroškem.

Ivan Cigale

Ivan Cigale, diplomirani inženir elektrotehnike in pokoju, že vse od leta 1960 aktivno deluje v Planinski zvezi Slovenije. V okviru zveze je s svojo predanostjo planinstvu, gorništvu in alpinizmu ter z vsestransko dejavnostjo dosegel vrsto strokovnih nazivov: je vodnik PZS A-, B-, C-, D- in E-kategorije, inštruktor planinske vzgoje in inštruktor alpinizma. V letih od 1981 do 2006 je bil načelnik Območnega vodniškega odbora za Koroško in je uspešno povezoval delovanje vodnikov PZS iz celotne Koroške krajine. Hkrati je od leta 1993 kot načelnik območnega vodniškega izobraževanja povezoval koroške inštruktorje planinske vzgoje. Z njimi in s PZS je tudi za druga območja organiziral in vodil tečaje za izobraževanje vodnikov A-, B- in C-kategorije ter tečaje za izpopolnjevanje registriranih vodnikov. Cigaletovo organizacijo in vodenje vzgoje in izobraževanja, ki je bilo verificirano pri ministrstvu za šolstvo in šport RS, je povzela tudi Planinska zveza Slovenije in ju dopolnila z ustanovitvijo Vodniške komisije in podkomisije.

Ivan Cigale je zdaj tudi predsednik Planinskega društva Ravne na Koroškem, predvsem pa zelo dejaven aktivist Planinske zveze. S svojim organizacijskim in strokovnim delom v planinskem društvu je pripomogel k udejanjanju ideje planinstva kot enega izmed na-

Ivan Cigale

činov življenja. Z vzgojo in izobraževanjem vodnikov in drugih kadrov in prek njih planincev vseh starosti vpliva na dvig zavesti o bolj zdravem načinu življenja, večji skrbi za naravo in bolj uravnoteženih odnosih med ljudmi in naravo. Veliko svojih življenjskih in ustvarjalnih moči razdaja za ohranitev in razvoj naravne in kulturne dediščine v naših gorah.

Vseskozi tudi sam organizira in vodi izlete, pohode in gorniške ture v domače in tuje gore. Z opisom poti po Selovcu in Strojni je sodeloval pri vsebini vodnika "Po gorah severovzhodne Slovenije". V okviru programa "Dober dan, sosed" organizira ter vodi izlete in ture v gore sosednjih pokrajin.

Ivan Cigale je tudi dobitnik visokih priznanj in odlikovanj Planinske zveze Slovenije. Za svoja prizadevanja za napredek in razvoj planinske ter gorniške dejavnosti je prejel bronasti, srebrni in zlati častni znak PZS, lani pa tudi svečano listino PZS.

Ciril Vezovnik

Ciril Vezovnik, rojen 8. septembra 1991, je športni plezalec, že deset let član Alpinističnega kluba Ravne na Koroškem. Začetki njegovega plezanja segajo daleč v njegovo otroštvo. Športno plezanje je namreč šport, s katerim se ukvarja vsa njegova družina. Veliko otroških dni je preživel v hribih in plezališčih po Sloveniji in tudi zunaj naših meja, skupaj s starši – oče je tudi nje-

Ciril Vezovnik

gov trener – in z mlajšim bratom Gregorjem, ki je prav tako uspešen plezalec. Prvi alpinistični vzpon je opravil pri komaj petih letih. Vendar ga plezanje v hribih ni preveč pritegnilo. Raje je imel plezališča in kratke, a težke smeri. Doma so v otroški sobi že zgodaj postavili majhno umetno plezalno steno, čeprav o tekmovanjih takrat še niso kaj dosti razmišljali.

Pa so prišla tudi ta in z njimi uspehi. Leta 2002 je, star 11 let, v Kranju prvič zmagal na državni tekmi v športnem plezanju. Že isto leto so ga sprejeli v mlajšo mladinsko reprezentanco, s katero je sodeloval na mednarodni tekmi v Raveni v Italiji in dosegel 6. mesto. Potem so se uspehi kar vrstili: Ciril je večkratni državni prvak v disciplinah težavnostnega in balvanskega plezanja. Od leta 2005 je stalni član

slovenske mladinske reprezentance v športnem plezanju, ki nas uspešno zastopa na evropskih in svetovnih prvenstvih. Šestnajstletni Ciril, dijak Poklicne lesarske šole v Slovenj Gradcu, se je svetovnega prvenstva udeležil že trikrat in kar dvakrat mu je uspelo priti v finale. Prvič v Pekingu leta 2005, ko je dosegel odlično 4. mesto, in drugič lani v Ibbari v Ekvadorju, v kateri je bil osmi med kadeti. V skupnem seštevku Evropske mladinske serije je lani zasedel 11. mesto.

Ciril pa je uspešen tudi v naravnih plezališčih. V Burjakovih pečeh v Topli pri Črni na Koroškem mu je maja lani uspelo preplezati smer Mašina z očno težavnosti kar 8a+.

Planinska zveza Slovenija mu je že tretje leto zapored podelila priznanje za perspektivne dosežke. Že četrto leto je član slovenske mladinske reprezentance, ki nas bo letos zastopala na petih tekmah evropske mladinske serije ter na svetovnem mladinskem prvenstvu v Sydneyju.

Andreja Čibron - Kodrin

Krožna planinska pot »Pot gradov«

(delna sprememba)

Krožna planinska pot z imenom »Pot gradov« poteka po kopskem zaledju, na relaciji Hrastovlje–Podpeč–Socerb–Osp–Tinjan–Rižana–Kubed–Hrastovlje. Upravlja jo Obalno planinsko društvo (OPD) iz Kopa. Na tej poti je prišlo do sprememb smeri med Hrastovljami, Zanigradom, Podpečjo in Zjatom (Vrhom stene). Ker trasa poti ni več taka, kot je opisana v planinskem vodniku »Slovenska Istra, Brkini in Kras« iz leta 1997 (dopolnjeni vodnik pa je še v pripravi), bi radi seznanili planince in preostale ljubitelje narave z trenutnim stanjem. Sprememba poti je nastala iz več razlogov: poglavitno je bilo to, da smo s hojo po prejšnji trasi vznemirjali ptice v gnezdiščih v stenah Štrkljevice in Zjata, nič manj zanemarljiva razloga pa nista nevarnost prečkanja železniške proge na nezavarovanem prehodu ter strmi in zelo krušljivi del poti

po lapornatem terenu. Spreminjanje, čiščenje in označevanje je potekalo v dveh delih. Pot od Zanigrada do Podpeči in naprej na Zjat (vrh stene) je bila označena junija 2007, pot iz Hrastovelj v Zanigrad pa februarja 2008. Delo so v dogovoru s predstavniki vaške skupnosti iz Podpeči opravili markacisti OPD Koper.

Hrastovlje–Zanigrad: S parkirišča na koncu vasi se napotimo po cesti do cerkvice Svete trojice. Nekaj metrov pred njo nas markacija usmeri med hiše, po asfaltirani vaški uličici navzdol na kolovoz, ki se spušča na dno Rižanske doline. Tam približno 200 metrov za zgradbo transformatorja prekoračimo potoček. Blago se vzpenjamo po kolovozu in po 10 minutah hoje zavijemo na desno, skozi podhod železniške proge Prešnica–Koper. Ko izstopimo iz podhoda, se spet usmerimo na desno in se začnemo vzpenjati med ožganimi bori. Nekaj časa hodimo po odprtem, delno lapornatem področju. Kmalu se usmerimo ostro na levo. Po stezi se dvigujemo skozi mlad gozd. Pred nami se odpre slikovit pogled na steno Štrkljevice v vsej njeni razsežnosti. Po nekaj minutah hoje v nekakšnem velikem polkrogu skozi gozdič nas puščica na drevesu usmeri na desno. Čaka

nas še nekaj trenutkov hoje med grmičevjem in redkimi drevesi. Pred seboj zagledamo cerkvico svetega Štefana v Zanigradu. V bližini cerkvice, ob kateri je tudi vaško pokopališče, je imenitno razgledišče z klopami. Od tam se nam ponuja lep razgled na Hrastovlje in na del poti, ki smo jo že prehodili. Od razgledišča gremo po kolovozu še kakih 100 metrov naprej in pridemo v Zanigrad, ki je zapuščeni in izpraznjeni. Prebivalci so se izselili ali umrli. Zadnji pred trinajstimi leti. Pri prvih hišah zavijemo na levo. Sprehodimo se po vasi. Večina hiš razpada in jih zarašča grmovje. Edina, ki še kaže znake življenja, je zadnja hiša (št. 1), mimo katere vodi naša nadaljnja pot. Iz Hrastovelj v Zanigrad je 40 minut hoje.

Zanigrad–Podpeč: Od zadnje hiše v Zanigradu gremo po kolovozu navzdol. Na desni strani se nedaleč od nas dviguje mogočna stena Štrkljevice, na levi pa vidimo gozdno brežino s potjo, po kateri smo prišli v Zanigrad. Kolovoz se med rahlim vijuganjem polagoma spušča proti podhodu pod železniško progo, ki smo ga prehodili pri vzponu v Zanigrad. Markacija in puščica na drevesu nas opozorita, naj kolovoz zapustimo in gremo na desno, na širšo stezo, ki nas popelje do manjšega oljčnega nasada. Nasad prehodimo po desni. Med travniki hodimo krajši čas, dokler ne pridemo na boljši kolovoz, ki povezuje dno doline s Podpečjo. Čaka nas nekaj ne preveč vznemirljive, a strme hoje navkreber. Monotonijo hoje po kolovozu si popestrimo s pogledom na vas Podpeč nad nami in steno Zjata v ozadju. Na desni strani stene vidimo obrambni stolp iz časov Beneške republike. Ko strmina kolovoza poneha, je tudi markacij konec. Nekdo jih je odstranil, z drevesi vred. Naredimo še dva ovinka in že smo na asfaltirani cesti na začetku vasi. Pot nadaljujemo pod železniškim mostom. Po cesti, ki je stisnjena med hišami in je tudi glavna vaška ulica, pridemo iz vasi. Iz Zanigrada v Podpeč je 50 minut hoje.

Podpeč–Zjat (vrh stene): Približno po 100 metrih hoje iz vasi proti Zazi-

du se na levo odcepi stezica, ki nas po nekaj zavojih pelje proti pred dobrim desetletjem obnovljenemu obrambnemu stolpu. Malo pod stolpom stopimo na utrjeno stopničasto pot, zavarovano z verižno ograjo. Ob stolpu nas nekaj stopnic pripelje na podest pred vhodnimi vrati. Po navadi so zaklenjena. Znajdemo se nad dih jemajočo globino. Pod sabo vidimo Podpeč z njeno značilno gručasto strukturo. Od stolpa gremo po stezi navkreber. Premagamo še nekaj vzpetin in že stopamo po kraški planoti. Na tej se obrnemo na levo in gremo po stezi med kamenjem, nedaleč od roba sten; po približno 300 metrih se znajdemo na Zjatu. "Pot gradov" se iz Zjata nadaljuje do vasi Praproče. Ta del poti ni doživel sprememb, zato tu ni omenjen. Iz Podpeči na Zjat je 25 minut hoje.

OPD Koper

Srečanje mladih planincev Podravja in Pomurja

Pokrajinski odbor Mladinskih odsekov za Podravje in Pomurje se je odločil, da bo letošnje srečanje mladih planincev s tega območja na Tromejniku in da bo soorganizator Planinsko društvo Matica Murska Sobota. Obljubljena je bila večja udeležba. Priprave so stekle. Ugotavljali smo, da prostor na Tromejniku ne bo ravno pravšnji za 200 do 300 otrok, zato smo se odločili, da bomo srečanju dodali ogled največjega slovenskega gradu pri Gradu na Goričkem in izkoristili prostor pred njim. Sledilo je dogovarjanje z župani občin Kuzma in Grad ter s Krajinskim parkom Goričko, ki ima v lasti grad in njegovo okolico. Prijave so prihajale: bilo jih je 330 pa 420 pa 535, končno so se ustavile pri številki nekaj nad 600. Tolikšnega odziva nismo pričakovali niti v sanjah. Postal nas je kar malo strah, kako zagotoviti vodenje tolikšnega števila otrok. Da bi bilo še bolj pestro, so petim našim planinskim vodnikom predstavili usposabljanje na Vršiču prav na ta dan. Nesebično so nam priskočili na pomoč planinski vodniki

Oton Naglost

iz Planinskega društva Mura in vsaj en problem je bil rešen. Slaba vremenska napoved v tistem tednu je direktorju Krajinskega parka vzbudila pomisleke glede videza zelenice pred gradom, a nas je iz zadrege rešil župan graške občine, ki nam je zagotovil prostor na nogometnem igrišču. Dobiti pa je bilo treba tudi zadostno količino jabolk, čaja in drugih pijač za žejne udeležence. Tudi pri tem ni šlo brez problemov. Jabolk ni bilo na vsem Goričkem. Vse so baje pokupili Avstrijci, saj je bila lani pri njih slaba letina, sadovnjake pa so prizadela tudi neurja. Rešitev se je našla v Ivanjkovcih, v katerih so imeli na voljo zadosti kakovostnih jabolk. Dežja v petek ni bilo in tako je bila pot na Tromejnik suha.

V soboto, 15. marca, smo že navsezgodaj opravili še zadnje priprave in že smo se peljali proti Martinju. Uredili smo zasilno pisarno na prostem za zbiranje prijav in žigovanje dnevnikov. Prihajali so prvi udeleženci.

Ura je bila že skoraj enajst, ko so zadnji pohodniki zapustili Martinje in se odpravili proti zaselku Lepošev Breg in naprej ob madžarski meji do Tromejnika, tisti, ki so začeli pohod prvi, pa so bili že na cilju. Čudovito je bilo spremljati najmlajše iz vrtecev, ko so pogumno premagovali pot, za osnovnošolce pa je bila mačji kašelj. Končno smo bili zbrani v čudovitem okolju Tromejnika. Po malici in čaju so sledili pozdravni nagovori predsednika PD Matica Murska Sobota, načelnika Pokrajinskega odbora MO za Podravje in Pomurje, podpredsednika PZS Uroša Vidoviča in seveda domačega župana, župana občine Kuzma, ki je slikovito in čustveno opisal kraj, v katerem smo bili, njegovo zgodovino in pomen v današnjem času. Navzoči so bili tudi člani Gorske reševalne službe v Mariboru; mladim planincem so pokazali reševalno opremo. Še malo druženja in že je bil čas za odhod. Po pol ure hoje smo se vkrcali na avtobuse in se odpravili proti gradu pri Gradu. Del se nas je odpeljal do gradu, drugi pa so izstopili pri nogometnem igrišču

in šli do gradu peš. Kot nalašč so bile tisti dan tudi velikonočne delavnice. Izdelovali so pirhe, medeno pecivo, kvačkali in vezli prtičke in počeli še marsikaj. Nenadoma je bilo dvorišče največjega gradu na Slovenskem, v katerem je menda 365 sob, premajhno za razigrano množico mladih planincev, čeprav se je najmlajših že lotevala utrujenost. Za konec nam jo je zagodlo ozvočenje, vendar nam to ni skalo veselja, pa tudi opravičila domačega župana ni bilo slišati, saj je moral predčasno zapustiti prizorišče srečanja. Kljub slabši slišnosti smo podelili zahvale in si zaželeli prijetno druženje tudi prihodnjič. Utrujeni, vendar zadovoljni so se udeleženci odpeljali proti

domu. In kdo so bili udeleženci srečanja? Bili so osnovnošolci in otroci iz vrtecev, torej mladi planinci iz PD Matica Murska Sobota, PD Gornja Radgona, PD Hakl Sveta Trojica, PD Poljčane, PD Fram, APD Kozjak in PD Drava Maribor, PD Ptuj, PD Cirkulane, PD Oplotnica in najštevilnejša skupina iz PD Slovenska Bistrica. Skupaj nas je bilo 622.

Jože Ružič

Občni zbor PD Tržič

Zadnjo soboto v marcu so se ljubitelji gora družili na občnem zboru. Vodil ga je Darko Truden, ki je sicer dejaven predvsem v športnoplezalnem odseku. Občnega zbora so se udeležili tudi

pustolovščina na obzoru...
www.kibuba.com
 info@kibuba.com
 040 166 484

59,90 EUR

Pohodniške hlače Nito

13,36 EUR

Aktivna šp. majica Vapour Tech

Trgovina Ljubljana
 Tržnica Koseze
 Vodnikova 187
 pon-pet: 10:00-20:00
 sob: 9:00-14:00

99,73 EUR

Nahrbtnik Deuter Guide 35+

Trgovina Bled
 Trgovski center Bled
 Ljubljanska 4
 pon-pet: 10:00-19:30
 sob: 9:00-14:00, 14:30-19:30

149,90 EUR

Gozjarji Kayland Contact 1000

Trgovina Dardajev Brlog
 Stari trg 3
 Stara Ljubljana
 pon-pet: 11:00-20:00
 sob: 9:00-15:00

Trgovina Maribor
 Vetrinjska 8a
 pon-pet: 14:30-19:30
 sob: 9:00-14:00

predstavniki gorenjskih PD, MDO PD za Gorenjsko in župan Borut Sajovic.

Aljaž Anderle nas je s sliko in besedo popeljal v ledeno, zamrznjeno Kanado, v kateri sta s Klemenom Premrlom po desetih letih od prvega obiska Kanade znova plezala. Tokrat z veliko več izkušnjami in sponzorji.

Pa nas ni prav nič zeblo ob pogledih na lepo zimsko pokrajino, ki je bila za večino izmed navzočih predaleč in zato še zanimivejša. Ogreli smo se tudi ob poročilih predsednice, načelnikov odsekov in Jožeta Štucina, ki je povedal nekaj o tem, kako nam je uspelo spraviti pod streho novo kočo na Zelenici. V jubilejnem letu je naša največja želja, da bi kočo dokončali in bi potem lahko dajala planincem vse tisto, kar lahko ponudijo planinske kočice.

Program, ki smo si ga zastavili pred dvema letoma, uresničujemo in skušamo izboljšati vse, kar se izkaže za manj dobro ali pomanjkljivo. Veseli smo, da je članstvo v zadnjih dveh letih naraslo za 52 %, in trudili se bomo, da se bo večalo še naprej.

V jubilejnem letu, ko PD Tržič praznuje stoletnico, je treba omeniti nekaj posebnih dogodkov, ki so še pred nami:

23. maja bo organiziran Planinski tek čez Kamnek;

14. junija bo slavnostna akademija v Dvorani tržiških olimpijcev, poleg tega pa bo izšel Zbornik ob stoletnici; septembra bo konec akcije 100 vrhov za 100 let PD Tržič in srečanje planincev;

decembra se bo končala akcija Stokrat na Kamnek, ki se je začela 1. 1. 2008 in doživela izjemen odziv.

Dogodki, ki vsak mesec zaznamujejo naš jubilej, so zapisani v našem stenskem koledarju, ki smo ga izdali za začetek naših dogodkov ob stoletnici.

Upamo, da bodo srečanja, na katera vas prav prijazno vabimo, tako sproščena, kot je bilo družabno srečanje vseh udeležencev občnega zbora, ki so si po uradnem delu vzeli čas tudi za druženje.

Se vidimo na naših prireditvah!

Erna Anderle

Tudi na Kamnem griču je lepo

*Ker nam, pohodnikom, vreme zelo nagaja,
nam večkrat le rezervna varianta ostaja.
Tokrat je bil to pohod na Kamni grič,
ki za pet vztrajnežev ni bil težak prav nič.*

*Na pot ob pol devetih smo izpred šole mi krenili,
kljub pustni soboti se pustno nič nismo počutili.
Iz Sodražice na Veliki grič smo se podali,
po strmi poti na Pleše smo skoraj brez sape ostali.*

*Počitek nam je zgoraj prišel prav,
da slučajno ne bi kdo preveč zadaj ostal.
Ko pa smo spet dobili svojo sapo,
na glavo morali smo dati kapo.*

*Pot se kar naenkrat je zrvnala,
skoraj kar preveč lahka je postala.
A mi smo to prijetno izrabili,
saj smo sedaj spet lahko se kaj pogovorili.*

*In že smo jo ugledali – planinsko kočico – kako je velika!
A na žalost nas je pričakala sama, brez oskrbnika.
V zimski sobi smo prijetno se pogreli, malico pojedli, sok popili,
nato pa po krožni poti čez Veliki dol proti domu krenili.*

*Pa še tole: med potjo smo še nekaj odkrili.
In sicer to, kako sta dve drevesi čudežno se združili.
To čudo narave si tudi vi oglejte – pa lepo se imejte.*

Helena Drobnič

Kako poznamo naše gore?

Navedite vsaj eno goro na sliki.

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. maja. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat ponuja za nagrado rokavice Powerstretch. Če boste odgovorili po elektronski pošti, uporabite naslov uganka@pzs.si. Poslati nam morate popolni naslov in davčno številko.

Rešitev iz prejšnje številke:

V aprilski številki je bila na sliki severna stran Stola v Karavankah, slikana z Vajneža. Prejeli smo 35 pravih odgovorov. Žreb je dodelil nagrado, kuhalni komplet Storm, Anžetu Raku. Nepravilni odgovori so bili Košutnikov turn, Veliki vrh in Velika Zelenica, Poljske device in Križevnik.

spletna trgovina z gorniško opremo

Naš zvesti reševalec Samo Jemec nas je spet razveselil s šaljivo fotomontažo, s katero je upodobil, kako sem posnel sliko z vrha Vajneža.

Andrej Stritar

Analiza nesreč in reševalnega dela v letu 2007

✍ Pripravil Pavle Podobnik, GRZS 📁 arhiv GRZS

Število nesreč v letu 2007, v katerih je posredovala Gorska reševalna zveza Slovenije, je najvišje do sedaj. Bilo jih je 349, kar je 47 več kot v do sedaj rekordnem letu 2004. Ponesrečenec je bilo 413, kar je 90 več kot leta 2004. Seveda tudi število opravljenih reševalnih ur krepko presega prejšnje mejnike (za 1.557 ur). Povečanje je razporejeno preko vsega leta in ne izstopata le en sam mesec ali dva.

nista na pobočju Rateških Ponc. Tako tesnega mednarodnega sodelovanja včasih ni bilo.

Vodna ujma 18. septembra je Slovencem prizadejala veliko škodo. V reševanje prebivalcev in imetja in v kasnejšo pomoč pri oskrbi in odstranjevanju posledic so bile vključene tudi postaje GRZS. V Soteski med Bohinjsko Bistrico in Belo so reševalci iz Bohinja in Radovljice reševali pri zemelj-

	število akcij	število oseb	število poškodovanih	število obolelih	število mrtvih	število reševalnih ur	sodeloval helikopter	sodeloval zdravnik
2003	277	312	156	34	38	7982	94	165
2004	301	323	160	24	32	8931	98	156
2005	232	258	117	21	33	8483	78	109
2006	290	304	153	31	28	5956	98	140
2007	348	413	179	18	43	10488	148	171

Primerjava osnovnih podatkov za zadnjih pet let

Marec je zaznamovala nesreča na Mangartu. Akcija je bila zelo zahtevna v reševalnem kot tudi v vseh ostalih pogledih. Vodenje akcije je bilo zahtevno, nič manj tudi komuniciranje z mediji, saj je bila pozornost javnosti zelo velika. Uspelo nam je obveščati javnost o dogajanju in na koncu narediti še analizo akcije oz. vseh dogodkov na ravni GRZS.

V začetku avgusta se je na Škrlatici poškodoval avstrijski planinec. V bolnico v Celovec ga je odpeljal avstrijski helikopter. Sledila sta še dva podobna primera, na koncu leta pa še sodelovanje našega in italijanskega helikopterja pri iskanju hrvaškega alpi-

skem plazu, Škofjeločani pa so pomagali na širšem območju Železnikov.

Oktober je potekala obsežna iskalna akcija Bolgara nad Kamniško Bistrico. Spet se je pojavilo eno osnovnih vprašanj pri iskalnih akcijah – kdaj prekiniti iskanje. Doslej neuspešno iskanje pa sproža vprašanje, ali zares ni mogoče zakonsko urediti pomoči pri določanju (s pomočjo izsleditve lokacije prek mobitela) ožjega območja iskanja in s tem bistveno pospešiti iskanje in zmanjšati tveganje in stroške. Akcijo si bomo zapomnili po dobrem sodelovanju s policijo in uporabo GPS naprav.

	število reševanj	%	število oseb	%	število iskanj	%	število oseb	%
planinstvo - hoja po poti	135	46	149	41	20	38	22	44
planinstvo - hoja po brezpotju	29	10	41	11	8	15	8	16
plezanje	26	9	46	13	0	0	0	0
turno smučanje	6	2	8	2	0	0	0	0
gorsko kolesarjenje	5	2	5	1	0	0	0	0
delo	11	4	11	3	0	0	0	0
aktivnosti v zraku	32	11	30	8	2	4	2	4
alpsko smučanje	0	0	0	0	1	2	0	0
vodne aktivnosti	6	2	7	2	0	0	0	0
druge športne aktivnosti	9	3	11	3	2	4	2	4
drugo	36	12	55	15	20	38	16	32
skupaj	295		363		53		50	

Pregled nesreč po dejavnostih

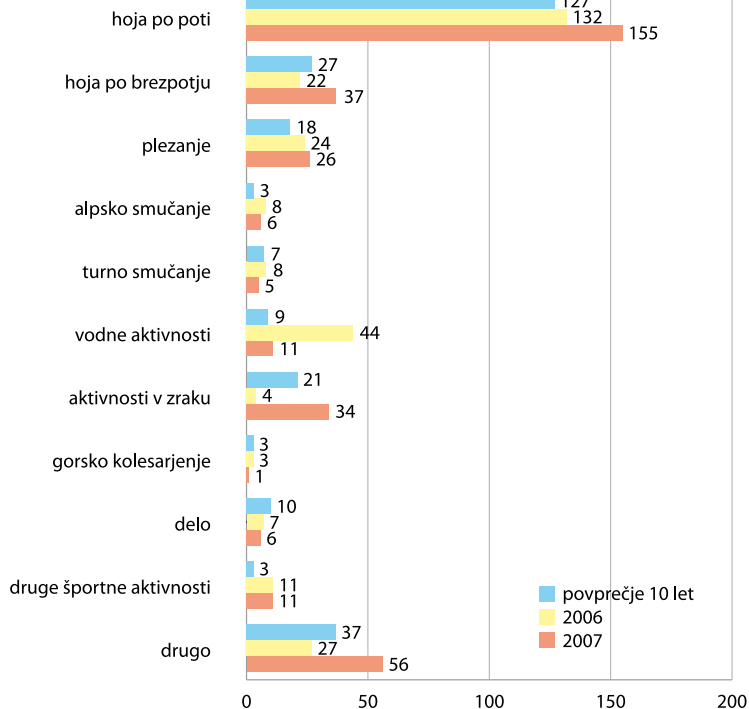
Domačih ponesrečencev je bilo 200, tujcev pa 73. Največ akcij je leta 2007 izvedlo društvo Tolmin (55), sledi Bohinj s 53 akcijami. Kar pet društev/postaj (Radovljica, Bohinj, Bovec, Tolmin in Škofja Loka) je opravilo več kot 1000 ur reševalnega dela. Teh pet društev je skoraj doseglo število vseh reševalnih ur leta 2006.

Spet je precej mrtvih v gorah podleglo zaradi srčne kapi. Zato ponovno opozarjamo, naj se bolniki s srčnimi boleznimi in stanji, kot sta angina pektoris

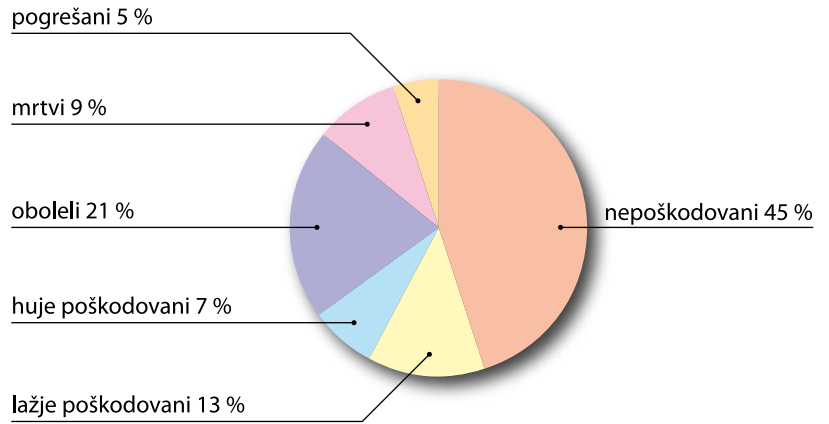
(bolečina za prsnico, ki nastopi zaradi nezadostne prekrvitve srčne mišice) in srčno popuščanje, pa tudi tisti s povišanim krvnim tlakom ali po srčnih operacijah odpovedo hoji v visoke gore. Na vsak način naj se posvetujejo s svojim zdravnikom in se držijo njegovih navodil in zdravil. Tudi v nižjih gorah naj si privoščijo le krajše in lažje ture, nikakor pa ne daljših in napornejših. Še posebno naj se izogibajo vročemu in soparnemu vremenu.

Število akcij po dejavnostih

Velik delež zajemajo nesreče pod rubriko drugo. To so iskalne akcije pogrešanih oseb, nesreče na cestah in ob njih, nesreče pri dejavnostih v naravi in nudenja humanitarne pomoči.

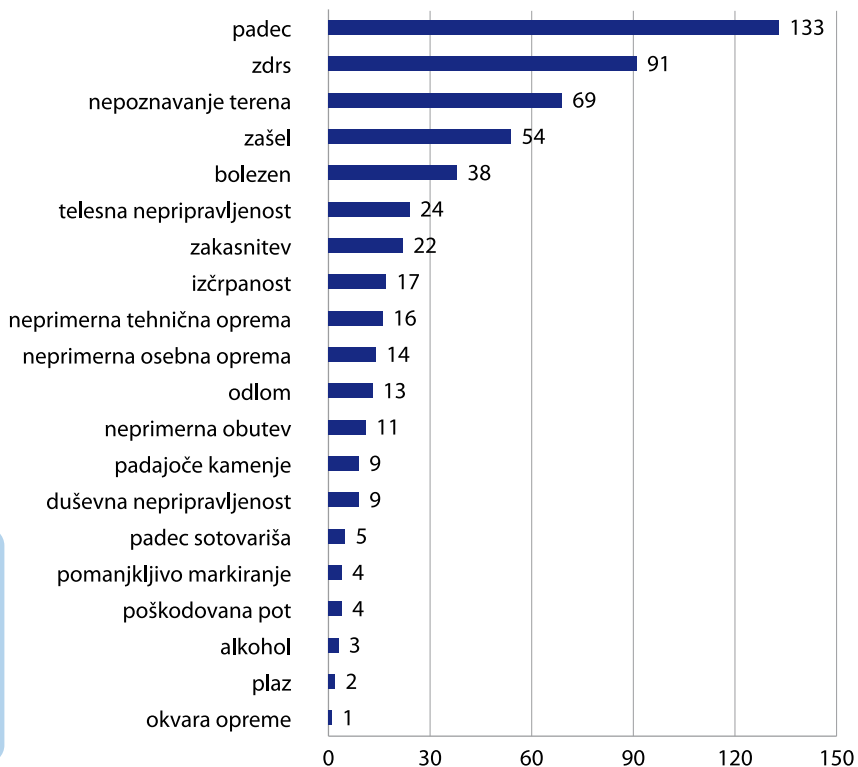
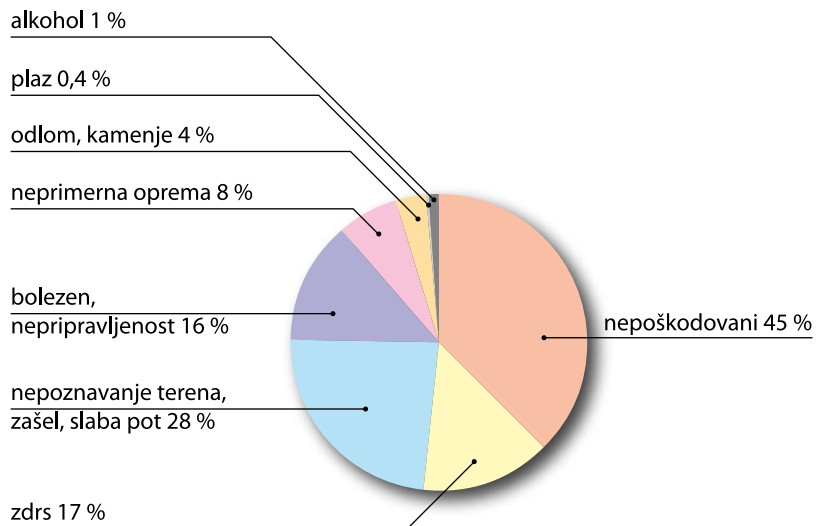

Stopnja poškodovanosti

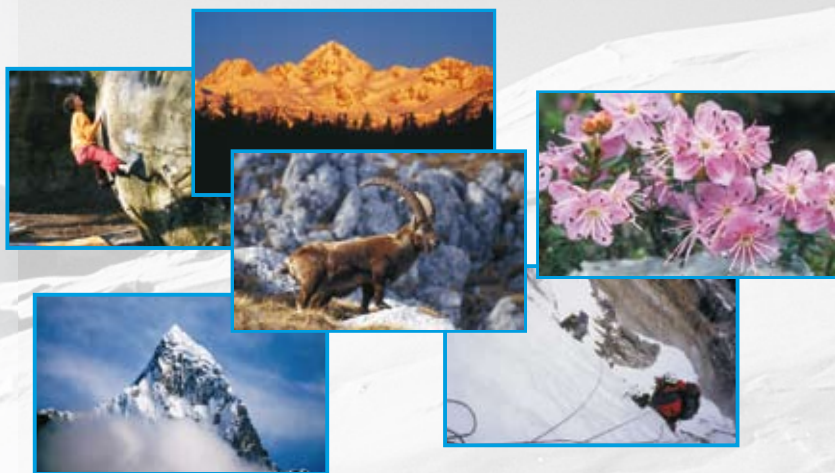
Vzroki gorniških nesreč v letu 2007

Ob nesrečah
v gorah
pokličite

((112))

Oddaja, ki prinaša delček gorskega sveta tudi v vaše domove.

Tokrat **Blagajev volčin** in **Marko Prezelj** - na TV Pika.

video **OSKAR**
www.video-oskar.com

Mago

Mustang GTX

prodaja

ANNAPURNA

ANNAPURNA
Krakovski nasip 4, 1000 Ljubljana
t 01 426 34 28
info@annapurna.si
www.annapurna.si

KARIBU

www.karibu.si

stretchlight

schoeller
Switzerland

Gorniške hlače

- udobni kroji in trajno elastičen material omogočajo neovirano gibanje
- trpežen Schoeller material odlično diha in hkrati dobro ščiti pred vetrom
- dodatna obdelava zagotavlja odbojnost na vodo in umazanijo
- dobra termoregulacija

Prodajna mesta po Sloveniji: Hervis, Iglu šport, Intersport, Velo center Idrija, Velo Domžale, Goltès, Maxi Rossi in ostale dobro založene trgovine.